«Ακόμα κι αυτή η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως ωχριά μπροστά στη Μικρασιατική καταστροφή.»
Στέφαν Τσβάιχ

ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Περιοδική Έκδοση του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού

Αρ. φύλλου: 21 Σεπτέμβριος 2017 Τιμή: 0,01 ευρώ

95 χρόνια μετά

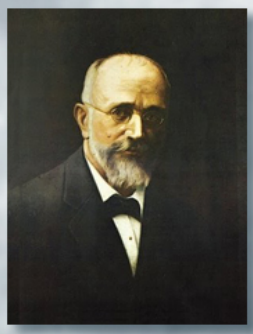

Ο πίνακας «Μέχρις Εσχάτων».του Σμυρνιού ζωγράφου Γεωργίου Προκοπίου

Γράμμα από τον Πρόεδρο.

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

Εφέτος τον Νοέμβρη, όπως κάθε δεύτερο Νοέμβρη, το Κέντρο μας έχει προγραμματίσει την οργάνωση και λειτουργία ενός ακόμη Συμποσίου του, πάντα μέσα στο γενικό πλαίσιο αναφοράς στην ιστορία και τον πολιτισμό των αξέχαστων πατρίδων της καθ' ημάς Ανατολής. Του 8ου Συμποσίου!

Βασικό τμήμα της οργάνωσης ενός Συμποσίου, όταν μάλιστα αυτό ως θεσμός έχει πλέον καταξιωθεί πανελλαδικά είναι η έγκαιρη ανακοίνωση της θεματικής του και της συνακόλουθης πρόσκλησης ενδιαφέροντος για εισηγητές, σε σχέση πάντα με το έργο, την προσωπικότητά και την ειδικότητά τους, έτσι ώστε να κατοχυρώνεται, όσο είναι δυνατό, η πολυφωνία, στη βάση βέβαια της αυθεντίας και του κύρους των ομιλητών.

Η διαδικασία της επιλογής της θεματικής απασχόλησε εφέτος το Διοικητικό Συμβούλιο του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., σε αλλεπάλληλες συνεδριάσεις, καθώς αφενός μεν υπήρχε ένας ευρύς κατάλογος θεματικών, αφετέρου δε γιατί η πρόταση στην οποία συνέκλιναν τελικά τα περισσότερα μέλη ήταν εξόχως ενδιαφέρουσα αλλά και προκλητικά «επικίνδυνη».

Κατά λέξη αυτή είχε ως εξής:

« Καθώς πλησιάζουμε στη συμπλήρωση 100 χρόνων από το τραγικό 1922, μήπως θα πρέπει πια χωρίς φόβο και πάθος ν' αναζητηθούν οι λόγοι, το πώς και γιατί οδηγήθηκε στη μεγαλύτερη καταστροφή του ο νεότερος Ελληνισμός, στην καταστροφή και την απώλεια της Μ. Ασίας;».

Ο προβληματισμός όλων των μελών, όπως κατατέθηκε, αναδεικνύει από τη μια την ανάγκη ν' ακουστούν από τους πλέον ειδικούς τεκμηριωμένες απόψεις καθώς ο χρόνος ωρίμασε την έρευνα και βοηθάει στην έκθεσή της όπως ίσως δεν ήταν και πολύ εύκολο να γίνει νωρίτερα γιατί για λόγους ευνόητους δεν θέλαμε ίσως να τα λέμε «όλα», ούτε κι επιθυμούσαμε να τα ακούμε.

Κανείς δεν αμφιβάλλει ότι ένα τέτοιο θέμα θα μπορούσε ως ένα βαθμό, να έχει και «συγκρουσιακό» χαρακτήρα, καθώς έχουν δημιουργηθεί πλέον σχολές που εκφράζουν διαφορετικές απόψεις, όλες, εφόσον έχουν στην βάση τους την τιμιότητα της επιστημονικής έρευνας και μόνον, είναι παραδεκτές και θα βοηθήσουν.

Ειπώθηκε ότι το Διοικητικό Συμβούλιο αναλαμβάνει, αυτή τη φορά, ένα ρίσκο. Πιστεύουμε ότι 14 χρόνια μετά την ίδρυσή του το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. δικαιούται να αυτοαξιολογείται και να θεωρεί ότι είναι και για τα δύσκολα και για τα απρόοπτα.

Το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. θα κλείσει τη χρονιά του, οργανώνοντας το 8ο Συμπόσιό του, με μια πραγματικά δύσκολη αποστολή.

Με τη δική σας ενεργή συμμετοχή, αγαπητοί μας φίλοι, ελπίζουμε να πάρουμε έναν καλό βαθμό!

Σας εύχομαι Καλό Χειμώνα και να είστε πάντα κοντά μας.

Ο Πρόεδρος του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.
Λουκάς Π. Χριστοδούλου

Υ.Γ. Όταν το κείμενο αυτό δόθηκε στο τυπογραφείο είχε κιόλας συμπληρωθεί ο κατάλογος των ομιλητών. Και ήταν αυτό που θα θέλαμε. Πολύ φιλόδοξος!

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ Η ΗΜΕΡΙΔΑ "ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΣΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ"

Το **Σάββατο, 1 Απριλίου 2017**, το απόγευμα η Νέα Ιωνία ντυμένη στα καλά της υποδέχθηκε, στο Πνευματικό Κέντρο της Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας, τον **Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Προκόπη Παυλόπουλο** κι ακόμη έναν μεγάλο αριθμό επισήμων απ' όλους τους χώρους (Εκκλησία, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Πολιτική, Γράμματα, Τέχνες, Επιστήμες, Ενώσεις συλλόγων και σωματείων), αλλά και απλών ανθρώπων της πολιτείας, που, ξεπερνώντας για λίγο τα άμεσα καταπιεστικά προβλήματα της καθημερινότητας, κατέκλυσαν τους χώρους του για να παρακολουθήσουν την «Ημερίδα» με τον τίτλο: «**Ελληνισμός και Ορθοδοξία στη Μικρά Ασία»**, που συνδιοργάνωσαν η **Ιερά Μητρόπολη Ν. Ιωνίας και Φιλαδελφείας** και ο **Δήμος Νέας Ιωνίας** δια του **Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού**.

Ακριβώς στις 6 το απόγευμα κατέφθασε ο κ. Πρόεδρος της Δημοκρατίας, τον οποίο στην είσοδο του Πνευματικού της Ενώσεως υποδέχθηκαν ο σεβασμιότατος μητροπολίτης Ν. Ιωνίας και Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ, ο δήμαρχος Νέας Ιωνίας κ. Ηρακλής Γκότσης, ο πρόεδρος του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ κ. Λουκάς Χριστοδούλου και ο κ. Χάρης Σαπουντζάκης, ως οικοδεσπότης, πρόεδρος της Ένωσης Σπάρτης.

Ο κ. Παυλόπουλος, αφού χαιρέτισε όλους τους νέους και τις νέες που ντυμένοι με φορεσιές της Μικράς Ασίας είχαν παραταχθεί στην είσοδο, εισήλθε στην αίθουσα εκδηλώσεων όπου ήδη όλοι είχαν καταλάβει τη θέση τους.

Ο **Μητροπολίτης Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ** τον καλωσόρισε από το βήμα ευχαριστώντας τον για την τιμή της παρουσίας με την αποδοχή της πρόσκλησης. Τόνισε τη μεγάλη εθνική σημασία αυτής της επίσκεψης σ' έναν δήμο που ιδρύθηκε από ξεριζωμένους Μικρασιάτες, μετά την καταστροφή του 1922, οι οποίοι είχαν εγκαταλείψει τις πατρογονικές τους εστίες, μέσα στο αίμα και τα δάκρυα, για ν' αρχίσουν μια καινούρια ζωή από την αρχή.

Αναφέρθηκε στη μυσταγωγική ευκαιρία που δίνεται σε όλους για ν' ακουστεί η ανεκτίμητη συμβολή της Ορθοδοξίας, του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του Ελληνισμού στα ευλογημένα χώματα της Μικρασίας.

Κάλεσε μετά τον κ. Πρόεδρο ν' ανέβει στο βήμα αφού πρώτα του προσέφερε ως συμβολικό δώρο ένα αντίγραφο της ιεράς εικόνας του Αγίου Γεωργίου του Νεαπολίτου, Πολιούχου της Ιεράς Μητροπόλεως.

Ο **κ. Προκόπης Παυλόπουλος**, αφού συνεχάρη θερμά τον σεβασμιότατο μητροπολίτη κ. Γαβριήλ και το Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ) του Δήμου Ν. Ιωνίας, για την οργάνωση της Ημερίδας ευχαρίστησε όλους όσοι συνέβαλαν στην επιτυχία αυτής της εκδήλωσης, μεταξύ των οποίων και τον οικοδεσπότη πρόεδρο της Ένωσης Σπάρτης.

Παραθέτουμε εδώ ολόκληρη την ομιλία-χαιρετισμό του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Προκόπη Παυλόπουλου, κατά την έναρξη της ημερίδας «Ελληνισμός και Ορθοδοξία στη Μικρά Ασία».

«Ο πολιτισμός και η πρόοδος των Ελλήνων οφείλει πολλά στη συμβολή του Μικρασιατικού Ελληνισμού»

Με πραγματική συγκίνηση κηρύσσω την έναρξη αυτής της εκδήλωσης που είναι αφιερωμένη στον Ελληνισμό και στην Ορθοδοξία στα ευλογημένα χώματα της Μικράς Ασίας. Τα ποτισμένα με αίμα χώματα της Μικράς Ασίας. Θέλω να συγχαρώ τον Σεβασμιότατο, την Ιερά Μητρόπολη Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας, το Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης του Μικρασιατικού Πολιτισμού του Δήμου Νέας Ιωνίας, τον κύριο Σαπουντζάκη, για αυτή την εκδήλωση και να τους ευχαριστήσω πολύ περισσότερο γιατί για μένα, η σημερινή μου παρουσία εδώ είναι και ένα είδος προσκυνήματος στην κοιτίδα του Μικρασιατικού μας Ελληνισμού και Πολιτισμού.

Εμείς οι Έλληνες, δεν μπορεί και δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ, ποια ήταν η συνεισφορά όσων γλίτωσαν από το λεπίδι της συμφοράς και της γενοκτονίας και ήρθαν εδώ, στα πάτρια εδάφη. Πρέπει να ξέρουμε ότι η προσφορά τους υπήρξε ανεκτίμητη γιατί απέδειξαν την ιστορική συνέχεια του Ελληνισμού, ο οποίος ξέρει ακόμα και την καταστροφή να τη μετατρέπει σε δύναμη δημιουργίας κι ήρθαν εδώ και μπόλιασαν με το πνεύμα τους, με την προσφορά τους την εθνική αλλά και την πνευματική μας συνείδηση. Ο πολιτισμός και η πρόοδος των Ελλήνων οφείλει πολλά στη συμβολή του Μικρασιατικού Ελληνισμού.

Κι εμείς, όντας πιστοί στην ιστορία μας και δείχνοντας το δέοντα σεβασμό δεν μπορεί και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στη Μικρά Ασία γεννήθηκε το ελληνικό πνεύμα και ο πολιτισμός. Από κει μεταλαμπαδεύτηκε στην Αθήνα. Εκεί ήταν η κοιτίδα. Από κει ξεκίνησε το ξεμάγεμα του κόσμου, για να το πω έτσι, κατά τη θεωρία του Μαξ Βέμπερ σχετικά με την απαλλαγή του πνεύματος από το μύθο κι από τις δοξασίες. Εκεί γεννήθηκε και πάλι το Βυζάντιο, στο οποίο πολλά οφείλει το ελληνικό πνεύμα κι ο Χριστιανισμός, γιατί παραδόθηκε στην αναγέννηση το ελληνικό πνεύμα μαζί με το μπόλι του Χριστιανισμού και διαμορφώθηκε ο πολιτισμός που ξέρουμε σήμερα, χάρη στο Βυζάντιο.

Και δεν πρέπει ποτέ, και Σεβασμιότατε επιτρέψτε μου να το τονίσω κι εγώ, να λησμονάμε, τι σημαίνει το Πατριαρχείο, ως ακριβώς η ιστορική συνέχεια του Βυζαντίου. Βεβαίως, από την άλλη πλευρά, δε μπορεί και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτό το μπόλιασμα της Ελλάδας με πνεύμα, πολιτισμό, δημιουργία κόστισε πολύ αίμα. Κόστισε μια Γενοκτονία κι αυτή τη Γενοκτονία δεν πρέπει να την ξεχνάμε ποτέ. Είναι θέμα ιστορικού καθήκοντος και θεσμικού καθήκοντος για όσους από εμάς ασκούμε και πολιτικά καθήκοντα προσθέτοντας ότι είναι η μνήμη αυτής της Γενοκτονίας υποχρέωση μας και με την ομόφωνη απόφαση της Βουλής των Ελλήνων το 1998.

Και το λέμε αυτό προς τη γείτονα Τουρκία, προς την οποίαν ιδίως τούτες τις κρίσιμες ώρες και για κείνη, τείνουμε πάντα χείρα φιλίας και καλής γειτονίας, ότι διατηρούμε στη μνήμη μας τη Γενοκτονία όχι για λόγους εκδίκησης αλλά για να θυμόμαστε τι σημαίνει αυτό το αίμα κι ότι μας διδάσκει ότι δεν πρέπει ποτέ να ξαναζήσουμε τέτοιες συμφορές. Έτσι αισθανόμαστε εμείς οι Έλληνες τη μνήμη της ιστορίας μας και τις θυσίες των προγόνων μας. Δε ζητάμε εκδίκηση. Δε διεκδικούμε πράγματα τα οποία έχουν ρυθμιστεί κατά το Διεθνές Δίκαιο αλλά καλούμε την Τουρκία και της θυμίζουμε ότι ο σεβασμός του Διεθνούς Δικαίου, του συνόλου του Διεθνούς Δικαίου, γραπτού και εθιμικού, είναι conditio sine qua non για να θεωρείται μια χώρα πολιτισμένο και δημοκρατικό μέλος της Διεθνούς Κοινότητας. Άρα η Συνθήκη της Λωζάννης που είναι αναπόσπαστο μέρος του Διεθνούς Δικαίου είναι και πρέπει να είναι απολύτως σεβαστή. Πολλώ μάλλον, όταν αυτή η Συνθήκη πλέον καθορίζει όχι μόνο τα σύνορα της Ελλάδας αλλά και τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κι αυτό το βάρος της υπεράσπισης της Συνθήκης της Λωζάννης το φέρει πλέον, ή οφείλει να το φέρει και η Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα το οποίο έχει πράξει άλλωστε ρητώς.

Λέμε λοιπόν, και με αυτό τελειώνω, προς τη γείτονα Τουρκία, που επαναλαμβάνω, αυτές τις δύσκολες ώρες που περνάει και που εμείς αποδείξαμε τη συμπαράστασή μας στη νομίμως εκλεγμένη κυβέρνηση από την πρώτη στιγμή, λέμε ότι είμαστε εδώ. Να ζήσουμε ειρηνικά, να ζήσουμε δημιουργικά. Είμαστε εδώ για να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις των λαών που είναι πολύ σημαντικότερες από ματαιόδοξες συμπεριφορές που δεν έχουν κανένα νόημα. Ταυτοχρόνως όμως, διαμηνύουμε ότι είμαστε εδώ αποφασισμένοι, ενωμένοι όλοι οι Έλληνες προς αυτή την κατεύθυνση και μαζί οι εταίροι μας οι Ευρωπαίοι να υπερασπιστούμε το Διεθνές Δίκαιο και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Είμαστε εδώ να υπερασπιστούμε στο ακέραιο την εδαφική μας ακεραιότητα, την εθνική μας κυριαρχία, τα σύνορα μας που είναι ακεραιότητα, κυριαρχία αλλά και σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και πάλι Σεβασμιότατε, σας ευχαριστώ πάρα πολύ γιατί μου δίνετε για μια ακόμα φορά την ευκαιρία να είμαι εδώ κοντά σας και θέλω να γνωρίζετε, ότι δεν είναι απλώς και μόνο εκπλήρωση μιας υποχρέωσης, για μένα αυτές οι εκδηλώσεις είναι ένα είδος βαφτίσματος μέσα στις μνήμες εκείνες οι οποίες πρέπει να οδηγούν τα βήματα μου κατά την άσκηση και των δικών μου καθηκόντων. Και πάλι σας ευχαριστώ πολύ.

Αμέσως μετά τον κ. Πρόεδρο χαιρετισμό απηύθυνε ο **Δήμαρχος Νέας Ιωνίας, κ. Ηρακλής Γκότσης**, ο οποίος αναφέρθηκε στην ίδρυση της πόλης από ξεριζωμένους της καθ' ημάς Ανατολής, το 1923 και την εξέλιξή της χάρη στον αγώνα και τις ιδέες των προσφύγων στην Οικονομία και το Εμπόριο. Δεν παρέλειψε να επικαιροποιήσει τα πράγματα με την εξαθλίωση μεγάλου μέρους των κατοίκων της από την οικονομική κρίση.

Οι χαιρετισμοί ολοκληρώθηκαν με τον **Πρόεδρο του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. κ. Λουκά Χριστοδούλου**, ο οποίος και ευχαρίστησε θερμά τον κ. Πρόεδρο της Δημοκρατίας για την ανταπόκριση του στο κάλεσμα, την Ιερά Μητρόπολη Ν. Ιωνίας και Φιλαδελφείας για την συμβολή της και το Δ.Σ της Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας για την παραχώρηση, όλων των χώρων του Πνευματικού Κέντρου στη Νέα Ιωνία. Δεν παρέλειψε τέλος να ευχαριστήσει τους 4 εισηγητές: τον σεβασμιότατο μητροπολίτη Προύσης κ. Ελπιδοφόρο, τον ομότιμο καθηγητή Νέου Ελληνισμού στο Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας κ. Κων. Φωτιάδη, τον Ομότιμο Καθηγητή Α.Π.Θ. κ. Αθαν. Καραθανάση και τον πρόεδρο της Ενώσεως Σπάρτης κ. Χάρη Σαπουντζάκη.

Πρώτος ομιλητής της Ημερίδας ήταν ο **σεβασμιότατος μητροπολίτης Προύσης κ. Ελπιδοφόρος**, ο οποίος αναφέρθηκε στη μεγάλη συμβολή του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο θέμα της στήριξης των Μητροπόλεων που φέρουν τον παραδοσιακό του τίτλο και τελευταίως με επισκέψεις του Οικουμενικού Πατριάρχου και θρησκευτικές εκδηλώσεις αναπτύσσουν δράση σ' ολόκληρη τη Μικρασία.

Μετά το μικρό διάλειμμα μίλησαν ο καθηγητής **κ. Κων/νος Φωτιάδης** για τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία στον Πόντο και ιδιαιτέρως για την ιστορική προβολή και ανάδειξη του προβλήματος των Κρυπτοχριστιανών.

Ο Ομότιμος καθηγητής Θεολογίας κ. **Αθαν. Καραθανάσης** αναφέρθηκε στην παρουσία του Ελληνισμού στην ευρεία περιοχή της Δυτικής Μικρασίας και των παραλίων (Ιωνία, Αιολία, Μυσία, Βιθυνία, Καρία κ.λ.π.), όπου λειτούργησαν εκατοντάδες ναοί, σχολεία, κέντρα πολιτισμού που αναδείκνυαν τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία.

Τελευταίος ομιλητής ο πρόεδρος της Ένωσης Σπάρτης Μικρας Ασίας κ. **Χάρης Σαπουντζάκης.** Θέμα του ήταν το: «Ελληνισμός και Ορθοδοξία, κατά τη 2η χιλιετία μ. Χ. (1000-1922) στις χώρες της Πισιδίας, της Παμφυλίας, της Λυκίας και της Λυκαονίας». Στην εισήγησή του περιλάμβανε και προβολή εικόνων από τις χώρες αυτές (εκκλησίες, σχολεία, κατοικίες, πολιτιστικές δράσεις κ.λ.π.).

95 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΤΕ...

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Του Χάρη Σαπουντζάκη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον εφετινό Σεπτέμβρη συμπληρώνονται 95 χρόνια από τον μαύρο, τον τραγικό εκείνο Σεπτέμβρη του 1922, όταν εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες από το εσωτερικό της Μικρασίας, που ακολουθούσαν τον πανικόβλητο, υποχωρούντα Ελληνικό στρατό και πολλές δεκάδες χιλιάδες Σμυρνιών «συνωστίζονταν» στην ξακουστή προκυμαία της πρωτοπολιτείας, το Κε (Quais), σε μια έκταση τριών περίπου χιλιομέτρων, προσπαθώντας με κάθε τρόπο να μπουν στα πλοία της σωτηρίας ενώ η πολιτεία καιγόταν, οι σφαγές και οι λεηλασίες μαίνονταν.

Εκεί στη «διαμαντόπετρα» από το δαχτυλίδι της Σμύρνης που συγκέντρωνε την εμπορική, κοινωνική, κοσμική ζωή όλων των κατοίκων της : Ελλήνων, Αρμενίων, Τούρκων, Εβραίων, Λεβαντίνων αλλά και μπροστά στα «μάτια» των προβολέων των πολεμικών πλοίων Αγγλίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Αμερικής, παίχθηκε το μεγάλο δράμα της Σμύρνης, που ουσιαστικά ήταν το δράμα της Μικρασίας.

Ας προσεγγίσουμε όμως, όσο μπορούμε πιο αντικειμενικά, τα γεγονότα, τα οποία σε μια πρωτοφανώς πυκνής, σε δραματικότητα, έκταση εκτυλίχθηκαν ουσιαστικά μέσα σ' έναν μήνα (13 Αυγούστου – 17 Σεπτεμβρίου 1922 με το Π.Η. , 26 Αυγούστου – 30 Σεπτεμβρίου 1922 με το Ν.Η.).

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1920-22 (Ιούλιος)

Την επομένη της επιστροφής του βασιλιά Κωνσταντίνου στο θρόνο, ύστερα από την ήττα του Ελ. Βενιζέλου στις εκλογές, τον Νοέμβριο του 1920, τις οποίες ο ίδιος προκάλεσε, οι τρεις σύμμαχοι της Ελλάδας στην Αντάντ, κατά τον νικηφόρο γι' αυτούς Α' Παγκόσμιο Πόλεμο: Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, με ρηματική διακοίνωση δήλωναν ότι ο πόλεμος Ελλάδας – Τουρκίας (για την ακρίβεια Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ακόμη) δεν τους αφορούσε. Δεν είχαν καμία υποχρέωση, έλεγαν, να πάρουν το μέρος της Ελλάδας, αφού ο ηγέτης της πλέον υπήρξε σφοδρός αντίπαλος τους στον πόλεμο, υποστηρίζοντας τη Γερμανία!

Και μάλιστα σταμάτησαν κάθε οικονομική επιχορήγηση. Πολύ σύντομα μάλιστα Γαλλία και Ιταλία θα ταχθούν για τα δικά τους οικονομικά και άλλα συμφέροντα στην Ανατολή, στο πλευρό της Τουρκίας και υπέρ του Κεμάλ.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν είχαν δεσμευθεί, γιατί δεν είχαν μετάσχει στον πόλεμο, και μπορούσαν να συνεχίζουν τη φιλοκεμαλική πολιτική τους, όπως εκφραζόταν από τον ύπατο αρμοστή τους στην Κωνσταντινούπολη, τον ναύαρχο **Μαρκ Μπρίστολ**. Η Βρετανία με τον «φιλοβενιζελικό» της πρωθυπουργό Λοϋντ Τζωρτζ έδειχνε αμήχανη, γιατί πίστευε ότι σε μια εκτιμώμενη τελική σύρραξη με την Τουρκία για τα Στενά και την Καλλίπολη, θα είχε πρόθυμους συμμάχους της τις χιλιάδες των ελληνικών λογχών. Η Ρωσία που αντιμαχόταν ιδεολογικά το εθνικιστικό κίνημα των Νεότουρκων, τώρα πια είχε μεταβληθεί σε ένθερμο υποστηρικτή του Κεμάλ. Θα ονομάσει το κίνημα του «εθνικοαπευλευθωτικό» και θα το βοηθήσει παντοιοτρόπως. Δεν λησμονούσε άλλωστε ότι δύο χρόνια πιο πριν η Ελλάδα είχε στείλει εκστρατευτικό σώμα στην Ουκρανία να πολεμήσει τους μπολσεβίκους στηρίζοντας τους Αγγλογάλλους!

Η Ελλάδα μόνη της με τον στρατό της να πολεμάει ακατάπαυστα 3 χρόνια στη Μικρά Ασία, αποφασίζει να προελάσει προς τον Σαγγάριο, με τελικό σκοπό την κατάληψη της Άγκυρας, ώστε να διαλυθεί ο στρατός του Κεμάλ και τελικά να μπορέσει πισωγυρίζοντας να σταθεί στα όρια της συνθήκης των Σεβρών.

Αλλά ποιος στρατός; Με ποιούς αρχηγούς; Με τι ηθικό;

Ένας στρατός 200.000 ανδρών. Υπέρτερος του Κεμαλικού. Καλύτερα εκπαιδευμένος. Καλύτερα εκπαιδευμένος, αλλά και βαριά ταλαιπωρημένος. Του είχαν τάξει «οίκαδε» και αντ' αυτού διασχίζουν ερήμους κάτω από τον καυτό ήλιο, χωρίς νερό, χωρίς τροφή, χωρίς εφόδια. Με χαμηλό ηθικό, αφού οι ηγέτες του δεν τον εμπνέουν, οι αξιωματικοί δεν είναι οι καλύτεροι, αφού είχαν ήδη αντικατασταθεί οι καλύτεροι. Κι απέναντι τους; Ποιος ; Μα ο Κεμάλ που αν και όχι θρήσκος ο ίδιος, καταφέρνει να φανατίσει τους μουσουλμάνους περιβαλλόμενος τον τίτλο, «γαζή», δηλαδή του στρατιώτη, που θα πολεμήσει και θα σκοτώσει τους χριστιανούς! Κερδίζει χρόνο και συμμάχους συνεχώς, όσο οι Έλληνες αδρανούν και καταγίνονται σε ψηφίσματα και καταγγελίες των ωμοτήτων των Τούρκων, και εφευρήματα εσωτερικού δανεισμού (κόψιμο του χαρτονομίσματος στο μισό).

Μια δυο μικρές επιτυχίες στον Σαγγάριο μεταφράζονταν ως μεγάλες επιτυχίες …… βροχή τα συγχαρητήρια από Ινδούς, Αφγανούς αλλά και Ρώσους, Αμερικανούς και Ιταλούς προς τον Κεμάλ!

Μήπως άραγε είχε ήδη αποφασισθεί η αποχώρηση του ελληνικού στρατού από τη Μικρασία και η εγκατάλειψη του μικρασιατικού ελληνισμού; Η απάντηση είναι δυστυχώς, ΝΑΙ. Ήδη από τις αρχές του 1922 σε ανώτερα κλιμάκια συζητιόταν η απαγκίστρωση. Με τον Ν. 2870/22 προβλέπονταν αυστηρές ποινές για πλοία που θα μετέφεραν «πληθυσμό» στην Ελλάδα. Ο «πληθυσμός» αυτός είχε τον τίτλο «αλλοδαποί», γιατί οι μικρασιάτες ως Οθωμανοί υπήκοοι ήταν βέβαια για τους Ελλαδίτες «αλλοδαποί».!

Οι μεσαίοι αξιωματικοί της στρατιάς υπογράφουν συμβόλαια τιμής ότι δεν θα εγκαταλείψουν τη Μικρασία! Και καλούν την κυβέρνηση να πάρει θέση!

Λίγες μέρες, πριν από την επέλαση των Τούρκων, ο ίδιος ο υπουργός Στρατιωτικών Θεοτόκης θα φθάσει στη Σμύρνη για να υποσχεθεί ότι «η Ελλάδα δεν θα εγκαταλείψει τη Μικρασία». Όταν ήξερε ότι όλα έχουν κριθεί και προαποφασισθεί! Η Ελλάδα του Κωνσταντίνου είχε κάνει τα πάντα για να μην έλθουν στην Ελλάδα οι μικρασιάτες. Είναι γνωστή άλλωστε η επιστολή του ανεκδιήγητου πρίγκηπα Ανδρέα, που με την ανοησία του να αυτονομηθεί στην αντίσταση προς τον Κεμάλ, όταν αυτός είχε αρχίσει την μάχη των μαχών, είχε δώσει έδαφος στον αντίπαλο. Επιστολή προς τον μόνον αντίθετο για τη Μικρασιατική εκστρατεία Ιωάννη Μεταξά, με την οποία έλεγε ότι ούτε λίγο ούτε πολύ : "θα' πρεπε ν' αφήσουμε τους Τούρκους να σφάξουν τους μικρασιάτες , γιατί αν φτάσουν στην Ελλάδα θ' ανατρέψουν τα πάντα!"

Από την άλλη πλευρά κάθε προσπάθεια οργάνωσης και άμυνας της Σμύρνης, με την ίδρυση της «Μικρασιάτικης Άμυνας», με βάση το πρότυπο της «Οργάνωσης Κων/πόλεως» είχε τορπιλιστεί! Κι ο ίδιος ο ύπατος αρμοστής Αριστείδης Στεργιάδης, που είχε εμποδίσει, με κάθε τρόπο, το έργο της, θα κηρυχθεί την τελευταία στιγμή υπέρ της αυτονόμησης της Ιωνίας, με τη συνεργασία Ελλήνων, Αρμενίων και Κιρκασίων. Όμως κανείς δεν τον εμπιστευόταν, τη στιγμή μάλιστα που ο αρχικά ορισθείς, γενικής αποδοχής αρχηγός της στρατηγός Παπούλας είχε αντικατασταθεί από τον παράφρονα Χατζηανέστη.

Ωστόσο εδώ μπαίνει ένα ερώτημα, ένα σκληρό ερώτημα: Η Σμύρνη (η γκιαούρ Ιζμίρ) που αριθμούσε περισσότερους από 200.000 Έλληνες οι οποίοι είχαν στα χέρια τους το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής ζωής της πόλης, η Σμύρνη που έσπευσε με εθελοντές να επανδρώσει τη μεραρχία Σμύρνης (είναι γνωστό τι σημαίνει "μικρασιάτης εθελοντής" να πολεμάει τους Τούρκους; Προδοσία, άρα θάνατος, αφού τυπικά ήταν Οθωμανός πολίτης), δεν θα μπορούσε να οργανώσει τη δική της αποκλειστικά πολιτοφυλακή 40-50.000 ανδρών, ώστε να μην είναι απόλυτα εξαρτημένη από τη βούληση του στρατού κατοχής; Τόσοι λαμπροί Σμυρνιοί, που θα μπορούσαν να φτιάξουν κυβέρνηση κι αρχές ακόμη, έχοντας μάλιστα ως επικεφαλής τον μητροπολίτη τους να διεκδικεί ρόλο εθνάρχη εμφανιζόμενος ως αρχηγός της «Δημοκρατικής Άμυνας» και συγκεντρώνοντας στ' όνομα της χιλιάδες πυρομαχικά, από τα οποία δεν χρησιμοποιήθηκε ούτε μία σφαίρα και ουσιαστικά προσφέρθηκαν ως δώρο στον κατακτητή, ΠΩΣ και ΓΙΑΤΙ ΑΦΕΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΛΕΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΤΗΤΗ ΚΕΜΑΛ, του Νουρεντίν και των ορδών του, που ασφαλώς ήθελαν να εξαφανίσουν και τον τελευταίο Έλληνα της Σμύρνης, για να θεμελιώσουν στα ερείπια της την καινούργια Μεγάλη Ιδέα τους; Πίστεψαν ότι η μη άμυνα θα εξευμένιζε τον εχθρό ενώ θα μπορούσε έστω την τελευταία στιγμή να προκαλέσει τη συμπάθεια των Δυτικών και να θελήσουν να παρέμβουν με τα τόσα πολεμικά πλοία που είχαν αγκυροβολήσει στο λιμάνι ; Αυταπάτη!

Αλλά ας γυρίσουμε πίσω για να δούμε πως εξελίχθηκαν τα πράγματα και πώς μέσα σ' ένα μήνα περίπου καταργήθηκε μια τρισχιλιόχρονη ένδοξη ιστορία.

ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1922

Στην πρώτη επίθεση ευρείας κλίμακος του Κεμάλ στο Αφιόν Καραχισάρ, μετά από ισχυρή προπαρασκευή πυροβολικού η νοτιοδυτική πτέρυγα της στρατιάς αιφνιδιάζεται. Ολόκληρη μεραρχία με τον μέραρχο της Τρικούπη αιχμαλωτίζεται! Κάθε προσπάθεια οργανωμένης άμυνας πέφτει στο κενό. Εφεδρείες δεν υπάρχουν. Το τουρκικό ιππικό εισχωρεί βαθιά στην άμυνα της Στρατιάς. Πανικός. Άτακτη υποχώρηση. Τον υποχωρούντα στρατό ακολουθούν πανικόβλητοι και οι Έλληνες κάτοικοι των μερών αυτών φοβούμενοι την εκδίκηση και τα αντίποινα των Τούρκων για κάποιες υπερβολές του στρατού, όταν προήλαυνε, με χαρακτηριστικές κυρίως τις συμπεριφορές του ανεκδιήγητου εκείνου πρίγκηπα Ανδρέα, του αποκληθέντα και «καψοκαλύβα».

Στρατός και λαός σπεύδουν με το τρένο, με τα πόδια προς τον Τσεσμέ ή την Σμύρνη.

Τα νέα αργούν να φτάσουν στην πολιτεία, η οποία δεν θέλει και να το πιστέψει συνεχίζοντας την ανέμελη ζωή της. Δεν λείπουν ωστόσο και εκείνοι που όντας εύποροι πωλούν τα πράγματά τους και παίρνουν το πλοίο της γραμμής για την Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΤΡΙΤΗ, 23 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1922

Στο λιμάνι της Σμύρνης καταπλέουν τρία επίτακτα πλοία: «Βασιλεύς Κων/νος», «Βασίλισσα Σοφία», κι ένα ακόμη με στρατό από τη Ραιδεστό. Είναι τμήμα του στρατού που ο Χατζηανέστης προόριζε να καταλάβει, αν χρειαζόταν, την Κωνσταντινούπολη σε αντιπερισπασμό!

Όμως τι προδοσία! Αξιωματικοί και οπλίτες αρνούνται ν' αποβιβαστούν! Στασιάζουν! Καταφθάνει ο Χρυσόστομος και τους εκλιπαρεί. Τον ακολουθεί ο μόλις αντικαταστήσας τον Χατζηανέστη, αρχιστράτηγος Γ. Πολυμενάκος. Η απάντηση είναι μία: «δεν κατεβαίνουμε. Στα σπίτια μας, πίσω στα σπίτια μας!»

Οι Τούρκοι κάτοικοι που έχουν ήδη μάθει τα νέα, τις νίκες του Κεμάλ, κατακλύζουν την προκυμαία και αρχίζουν να πετροβολούν όσους ελάχιστους είχαν κατέβει. Αξιωματικοί και στρατιώτες ανεβαίνουν τρέχοντας πίσω στα πλοία!

Δειλινό, 26ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1922

Ο ύπατος αρμοστής Αριστ. Στεργιάδης κάτω από τις κατάρες των Σμυρνιών εγκαταλείπει την Αρμοστεία και περιβαλλόμενος από Άγγλους ναύτες επιβιβάζεται στο μεγάλο πολεμικό «Σιδηρούς Δουξ».

Στη Σμύρνη έχουν ήδη συρρεύσει περισσότεροι από 200.000 Ελλήνων του εσωτερικού.

Διατάσεται η υποστολή των σημαιών, των ελληνικών σημαιών. Με προηγουμένη τη «Λήμνο», ακολουθούμενη από την «Έλλη» και τα αντιτορπιλικά αποχωρεί από τη Σμύρνη ο ελληνικός στόλος. Αγγλικά και Ιταλικά πολεμικά παιανίζουν προς τιμήν των πολεμικών μας τον εθνικό μας ύμνο!

Ώρα με την ώρα Σμυρνιοί και πρόσφυγες σαν ένα ποτάμι κινούνται προς την προκυμαία.

Ακόμα ελπίζουν ότι κάτι θα γίνει και η Σμύρνη δεν θα καταληφθεί.

Πρωινό, 27ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1922

Τουρκικό ιππικό από 400 ιππείς, με επικεφαλής τον Γκιόρ Μπεχλιβάν και σε αυστηρή διάταξη παρελαύνει στην προκυμαία ξεκινώντας από την Πούντα με κατεύθυνση το Κονάκι. Θ' ακολουθήσει και το πεζικό με τους στρατιώτες να φορούν ποικιλόμορφες στολές.

Η Σμύρνη εάλω!

Η Σμύρνη δυστυχώς παραδόθηκε αμαχητί στον Τούρκο σφαγέα!

Η ιστορική αλήθεια ωστόσο επιβάλλει να πούμε πως υπήρξαν και πολιτείες, κοντά στη Σμύρνη που προέβαλαν γενναία αντίσταση, πριν υποκύψουν.

Αναφέρομαι, στο **Σεβδίκιοϊ**, όπου οι άντρες του αφού αφόπλισαν τον άτακτα υποχωρούντα ελληνικό στρατό όρμησαν να υπερασπιστούν την πόλη τους, στον **Μπουρνόβα**. το προάστιο των πλουσίων και των ευρωπαίων που προέβαλε σθεναρή αντίσταση και τέλος στα **ηρωικά Βουρλά**, όπου οι χιλιάδες Έλληνες κάτοικοί τους δεν θέλησαν ν' αποχωρήσουν, παρά τις παραινέσεις του Πλαστήρα, με το στρατό, αλλά έμειναν και πολέμησαν και κάηκαν. Και δοξάστηκαν!

Και μια συγκλονιστική λεπτομέρεια.

Όπως μαρτυρά ο γνωστός φωτορεπόρτερ Μανόλης Μεγαλοοικονόμος που έζησε όλα τα γεγονότα, μισή ώρα πριν να παρελάσει ο Μπεχλιβάν ένα μεγάλο τμήμα ενόπλων Αρμενίων βάδισε με σταθερό βήμα στο πλακόστρωτο δρόμο του «Κε» φορώντας τη στολή Έλληνα Στρατιώτη. Επικεφαλής ήταν ο Αρμένης στρατηγός **Τορκόμ** πάνω σε άσπρο άλογο. Μπροστά πήγαιναν δύο σημαιοφόροι που κρατούσαν την ελληνική και την αρμενική σημαία.

Πολεμώντας κατάφεραν να φθάσουν στον Τσεσμέ. Ήταν η τελευταία στιγμή που ελληνική σημαία κυμάτιζε στην προκυμαία, και είχε δίπλα της την αρμενική.

Βράδυ, ΣΑΒΒΑΤΟΥ 27 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1922

Ο μόλις διορισμένος διοικητής της Σμύρνης, Νουρεντίν Πασάς, ορκισμένος αντίπαλος του μητροπολίτη Χρυσοστόμου από το 1919, όταν σε συνάντησή τους, ο ιεράρχης του είχε πει ότι του έπρεπε απόσπασμα, καλεί τον Σεβασμιότατο στο Διοικητήριο. Του ζητεί να φέρει μαζί του και όσους δημογέροντες μπορεί. Ο Χρυσόστομος βρήκε μόνον τον Σπάρταλη έμπορο Γιωργάκη Κλημάνογλου, τον λεγόμενο και σκιώδη υπουργό του των εξωτερικών και τον Σμυρνιό δημοσιογράφο Νικόλαο Τσουρουκτσόγλου.

Το τέλος και των τριών θα είναι μαρτυρικό. Ο Νουρεντίν θα τους παραδώσει στον όχλο για να τους δικάσει, με την κατηγορία της προδοσίας. Οι μαρτυρίες για τη συμπεριφορά του όχλου είναι φρικιαστικές, ιδιαίτερα για τον δεσπότη.

Απομεσήμερο, ΚΥΡΙΑΚΗΣ 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1922

Ο Μουσταφά Κεμάλ ξεκίνησε από το στρατηγείο του στο Νυμφαίο, συνοδευόμενος από πέντε αυτοκίνητα στολισμένα με ….. κλαδιά ελιάς! Στην είσοδο της Σμύρνης στέκονταν παρατεταγμένοι καβαλάρηδες με γυμνά τα ξίφη τους. Πέρασε ανάμεσά τους κι ενώ η ατμόσφαιρα εδονείτο από τις ζητωκραυγές διέσχισε την σημαιοστολισμένη με τουρκικές σημαίες προκυμαία από Βορρά προς Νότο και κατευθύνθηκε στο Διοικητήριο. Στη διαδρομή σταμάτησε σ' ένα από τα μεγαλύτερα ξενοδοχεία της Σμύρνης το «Σπλέντιτ». Μπήκε μέσα. Κάποιοι θαμώνες, κυρίως Έλληνες, δεν τον αντιλήφθηκαν. Ο Κεμάλ προχώρησε και φιλικά τους ρώτησε εάν ο βασιλιάς Κωνσταντίνος είχε πιεί ρακή εκεί. Όταν του δόθηκε η απάντηση «Όχι» λέγεται ότι είπε «τότε τι ήθελε και ήρθε στη Σμύρνη».

Αφού μίλησε για λίγο με τον Νουρεντίν, βγήκε στον εξώστη, όπου τώρα πια κυμάτιζε η Τουρκική σημαία. Και χαιρέτησε τον κόσμο, που παραληρούσε. Περήφανος, αγέρωχος, επιβλητικός. Με το αετίσιο βλέμμα του στραμμένο στο Αιγαίο. Μετά μπήκε μέσα για να συσκεφθεί με τον στρατηγό του, τον Νουρεντίν, έναν εκ των ικανοτέρων συνεργατών του μετά τον Ισμέτ Ινονού.

Ο Κεμάλ ζύγιαζε προσεκτικά τα βήματά του. Σκεφτόταν το επόμενο βήμα. Η Θράκη; Τα Στενά; Τώρα πια είχε πολλούς συμμάχους. Ωστόσο έπρεπε να οργανώσει και το κράτος. Τέρμα η Αυτοκρατορία, τέρμα οι σουλτάνοι. Τώρα το σύνθημα ήταν «Η Τουρκία στους Τούρκους». Το νέο κράτος θα ήταν κοσμικό. Θα εισήγαγε το λατινικό αλφάβητο για να αποκοπεί από την αραβική μουσουλμανική θεοκρατία. Θα καταργούσε τον φερετζέ, θα αναβάθμιζε τον ρόλο της γυναίκας.

Αργότερα προς το βράδυ θα γυρίσει στο Κορδελιό, για να εγκατασταθεί σε μια από τις ωραιότερες βίλες του προαστίου αυτού, όπου είχε διαμείνει ο Κωνσταντίνος.

Δευτέρα, 29 Αυγούστου –Τετάρτη, 31 Αυγούστου 1922

Οι λεηλασίες, οι σκοτωμοί, οι βιασμοί από φερτούς ατάκτους, αλλά και ντόπιους μουσουλμάνους της Σμύρνης, χωρίς να εξαιρούνται στρατιώτες αλλά και αξιωματικοί, γενικεύονται. Οι ζωντανοί στόχοι είναι οι Έλληνες και οι Αρμένιοι και οι περιουσίες τους. Βάσει καταλόγων καθημερινά εκτελούνται προύχοντες και μέλη της Μικρασιατικής Άμυνας.

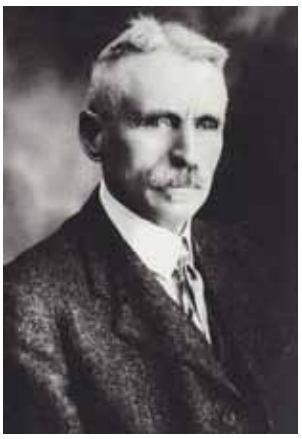

Ο Τζώρτζ Χόρτον πρόξενος των Η.Π.Α. στη Σμύρνη.

Στο λιμάνι παραμένουν αγκυροβολημένα πολεμικά της Βρετανίας (με τη ναυαρχίδα Κουρακάο και τον ναύαρχο Νίκολσον), Γαλλικά (με το Εντγάρ Κουϊντέτ και τον Ντουμεσνίλ), Ιταλικά (με το Βενέτσια και τον Πέπε) και 4-5 αμερικανικά αντιτορπιλικά με κατώτερους βαθμοφόρους. Οι διαταγές είναι ρητές: «Δεν παρεμβαίνουμε», «Δεν μας αφορούν όλα όσα γίνονται», «Μοναδικός μας στόχος η αναζήτηση, η περισυλλογή και η προώθηση στην πατρίδα των υπηκόων μας».

Κάθε πρόσφυγας που θα προσπαθήσει να φτάσει κολυμπώντας στα πλοία θ' απωθηθεί βάναυσα.

Την μεγαλύτερη κινητικότητα προς την ανθρωπιστική κατεύθυνση θα εμφανίσει το Αμερικανικό Ναυτικό και βέβαια ορισμένες προσωπικότητες που θα κινηθούν με δική τους πρωτοβουλία παίρνοντας ρίσκο για να σώσουν ζωές. Μιλούμε για τον γενικό πρόξενο των Η.Π.Α. τον φιλέλληνα **Τζώρτζ Χόρτον**, ο οποίος θα φιλοξενήσει στο προξενείο, στην Παράλληλη οδό, ακριβώς πίσω από τη λέσχη των Κυνηγών εκατοντάδες πρόσφυγες και θα προφυλάξει, θα υπογράψει όσα περισσότερα χαρτιά μπορούσε μοιράζοντας υπηκοότητες, θα κάνει ό,τι μπορεί να κινητοποιήσει την επίσημη Αμερική, ερχόμενος σε αντιπαράθεση με τον ύπατο αρμοστή στην Πόλη, τον φιλότουρκο Μάρκ Μπρίστολ, και του παντελώς αγνώστου ως εκείνες τις ώρες, φιλάσθενου και σχεδόν ανάπηρου πάστορα, τον **Άϊσα Τζένιγκς**, ο οποίος θα αγωνισθεί στην αρχή να διασώσει όλα τα παιδιά του Ιδρύματος της Αμερικανικής Χ.Α.Ν. στον Παράδεισο, αλλά στην πορεία με το πείσμα, την ενεργητικότητά του και την εξυπνάδα του θα φθάσει να διαδραματίσει έναν εντελώς απρόσμενο ρόλο. Θα χρισθεί σε άτυπο **αρχιναύαρχο του Ελληνικού στόλου** και με τη βοήθεια του Έλληνα ναυάρχου **Ιωάννη Θεοφανίδη,** θα μπορέσει να σώσει 250.000 ζωές, φέρνοντας περισσότερα από 50 εμπορικά αλλά και πολεμικά πλοία να παραλάβουν τους

πρόσφυγες, αφού θα έχει καταφέρει να εκμαιεύσει διαταγή του Νουρεντίν που προσδιόριζε στην αρχή 10ήμερη προθεσμία απομάκρυνσης των προσφύγων, που τελικά έγινε 20ήμερη.

Θα ήταν όμως παράλειψη εάν δεν αναφέρει κανείς τα ονόματα 2 αξιωματικών του Αμερικανικού Ναυτικού: του πλοιάρχου του «Λώρενς» **Άρθουρ Χέμπερν** και του πλωτάρχη **Χέσλι Πάουελ**. Αυτοί αυτονομηθέντες από τις διαταγές του Μπρίστολ έκαναν πολλή δουλειά και κινητοποιώντας Βρετανούς, Γάλλους, Ιταλούς και Τούρκους ακόμα, συνέβαλαν πολύ στο έργο της σωτηρίας.

Τετάρτη, 31 Αυγούστου 1922

Κι ενώ οι σφαγές συνεχίζονταν ολοένα και πιο μαζικές, το πρωινό της τελευταίας ημέρας του Αυγούστου συνέβη κάτι ακόμα πιο τρομακτικό!

Ο μπάτης που κάθε αρχή φθινοπώρου δρόσιζε τη Σμύρνη σταμάτησε τελείως!

Κι ένας άλλος άνεμος, ένας κακός καυτός άνεμος που άρχισε να πνέει από το νοτιά μετέφερε τη λάβα της ερήμου. Και ξαφνικά στην Αρμένικη συνοικία, κοντά στα Ταμπάχανα και το Αμερικάνικο Κολλέγιο Θηλέων ξέσπασε μια πυρκαγιά. Πώς ξεκίνησε, πώς γιγαντώθηκε τόσο γρήγορα, πώς τελικά κατάφερε μέσα σε 4 μέρες να κάψει τη μισή Σμύρνη και σχεδόν ολόκληρη την ελληνική συνοικία, πέρα βέβαια από την αρμενική; Πώς έγιναν στάχτη τεράστια κτήρια, θέατρα, κινηματογράφοι, λέσχες, καφενεία, τράπεζες, αρχοντικά, εκκλησιές, σχολειά, κατά μήκος της Προκυμαίας ως σχεδόν την Πούντα, και σήμερα ακόμη συζητιέται. Πέρα από τις ανθρώπινες ζωές που χάθηκαν καταστράφηκαν 43.000 ελληνικά σπίτια και 10.000 αρμενικά, 5.000 καταστήματα, σχεδόν όλοι οι ναοί, τα σχολειά, τα νοσοκομεία, τα ιδρύματα. Η ζημιά έφτασε το ιλιγγιώδες για εκείνη την εποχή ποσό των 300.000.000 δολαρίων. Η αναγωγή σε σημερινά ευρώ δεν είναι καθόλου εύκολη. Γενικά θα λέγαμε πολλές εκατοντάδες εκατομμύρια δις ευρώ.

Υπάρχουν πολλές καταθέσεις μαρτύρων και όχι μόνον Ελλήνων ή Αρμενίων, που υποστηρίζουν με πλήρη αποδεικτικά στοιχεία ότι η φωτιά αναζωπυρώνονταν συνεχώς με βενζίνη που ριχνόταν στους δρόμους, με στουπιά που πετάγονταν στα μπαλκόνια και με το να εμποδίζεται η προσπάθεια των πυροσβεστών – ανάμεσά τους και Έλληνες. Οι εντολές ήταν να εξαφανισθεί η «γκιαούρ Ιζμίρ». Κι αυτό έγινε, αφού η τεράστια μουσουλμανική συνοικία αλλά και η εβραϊκή δεν έπαθαν το παραμικρό, αφού ήταν πίσω από τη φωτιά, στο νότο.

Οι Τούρκοι βέβαια διατείνονται ότι δεν είχαν κανένα λόγο να κάψουν μια τόσο πλούσια πόλη που μόλις είχαν κατακτήσει.

Υπάρχουν φοβερές περιγραφές από αυτόπτες μάρτυρες.

Η Διδώ Σωτηρίου διηγείται στα «Ματωμένα Χώματα» : *"…… Κοκκινόμαυρες φλόγες τινάζονταν στον ουρανό χοροπηδηχτές. Κόσμος, εκατοντάδες χιλιάδες κόσμος, τρελός από φόβο, αρχίνησε να τρέχει απ' όλα τα στενοσόκακα και τους βερχανέδες, και να ξεχύνονται στην παραλία σαν μαύρο ποτάμι…. Η μάζα πυκνώνει, δεν ξεχωρίζεις ανθρώπους, κι ένα μαύρο ποτάμι που κουνιέται πέρα δώθε απελπισμένα δίχως να μπορεί να σταθεί, ούτε να προχωρήσει. Μπρος θάλασσα πίσω σφαγή….."*.

Τα βράδια οι προβολείς των πολεμικών πλοίων καταύγαζαν το χώρο κι έκαναν τη νύχτα μέρα, προσπαθώντας να παρηγορήσουν τον κόσμο, ότι «εμείς είμαστε εδώ». Αλλά τόσο μόνο. Με τόσα πολεμικά στο λιμάνι από μια κανονιά να είχε ρίξει το καθένα θα είχαν αποτρέψει το κακό, αλλά δεν το έκαναν!

Κυριακή, 11 Σεπτεμβρίου 1922

Ο Τζένιγκς, ο από μηχανής Θεός, είχε θριαμβεύσει. Ένας στολίσκος ελληνικών εμπορικών πλοίων ξεκινάει από τη Λέσβο για να παραλάβει μαζικά τους πρόσφυγες από τη Σμύρνη! Είχαν ήδη απομακρυνθεί πριν από 3-4 μέρες μερικές χιλιάδες, πρώτα με το Ιταλικό «Κωνσταντινούπολη» και μετά με αμερικανικά πολεμικά.

Επικεφαλής είναι το «Προποντίς», στο οποίο επιβαίνει ο ίδιος ο Τζένιγκς. Μπροστά πλέει με την αμερικανική σημαία να κυματίζει το αντιτορπιλικό «Λώρενς».

Η πομπή της σωτηρίας πλησιάζει την αποβάθρα των σιδηροδρόμων στο τέλος της Πούντας. Απέναντι η πόλη μοιάζει μ' ένα άψυχο, μαύρο σύννεφο. Η φωτιά είχε καταλαγιάσει πια, αλλά το σύννεφο που είδε ο Τζένιγκς δεν ήταν παρά οι χιλιάδες των μαυροντυμένων γυναικών που με την ψυχή στο στόμα είχαν παραταχθεί κατά μήκος του «Κε».

Οι εξαθλιωμένοι άνθρωποι έπρεπε να μπουν σε μια γραμμή, ώστε να περάσουν διπλό έλεγχο από Τούρκους στρατιώτες, προκειμένου να μην διαφύγουν άντρες στρατεύσιμης ηλικίας, οι οποίοι δεν ήσαν και λίγοι. Αυτοί θα συλλαμβάνονταν και θα οδηγούνταν σε ειδικούς χώρους στη Σμύρνη και από εκεί στο εσωτερικό της χώρας, με ό,τι αυτό θα σήμαινε ως προς την επιβίωσή τους! Αργότερα, ως αιχμάλωτοι, όσοι επιβιώσουν θα σταλούν στην Ελλάδα, αφού θα έχουν υπογράψει ένα χαρτί που να λέει ότι «ευχαριστούν το Τουρκικό κράτος, που δεν τους αφαίρεσε τη ζωή και τους φρόντισε».

Τα γυναικόπαιδα στριμώχνονται, σωριάζονται κάτω, πέφτουν στη γεμάτη από πτώματα ανθρώπων και ζώων, θάλασσα….. Μανάδες χάνουν τα παιδιά τους και παιδιά κλαίγοντας ζητούν τους δικούς τους. Και βέβαια κάθε στιγμή οι Τούρκοι στρατιώτες αξιώνουν λεφτά, λίρες, κοσμήματα, αποσπώντας τα στο τέλος με τη βία.

Η παρουσία λίγων Αμερικανών ναυτών κι ακόμη λιγότερων Βρετανών μάλλον έχει τυπικό χαρακτήρα, αλλά πάντως είναι μια παρηγοριά.

Τα περισσότερα από τα πλοία της σωτηρίας είναι φορτηγά. Έχουν βαθιά και μεγάλα αμπάρια όπου αρχικά στοιβάζονται όλοι οι μπόγοι που κρατούν μ' όλη τους τη δύναμη οι γυναίκες. Τους πετούν από ψηλά για να τελειώνουν γρήγορα και μετά αρχίζουν να κατεβαίνουν οι επιβάτες.

Ο αμερικανός συγγραφέας Λου Γιουρένεκ, στο βιβλίο του «Η φωτιά της Σμύρνης» που πρόσφατα κυκλοφόρησε, διηγείται ότι μια γυναίκα κρατούσε σφιχτά έναν μπόγο, που με κανέναν τρόπο δεν τον αποχωριζόταν. Ένας στρατιώτης τελικά της τον απέσπασε με βία και τον πέταξε από 10 μέτρα ψηλά στον πάτο του αμπαριού. Η γυναίκα ουρλιάζοντας δεν δίστασε να πηδήσει από τα 10 μέτρα για να βρει τον μπόγο της. Όταν τον βρήκε, όλοι έμειναν άναυδοι. Ο μπόγος δεν ήταν παρά το καλά τυλιγμένο μωρό της! Ο Θεός, που εκείνη την ώρα ήταν εκεί βοήθησε μάνα και παιδί να επιζήσουν!

Μεταξύ των 50 πλοίων ελληνικών που έσπευσαν υπό τις διαταγές του Τζένιγκς στη Σμύρνη ήταν: το υπερωκεάνιο «Μεγάλη Ελλάδα» και τα: «Βασιλεύς Κωνσταντίνος», «Αρχιπέλαγος», «Θράκη», «Βυζάντιο», «Ιθάκη», «Ζάκυνθος», «Ματθαίος»,

«Ατρόμητος», «Λέσβος», «Πηνειός», «΄Ανδρος», «Μαρία Κυριακίδου», «Ισμήνη» και βέβαια η ναυαρχίδα του Τζένιγκς «Προποντίς» και το Ιταλικό «Κωνσταντινούπολη», το πρώτο πλοίο που μετέφερε στη Λέσβο 2.000 πρόσφυγες. Ωστόσο συνέδραμαν και πολεμικά πλοία (κυρίως Βρετανικά και Αμερικανικά), αλλά και εμπορικά άλλων κρατών: Ρωσίας, Ιταλίας, Γαλλίας, Αιγύπτου ακόμη και Τουρκίας.

Ο Asa Jennings επιβλέπει την εκφόρτωση προυιηθειών στη Μυτιλήνη.

Σάββατο, 18 Σεπτέμβρη 1922

Οι τελευταίοι 6.000 πρόσφυγες εγκαταλείπουν την Σμύρνη. Τους παραλαμβάνουν 9 ελληνικά εμπορικά πλοία κι ένα αμερικανικό φορτηγό, το «Κάσεϊ». Την τελευταία στιγμή άλλο ένα αμερικανικό που είχε φορτώσει καπνά, το «Μανχάταν Άϊλαντ», θα πάρει, στο λίγο χώρο που είχε, άλλους 250. Ο Πάουελ τυπικά θα ευχαριστήσει τον Τούρκο λιμενάρχη για τη συνεργασία τους!

Μια τεράστια ανθρωπιστική επιχείρηση που είχε κρατήσει περίπου 10 ημέρες και είχε στηθεί από έναν ανάπηρο πάστορα και είχε υποστηριχθεί από μερικούς αξιωματικούς, όχι τους ανώτερους, του Αμερικανικού κυρίως αλλά και του Βρετανικού Ναυτικού, είχε καταφέρει το ακατόρθωτο. Είχε σώσει από βέβαιο θάνατο 250.000 ψυχές!

Βέβαια δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι στη Σμύρνη είχαν χάσει τη ζωή τους τουλάχιστον 10.000 πρόσφυγες. Σχεδόν όλοι οι ορθόδοξοι ναοί, τα περισσότερα σχολειά (γλίτωσε μόνον η Ευαγγελική Σχολή, το Κεντρικό Παρθεναγωγείο, το Ιωνικό Πανεπιστήμιο), όλα τα ιδρύματα, τα νοσοκομεία και βέβαια τα μεγάλα κτήρια του «Κε», είχαν καεί.

Τα πλοία της σωτηρίας θα συνεχίσουν το έργο τους και τις επόμενες ημέρες παίρνοντας πρόσφυγες από το Αϊβαλί και άλλα λιμάνια της Ιωνίας.

Σε όλη αυτήν την επιχείρηση σωτηρίας η Ελλάς ήταν απούσα; Η ιστορική αλήθεια είναι ότι μέσα σε εκείνη τη φοβερή δίνη και τον αφανισμό, με μια επανάσταση στα σκαριά μεταξύ Λέσβου, Χίου, Λαυρίου, Αθήνας οφείλουμε ν' αναγνωρίσουμε ότι σημαντική υπήρξε η προσφορά του ναυάρχου Ιωάννη Θεοφανίδη, που είχε μείνει στη Λέσβο με την παλιά κυβέρνηση του Κωνσταντίνου, αλλά και των διαδόχων του από την Επαναστατική Κυβέρνηση Πλαστήρα, οι οποίοι ξεπέρασαν τις αντιπαλότητες και δεν έφεραν καμία αντίρρηση στα συμφωνηθέντα με τον Τζένιγκς. Δεν θα πρέπει να αγνοηθεί και η προσφορά πολλών πλοιοκτητών, καπετάνιων και πληρωμάτων των ελληνικών πλοίων στη διάσωση.

Κι επειδή δεν ήταν μόνο υπόθεση αντρική όλη αυτή η προσπάθεια, θα πρέπει ν' αναγνωρισθεί η βοήθεια εθελοντριών νοσοκόμων, κυρίως Αμερικανίδων, με επικεφαλής την δοκτορέσσα **Εσθήρ Λοβτζόϋ**, που βοήθησαν πολύ τις γυναίκες τις αγωνιώδεις ώρες της αναμονής τους στις αποβάθρες των σιδηροδρόμων.

ΜΙΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ ΩΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σμύρνη 20 Σεπτεμβρίου 1922.

Εδώ και 10 περίπου χρόνια η έκφραση «συνωστισμός» στη Σμύρνη, όπως διατυπώθηκε στην περιγραφή της Μικρασιατικής Καταστροφής από την καθηγήτρια κ. Μαρία Ρεπούση και τους συνεργάτες της στο βιβλίο της Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, έφθασε να έχει γίνει ο ορισμός της απόλυτης προσβολής της ιστορικής αλήθειας, για την τεράστια αγωνία που βίωσαν εκατοντάδες χιλιάδων Ελλήνων στην προκυμαία της Σμύρνης.

Ο υπογράφων το κείμενο αυτό, ήδη από το Δεκέμβρη του 2006 είχε δημοσιεύσει κείμενα και είχε αναφερθεί στο ότι ουσιαστικά η έκφραση αυτή δεν ήταν παρά μόνο το δένδρο, γιατί το δάσος βρισκόταν στο σύνολο της αναφοράς της κ. Ρεπούση, στη σκληρή εκείνη περίοδο, με την πρωτοφανή διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας, στο πλαίσιο δεν ξέρω ποιών θεωριών και κατευθύνσεων που ήθελαν να λειαίνουν και στρογγυλεύουν τα πάντα στη βάση της αρχής, έγινε πόλεμος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Νίκησε η Τουρκία έχασε η Ελλάδα. Τελεία και παύλα! Όλα τ' άλλα (φρικαλεότητες, σφαγές, βιασμοί, βασανισμοί, δηώσεις και ό,τι άλλο συνιστά γενοκτονία, είναι επιστημονικά μη παραδεκτά και δεν εξυπηρετεί το μέλλον των σχέσεων των δύο χωρών!

Αλλά αυτό ακριβώς εξυπηρετεί μόνον την άλλη πλευρά! Την ίδια περίπου εποχή έτυχε να ταξιδέψω για πολλοστή φορά στη Μικρασία. Η επίσκεψη στη Σμύρνη απαραίτητη. Όλη η αποστολή με ακολουθούσε καθώς βαδίζαμε στο ιστορικό «Κε», να προσπαθώ να χωροθετήσω την ύπαρξη των σπουδαίων κτηρίων που δεν υπάρχουν πια. Και σύμπτωση! Ο Δήμος της Σμύρνης είχε απλώσει κατά μήκος της προκυμαίας μια μεγάλη φωτογραφική έκθεση, με θέμα βέβαια την Ιστορία της πόλεως! Στην αρχή υπήρχαν 3-4 φωτογραφίες και μια λεζάντα από κάτω που έγραφε: **1922: οι Έλληνες αποχωρούν από τη Σμύρνη**! Τι έδειχναν οι φωτογραφίες; Μα ειδυλλιακές εικόνες από τις παλιές καλές μέρες, όταν με το βαρκάκι οι Σμυρνιοί, με τα ψαθάκια τους οι κύριοι και οι κυρίες με τις ομπρέλες τους τραβούσαν προς το Κορδελιό! Έτσι αλήθεια «αποχώρησαν» οι Σμυρνιοί από τη Σμύρνη;

Για την απόλυτη ιστορική αλήθεια ο όρος «συνωστισμός στη Σμύρνη» χρησιμοποιήθηκε κατά κόρο, από συγγραφείς (Έλληνες και ξένους) αλλά και απλούς ανθρώπους που έζησαν τα γεγονότα και κατέθεσαν αργότερα της μαρτυρίες τους στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Όρος όντως αδόκιμος, αλλά που χάνεται μέσα στα υπόλοιπα κείμενα που αποδίδουν με τα μελανότερα χρώματα τη θλιβερή πραγματικότητα και το μεγάλο δράμα της Σμύρνης και των προσφύγων του τραγικού εκείνου Σεπτέμβρη του 1922. Φυσικά δεν είναι το ίδιο…

Από την αυτοβιογραφία του Γεωργίου Φελέκη*

Μία έρευνα του Λουκά Χριστοδούλου
Προέδρου ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

.....

Την 6ην Αυγούστου 1920 ημέραν της Μεταμορφώσεως του Κυρίου Ιησού Χριστού εγένετο η Πολιτική (Διοικητική) Κατοχή της Σμύρνης υπό της Ελλάδος ως εντολοδόχου των Μ. Δυνάμεων και ανυψώθη επισήμως πλέον επί του Τουρκικού Διοικητηρίου η Ελληνική Σημαία. Αρμοστής ήταν ο Στεργιάδης. Κατά την ιδίαν ημέραν διωρίσθην ως Ερμηνεύς λογιστής με βαθμόν Γραμματέως Β΄ εις την Γεωργικήν Τράπεζαν (Ζιραάτ Πάγκαση). Διοικητής της Τραπέζης διωρίσθη ο Ζαγκάκης εξ Ηρακλείου της Κρήτης, Δ/της δε αυτής ο Στυλιανός Κρητικός.

Οι ανωτέρω δύο διηύθυναν την Γεωργικήν Τράπεζαν των νήσων του Αρχιπελάγους με έδραν την Μυτιλήνην. Εκ τούτων ο Ζαγκάκης απεβίωσε εν Σμύρνη, ο δε Στυλιανός Κρητικός, πρόσφυξ εξ Αδραμυττίου κατέφυγε εις Ελλάδα μετά την Μικρασιατικήν καταστροφήν πολιτευόμενος ήδη εν Μυτιλήνη.

΄Ητανε απερίγραπτος η χαρά μου, διότι αξιώθην να ίδω τας ενδόξους ημέρας του ΄Εθνους υπό τον αείμνηστον ήδη Ελευθέριον Βενιζέλον, όστις υπέγραψε την Συνθήκην των Σεβρών. Η Σμύρνη με την διακρίνουσαν αυτήν φιλοπατρίαν προπαρασκευάζετο να υποδεχθή τον μέγαν Εθνάρχην και Σωτήρα της Ελευθέριον Βενιζέλο.

Το Διοικητήριον, το Στρατηγείον και όλαι αι οδοί και πλατείαι πυρετωδώς εσημαιοστολίζοντο εν αναμονή της αφίξεως του Αρχηγού της φυλής. Κατάπληξις!!!. Μίαν πρωΐαν ηκούσθη αστραπιαίως ότι ο Βενιζέλος έπεσε θύμα απόπειρας δολοφονίας, διασωθείς ως εκ θαύματος εκ βεβαίου θανάτου. Σφαίραι Ελλήνων αξιωματικών διέτρησαν τα στήθη του Ελευθερωτού, αλλά ο από μηχανής θεός της Ελλάδος έσωσε και πάλιν της Ελλάδα και δη την Μεγάλην Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε θαλασσών, προστατεύσας τον Δημιουργόν αυτής από τας δολοφόνους σφαίρας.

Ο Βενιζέλος εσώθη!!. Χαρά και αγαλλίασις ανά το Πανελλήνιον!!. Εις τα εικονοστάσια εκάστης Ελληνικής οικογενείας Σμυρναϊκής ανάβουν νυχθημερόν ακοίμητες κανδήλες μπρος στα εικονίσματα των Αγίων και του Βενιζέλου επί τη διασώσει του Βενιζέλου.

……

Πυρετώδης εργασία εις τα Κεντρικά Γραφεία της Γεωργικής Τραπέζης Σμύρνης. Ήρχισεν η μετάφρασις όλων των βιβλίων της Τραπέζης από την Τουρκικήν εις την Ελληνικήν. Είμεθα δύο ερμηνείς. Ο Στέφανος Ζουμπούλης εξ Αγκύρας με βαθμόν Γραμματέως Α΄ και εγώ. Οι υπάλληλοι του Κεντρικού της Γεωργικής Τραπέζης αντεκαταστάθησαν όλοι δι΄ Ελλήνων τοιούτων πλήν του Ταμίου, όστις παρέμεινε ο αυτός ως και πρότερον Τούρκος το γένος. Εις τα τριάκοντα δύο υποκαταστήματα της Τραπέζης υπήρχαν και ΄Ελληνες και Τούρκοι υπάλληλοι. Τα έγγραφα, όσα απεστέλλοντο από το Κεντρικόν εις τα υποκαταστήματα εγγράφοντο Ελληνιστί και από κάτω εν μεταφράσει υφ΄ υμών Τουρκιστί με Τουρκικούς χαρακτήρες. Εις το Κεντρικόν τα βιβλία ετηρούντο όλα εις την Ελληνικήν. Ειργάσθην από τον Αύγουστον του 1920 μέχρι τον Αύγουστο του 1922, ήτοι επί δύο έτη, οπότε και επήλθε η μοιραία ημέρα της Μικρασιατικής Καταστροφής.

Καθ΄ όλον το διάστημα της εν Σμύρνη παραμονής μου δεν έπαυσα ουδ΄ επί στιγμήν να μεριμνήσω δια την τοποθέτησιν διαφόρων προσφύγων καταφυγόντων εκ του εσωτερικού της Τουρκίας εις την Σμύρνην, εις διαφόρους εργασίας καθόσον εντός των Γραφείων της Τραπέζης, υπήρχε και ιδιαίτερον Γραφείον εξευρέσεως εργασίας.

Συνέπτυξα με άλλους Ποντίους πατριώτας, τον Σύλλογον των Ποντίων και εμεριμνήσαμεν δια τα φλέγοντα ζητήματα των Ποντίων εν τη Σμύρνη και τω εσωτερικώ. Εφρόντισα ιδιαιτέρως δια την διοργάνωσιν ανταρτικών Σωμάτων υπό τον Αρμένιον Αράμ Καϊζάν και Αβεσσαλώμ Κουπτζίδη συμπατριώτην μου και άλλους συμπατριώτας μου προς ενίσχυσιν εν τω μέτρω του δυνατού του Εθνικού Στρατού.

Ο Γεώργιος Φελέκης το 1923.

Εκλογαί του 1920. Πτώσις της Κυβερνήσεως Βενιζέλου. Παρευρέθην μετά του Διοικητού της Γεωργ. Τραπέζης εις την διαλογήν των ψήφων των στρατιωτών του Μετώπου. Δυστυχώς ο Ελληνικός λαός παρεγνώρισε τα μεγάλα Εθνικά γεγονότα και κατεψήφισε τον Μεγαλύτερον Πολιτικόν της Ελλάδος και αυτήν την μεγάλην Ελλάδα.

15 Αυγούστου 1922, ημέρα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Ο κόσμος κατεπλημμύρισε τον ιερόν ναόν και τον αυλόγυρον της Κοιμήσεως της Θεοτόκου του χωρίου Πουρνόβα. Μόλις ετελείωσε η θεία λειτουργία διεδόθη αστραπιαίως ότι ο Ελληνικός Στρατός του Μετώπου υποχωρεί. Πρόσφυγες του εσωτερικού καταφθάνουν εις τον Πασμαχανέ σιδηροδρομικόν Σταθμόν της Σμύρνης. Γενική κατήφεια και απογοήτευσις καταλαμβάνει τον Ελληνικόν πληθυσμόν.

Ημέραν παρ΄ ημέραν η Σμύρνη πλημμυρίζει από στρατιώτας άνευ ουδεμιάς πειθαρχίας, ατημελήτους, προερχομένους εκ του μετώπου εκ διαλυθέντων συνταγμάτων των. Ο Πασμαχανές κατεκλύζετο από πρόσφυγας παντός φύλου και πάσης τάξεως. Θρήνοι και κοπετοί ακούοντο από παντού. Τα μέλη μιας και της αυτής οικογενείας έχασαν το ένα το άλλο. Αι μητέρες κλαίνε τα παιδιά τους και οι γυναίκες τους άνδρες των που τους έχασαν. Σύγχυσις και κακομοιριά παντού. Η Αρμοστεία διέταξε τους δημοσίους υπαλλήλους να ετοιμασθώσι να φύγωσι για τας Αθήνας με επίτακτον ατμόπλοιον, άλλως ουδεμίαν ευθύνην υπέχει δια την ασφάλειαν της ζωής των.

22 Αυγούστου 1922. Παρελάβομεν όλα τα αρχεία της Γεωργικής Τραπέζης και 50.000 (πεντήκοντα χιλιάδας) λίρας Τουρκίας εις χαρτονόμισμα και εκλείσαμεν την Τράπεζαν.

Είδον ιδίοις όμμασιν την υποστολήν της Σημαίας του Στρατηγείου. Εις σημαιοφόρος εκράτει αναπεσταμένην την Σημαίαν του Στρατηγείου εν μέσω δύο Σαλπιγκτών. Εστάθησαν εις στάσιν προσοχής οι σαλπιγκταί και εσάλπισαν και μετά την απονομήν του επιβαλλομένου χαιρετισμού η Σημαία υποσταλείσα και περιτυλιχθείσα εντός του περιτυλίγματός της μετεφέρθη εις το επί τούτω ατμόπλοιο προς αναχώρησιν δια την Ελλάδα.

Επί μίαν εβδομάδα ανεδόδοντο καπνοί εκ των καιομένων εγγράφων του Στρατηγείου εντός του αυλόγυρου των στρατώνων έναντι των Κεντρικών Φυλακών. Την 22αν προς 23ην Αυγούστου συνεκεντρώθησαν οι πλείστοι των δημοσίων υπαλλήλων της Αρμοστείας εντός της αυλής του Διοικητηρίου, οπόθεν εν καιρώ νυκτός επεβιβάσθημεν του εξοπλισμένου ατμοπλοίου «Υπεροχή».

Την πρωΐαν της 23ης Αυγούστου ημέραν Τετάρτην εκ του ατμοπλοίου «Υπεροχή» πλευρίσαντος εις το Στρατηγείον παρετηρήσαμεν την νεκρικήν σιγήν, ήτις επεκράτει καθ΄ όλην την Σμύρνην. Σε λίγο ηκούοντο οι θόρυβοι του απελπισμένου πληθυσμού, όστις συνωθείτο εις την παραλίαν για να πληροφορηθή περί του απόπλου του ατμοπλοίου ημών.

΄Ωρα 12 μεσημβρινή το ατμόπλοιο απήρε την άγκυράν του και ανεχωρήσαμεν για τας Αθήνας. Την 24ην ημέραν Πέμπτην και ώραν 2 μ.μ. περίπου κατεπλεύσαμεν εις Πειραιά. Απεβιβάσθημεν. Εγώ εγκατεστάθην εις τι ξενοδοχείον του Πειραιώς μετ΄ άλλων συναδέλφων. Μετά τινας ημέρας εγκατεστάθην εις το δωμάτιον του συμπατριώτου μου Ιωάννου Χάϊτα, ήδη εγκατεστημένου εις Νέαν Κοκκινιάν. Καθημερινώς κατέπλεον εις τον Πειραιά ατμόπλοια φορτωμένα από πρόσφυγας, φέροντας εζωγραφισμένα εις το μέτωπόν και εις την περιβολήν, καταφανή τα σημάδια του διωγμού και της απελπισίας. Ανεγνώρισα εμπόρους, προκρίτους και επαγγελματίας αποβιβασθέντες είς Πειραιά, ξεσκούφωτους, ξυπόλητους, ρακένδυτους μη έχοντας που την κεφαλήν κλίναι. Πήγαιναν στα εστιατόρια να φάνε αλλ΄ εν τη αναπολήσει του χαμού των μελών της οικογενείας των τους έπιαναν τα κλάμματα και άφηναν το φαγί κι εφεύγανε. Η ακτή Τσελέπη, ο δημοτικός κήπος και όλη η προκυμαία του Πειραιώς ήτανε κατειλημμένα από πρόσφυγας. Επληροφορήθημεν πλέον την είσοδον των Τούρκων εις την Σμύρνην. Δεν θέλω να επεκταθώ περισσότερον επί του ζητήματος τούτου, διότι η Ιστορία θα αναγράψη και θα χαρακτηρίση καταλλήλως τας τραγικάς αυτάς στιγμάς της Εθνικής συμφοράς.

Κατά τον Σεπτέμβριον του ιδίου έτους εγκατεστάθην εις τας Αθήνας, οδός Χαριλάου Τρικούπη. Διωρίσθην δε αμέσως τη συστάσει του Σταύρου Θεριανού καθηγητού της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης εξ Αμισού του Πόντου εις την Κεντρικήν Τράπεζαν της Ελλάδος πρώην Τράπεζαν Μουστάκα-Καρυστινάκη εξ ΄Ανδρου, οδός Αριστείδου 12. Καθ΄ όλον το διάστημα της εν Σμύρνης διαμονής μου εστάθη αδύνατον να πληροφορηθώ περί της εν Μεταλλείω Ακ-δαγ διαμενούσης οικογενείας μου, λόγω της διακοπής πάσης επικοινωνίας της περιοχής της Ελληνοκρατουμένης Σμύρνης μετά του εσωτερικού της Τουρκίας. Στον Πειραιά συναντήθην μετά του Κώστα Αναστασιάδου ή Χαμαλίδου πατριώτου μου εκ Σαχνά-Δερέ, ο οποίος εν αγνοία μου έγραψε εις τον εν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα τότε εξάδελφόν του Κυριάκον Χαμαλίδην την εν Πειραιεί διαμονήν μου. Μετά τίνας ημέρας επληροφορήθην μέσω Κωνσταντινουπόλεως τα περί της οικογενείας μου, η οποία τηλεγραφικώς είχε ζητήσει πληροφορίας από τον εν Κωνσταντινουπόλει Κυριάκον Χαμαλίδην περί της υγείας μου, διότι η καταστροφή της Σμύρνης, έφερεν εις απόγνωσιν την οικογένειάν μου, φοβουμένην την μη διάσωσίν μου τυχόν εκ της καταστροφής.

Εις την Κεντρικήν Τράπεζαν της Ελλάδος προσελήφθην χάρις εις τον Γ. Ποντικάκην, Δωδεκανήσιον μαθητήν του φίλου και πατριώτου Στ. Θεριανού, και Διευθυντή της Κεντρικής Τραπέζης με μηνιαίον μισθόν 350 (τριακοσίων πεντήκοντα) μόνον, διότι τόσον ήτανε το μισθολόγιον των δοκίμων. Ο μισθός μου ούτος με τα ποσοστά εκ των κερδών της Τραπέζης ανήλθεν εις δραχμάς επτακοσίας (αριθ. 700).

Εις την Τράπεζαν ταύτην ειργάσθην επί δέκα συνεχή έτη, ως Τμηματάρχης χρεωγράφων, ήτοι από τον Σεπτέμβριον του 1922 μέχρι τον Σεπτέμβριον του 1932, οπότε προέβη εις στάσιν πληρωμών λόγω της νομισματικής αλλαγής της χρυσής βάσεως και της πτώσεως της τιμής των ομολογιών των ανταλλαξίμων, οπότε υπέστη σοβαράν ζημίαν από τας καταθέσεις των πελατών της εις λίρας Αγγλίας, δολάρια και χρυσά φράγκα ως και από τας ομολογίας των ανταλλαξίμων των οποίων η αξία από δραχμάς 980 κατέπεσεν εις δραχμάς 500.

Η Κεντρική Τράπεζα είχε την εποχήν αυτήν κραχ περί τας 50.000 (πεντήκοντα χιλιάδας) λίρας Αγγλίας καταθέσεις πελατών της και 10.000 (δέκα χιλιάδας) ομολογίας ανταλλαξίμων εις το ταμείον των χρεογράφων της.

Κατά το 1923 επί Επαναστάσεως 1922 είχον ανεγερθή εις τους πέριξ των Αθηνών ελευθέρους χώρους, προσφυγικοί Συνοικισμοί προς εγκατάστασιν αστέγων προσφύγων, όπως οι της Νέας Ιωνίας (Ποδαράδες), Βύρωνος, Καισαριανής, Περιστερίου κλπ. Κατά το έτος τούτο κατέφυγον εις τας Αθήνας λίγες οικογένειες συμπατριωτών μου, τας οποίας και εφρόντισα μέσω του υπουργείου Προνοίας, υπουργούντος του κ. Δοξιάδου, Ιατρού……..

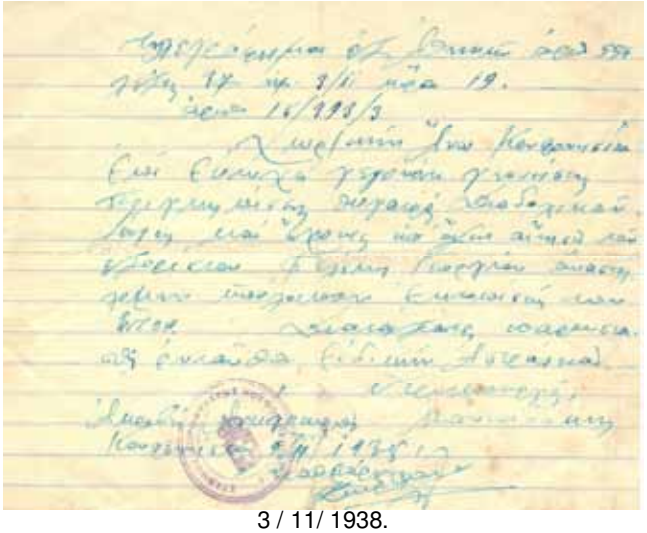

3 / 11/ 1938.
Το τηλεγράφημα προς τη χωροφυλακή Κουφονισίων, για την αναστολή της εξορίας του Γεωργίου Φελέκη.

Απόσπασμα από τη χειρόγραφη αυτοβιογραφία του Γεωργίου Φελέκη.

* Ο Γεώργιος Φελέκης, ήταν ο πρώτος αιρετός δήμαρχος της Ν. Ιωνίας, που εξελέγη στις εκλογές της 11/2/1934 (επαναληπτικές 1/4/1934). Η θητεία του λόγω της επικρατούσης πολιτικής κατάστασης, ήταν περιπετειώδης. Δύο φορές απομακρύνθηκε και φυλακίστηκε, επανήλθε και στο τέλος παύθηκε και εκτοπίστηκε. Το κείμενο, το χειρόγραφο, το τηλεγράφημα και η φωτογραφία του Γ. Φελέκη είναι από το Βιβλίο του Κ. Ν. Νικολαΐδη (Γιαννιτσά 2008) "Τα Ευλογημένα Μαντένια της Χαλδίας – ΄Ακνταγ Μαντέν".

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΡΣΙΝΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ
Ο Δάσκαλος και Γλωσσικός Αγωνιστής
Μένος Φιλήντας

Του Αρχάγγελου Γ. Γαβριήλ, Φιλόλογου, πρώην Σχολικού Συμβούλου & μέλους Δ. Σ. του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Το όνομα του Μένου Φιλήντα το πρωτάκουσα, όταν ήμουνα μικρός. Θα πρέπει να πήγαινα τότε, μέσα της δεκαετίας του 50, στις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου. Στο σπίτι μας στο Τέρμα Ιπποκράτους, τις Κυριακές το μεσημέρι έτρωγε πολλές φορές μαζί μας ο Μίλτης Αγιάνογλου, οικογενειακός φίλος από τη Μερσίνα. Κομψός, γοητευτικός ζωντοχήρος, τον θυμάμαι πάντα με νοσταλγία, γιατί με μάγευαν οι υπέροχες ιστορίες που μας διηγιόταν για τα ανέμελα νεανικά του χρόνια που είχε ζήσει στην αγαπημένη του πατρίδα, το διαμάντι της Κιλικίας, όπως έλεγε. Μας μιλούσε συνεχώς για τα κυνήγια στις κατάφυτες πλαγιές του Ταύρου, τις βόλτες με τα γοργοπόδαρα άλογα στις δροσερές εξοχές του Φιντίκ Πουνάρ και του Μπουλουκλή, τις ξένοιαστες καλοκαιρινές διακοπές στην ορεινή Γκιόζνε με τα bals blancs και τις ρομαντικές βεγγέρες κάτω από « *του Γαλαξία το θείο αλώνι,| στρωμένο από διαμαντιών σκόνη* ».

Καθώς άκουγα το Μίλτη να λέει συχνά με στόμφο αυτούς τους δυο στίχους, πίστευα πως τους είχε σκαρώσει ο ίδιος, γιατί πολλές φορές μας απάγγελνε ποιήματα στα ελληνικά και στα τούρκικα που ισχυριζόταν πως ήτανε δικά του. Κάποτε όμως η μητέρα μου τον πίεσε να μας πει ποιανού ποιητή είναι επιτέλους αυτοί οι στίχοι κι εκείνος τότε μας αποκάλυψε πως τους έγραψε ο σπουδαίος Κυζικινός γλωσσολόγος, δημοτικιστής και λογοτέχνης Μένος Φιλήντας[1], ο αγαπημένος του Δάσκαλος. Όταν ο πατέρας μου τον ρώτησε από πού κι ως πού ήταν μαθητής του, ο Μίλτης άρχισε να μας αφηγείται την ιστορία της γνωριμίας τους.

Θα πρέπει να ήταν γύρω στα 1912, όταν ο Φιλήντας προσλήφθηκε από την Ορθόδοξη Κοινότητα της Μερσίνας ως δάσκαλος. Η Σχολική Εφορεία δυσκολευόταν πολύ εκείνο τον καιρό να βρει εκπαιδευτικούς που θα ήθελαν να έλθουν στη μακρινή Κιλικία και να διδάξουν. Οι μόνοι που αποφάσιζαν να υπηρετήσουν σε τόσο απόμακρες πόλεις, όπως τα Άδανα, η Ταρσός, η Σελεύκεια, η Μερσίνα, ήταν ορισμένοι νεαροί δάσκαλοι και καθηγητές που είχαν πρόσφατα αποφοιτήσει από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας και τα διάφορα Διδασκαλεία της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας[2]. Ο Φιλήντας βέβαια το 1912 ήταν πλέον σαρανταδύο χρονών και είχε συμπληρώσει τότε πάνω από είκοσι χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας. Όπου όμως κι αν διοριζόταν και εργαζόταν, μετά από κάποιο διάστημα συγκρουόταν είτε με τους Τούρκους για την πατριωτική ή την επιστημονική του δράση[3] είτε με τις σχολικές εφορείες[4] και γενικά με τους εργοδότες του για τις γλωσσικές του πεποιθήσεις αλλά και την ιδιόρρυθμη συμπεριφορά του. Τελικά αναγκαζόταν πάντα να ζητά αλλού δουλειά.

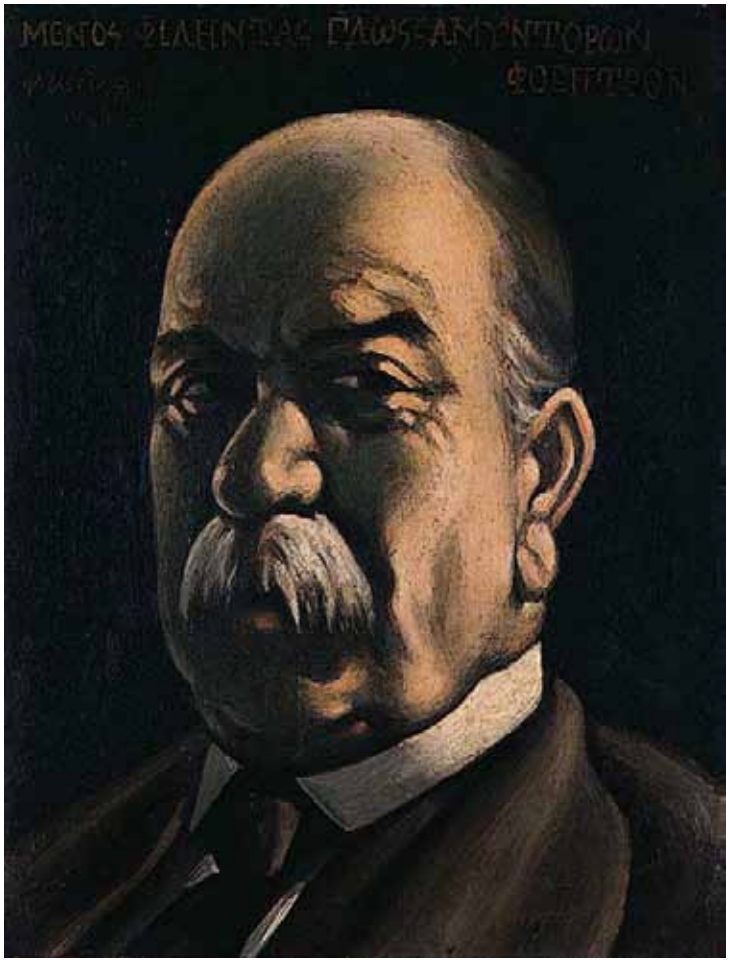

Ο Μένος Φιλήντας δια χειρός Φώτη Κόντογλου.

Μη διαθέτοντας λοιπόν ο Φιλήντας καλές συστατικές επιστολές, η πρόσληψή του στα σχολεία της Μερσίνας ήταν για την εφορευτική τους επιτροπή λύση ανάγκης. Η φήμη του πάντως ως πρωτοπόρου δημοτικιστή, τον οποίο θαύμαζαν ακόμα κι ο Ψυχάρης, ο Φώτης Φωτιάδης ή ο Αλέξανδρος Πάλλης[5], είχε προκαλέσει ζωηρό ενδιαφέρον σε μεγάλο μέρος της προοδευτικής νεολαίας της πόλης.

Τη μέρα που κατάπλευσε το βαπόρι που έφερε αυτόν και την οικογένειά του από την Κωνσταντινούπολη, αρκετοί νεαροί τον περίμεναν ανυπόμονα στην προκυμαία για να τον υποδεχτούν και να του σφίξουν το χέρι. Δυστυχώς, όταν αντίκρισαν επιτέλους το φημισμένο πρωτοπαλίκαρο του δημοτικισμού, ο ενθουσιασμός τους έπεσε κατακόρυφα. Είδαν ξαφνικά να ξεπροβάλλει μια τεράστια κοιλιά και πάνω σ' αυτήν ένα φαλακρό κεφαλάκι[6] με μια απεριποίητη μουστάκα. Πίσω του ακολουθούσε διστακτικά, σα φοβισμένη, η ταλαίπωρη γυναίκα του με τα παιδιά τους.

Τις επόμενες εβδομάδες, μόλις κατάφερε να εγκατασταθεί στοιχειωδώς σε ένα μικρό σπιτάκι, ο Φιλήντας άρχισε να κυκλοφορεί στην πόλη, στην πλατεία του Γιογούρτ Μπαζάρ και προπάντων στην Κυπραίικη Αγορά, η οποία ήταν σε ένα δρόμο με ταβέρνες και ποτοπωλεία που ανήκαν σε Κύπριους μετανάστες. Εκεί, σε κάποια μαγαζιά, όπου καθόταν και κάπνιζε το ναργιλέ του , ο περίεργος αυτός Δάσκαλος-Γλωσσολόγος γνωρίστηκε με μερικούς Μερσινιώτες, που τους διασκέδαζε με τις σκαμπρόζικες ιστορίες που τους διηγιόταν. Όσο όμως περνούσε ο καιρός, άρχισε να δημιουργείται γύρω του ένας κύκλος φίλων και θαυμαστών που όλο και μεγάλωνε.

Σιγά-σιγά, από τις αφηγήσεις και τα ανέκδοτα ο Φιλήντας πέρασε σε γλωσσολογικά μαθήματα, ιδεολογικές συζητήσεις και οι νεαροί αλλά και οι πιο μεγάλοι που στην αρχή μαζεύονταν για να γελάσουν μαζί του, στο τέλος γίνονταν πιστοί μαθητές του.

Αυτός ο άνθρωπος είχε κάτι που θύμιζε πολύ το Σωκράτη. Κακοφτιαγμένος και κακομούτσουνος αλλά πνευματώδης, αυθόρμητος, ιδιοφυής και ερωτικός, ήταν γεννημένος δάσκαλος, όχι όμως για μικρά παιδιά και για κανονικό σχολείο. Την τυπική, τη θεσμική εκπαίδευση τη σιχαινόταν και παρακαλούσε απεγνωσμένα το φίλο και οικονομικό του προστάτη Φώτη Φωτιάδη, αλλά και τον Ψυχάρη και τον Πετροκόκκινο να τον απαλλάξουν από το δασκαλίκι. Σε ένα γράμμα που πιο παλιά είχε στείλει στο Φωτιάδη , σίγουρα πάνω σε μια κρίση απελπισίας και με κάποια δόση υπερβολής, του έγραφε πως ένιωθε να χάνει όλη του τη ζωντάνια και ότι πνιγόταν «μεσ' στη βρώμα και τη δυσωδία του σκολειού της Πάνορμος ανάμεσα 200σιωνε μιξάρηδων και κατρουλιάρηδων» που ήταν υποχρεωμένος να τους μαθαίνει "*αι νήσσαι διαιτώνται εις τα τενάγη*" !!!![7].

Από τα γλωσσικά μαθήματα στα καφενεία, στις ταβέρνες, στους περιπάτους και τις εκδρομές στις εξοχές της Μερσίνας, ο Μίλτης θυμόταν αρκετές ετυμολογίες, με τις οποίες μας εντυπωσίαζε, όπως εκείνη της προέλευσης της ονομασίας του Ολύμπου. Ο Φιλήντας υποστήριζε ότι προερχόταν από δυο σημιτικές λέξεις: *ulu* που σημαίνει ψηλά (το ύψωμα) και *bos* που σημαίνει δύναμη και μάλιστα θεϊκή. Μας έλεγε και για την ετυμολογία της λέξης *μουρλός* που κατά την άποψη του Δασκάλου του προερχόταν από τη λέξη *μωρολόγος*, στην οποία αρχικά έφυγε το γ και έτσι είχαμε διαδοχικά *μωρολόος*, μετά *μωρολός* και τελικά *μουρλός*, με το ίδιο τρόπο που η *μωρέα* έγινε *μουριά*.

Εξαιρετικά αγαπητός, ο μεγάλος Δάσκαλος περνούσε μια χαρά με τους μαθητές του, οι οποίοι, για να απολαμβάνουν τη διδασκαλία και την παρέα του, τον κέρναγαν όπου κι αν πήγαιναν για να φάνε ή να διασκεδάσουν. Εκείνη την εποχή η Μερσίνα, λίγο πριν την κήρυξη του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, βρισκόταν σε φάση ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης. Τολμηροί επιχειρηματίες, κυρίως Καππαδοκικής αλλά και Κυπριακής καταγωγής, έχοντας συγκεντρώσει μεγάλα κεφάλαια από την πλούσια γεωργική παραγωγή της πεδιάδας του ποταμού Σάρου, του τουρκικού Σεϊχάν (Seyhan), ίδρυσαν αξιόλογες βιομηχανίες, ασχολήθηκαν με την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της Κιλικίας και το εμπόριο. Εκμεταλλεύτηκαν επίσης το πολύ φτηνό εργατικό δυναμικό της περιοχής που απετελείτο κυρίως από αραβικής καταγωγής μετανάστες.

Η οικονομική ακμή της Μερσινιώτικης κοινωνίας διαμόρφωσε μια χρυσή αστική νεολαία, η οποία με τα χρήματα των γονιών απολάμβανε τη ζωή της, ταξίδευε στη Σμύρνη, στην Πόλη και στην Ευρώπη για αναψυχή, ντυνόταν με την τελευταία λέξη της μόδας, έκανε ιππασία, οργάνωνε χοροεσπερίδες, μετακαλούσε καλλιτέχνες και διασκεδαστές από το εξωτερικό. Υπήρχε βέβαια παράλληλα στην πόλη και στην ύπαιθρο ένας μεγάλος αριθμός προλεταρίων που υποφέρανε. Μεταξύ αυτών και η οικογένεια του Φιλήντα δεινοπαθούσε, γιατί ο μισθός του ήταν πολύ μικρός και παρά το γεγονός ότι ο Δάσκαλος διασκέδαζε και τρωγόπινε με τους μαθητές του, η γυναίκα και τα παιδιά του πεινούσαν. Παλιότερα τον οικογενειακό του προϋπολογισμό τον έσωζαν οι χρηματικές χορηγίες φίλων του[8]. Επειδή όμως οι οικονομικοί του προστάτες κάποια στιγμή βαρέθηκαν τις κλάψες του και απαυδήσανε με τις σπατάλες και την ανεμελιά του, για κάποιο διάστημα σταμάτησαν να τον επιχορηγούν. Έτσι το «Παλικάρι της Ιδέας, αυτό το πελώριο γλωσσολογικό τανκς»[9], παράλληλα με το δασκαλίκι αναγκάστηκε να δουλεύει και ως φούρναρης, για να συντηρεί την οικογένειά του.

Μπορεί ωστόσο να ήταν ο Φιλήντας στοργικός πατέρας και σύζυγος, σοφός επιστήμονας, σπουδαίος γλωσσικός αγωνιστής και πολυάσχολος συγγραφέας, εντούτοις καθόλου δεν αδιαφορούσε για τις χαρές της ζωής και ιδιαίτερα για το ωραίο φύλο. Τον καιρό εκείνο είχαν αρχίσει να επισκέπτονται συχνά τη Μερσίνα μπουλούκια, θίασοι βαριετέ, μικρές ορχήστρες και προπάντων αρτίστες, σαντέζες και χορεύτριες, συνήθως της κακιάς ώρας. Όλους αυτούς τους «καλλιτέχνες» τούς προσέλκυε η φήμη της πλούσιας πόλης, του πιο μεγάλου λιμανιού της νότιας ακτής της Τουρκίας, του οποίου οι κάτοικοι διψούσαν για διασκέδαση.

Οι παραστάσεις και οι λοιπές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις δίνονταν σε διάφορους αυτοσχέδιους χώρους, υπήρχε όμως και η πολύ ωραία και καλά οργανωμένη αίθουσα του πολυτελούς κινηματοθεάτρου που είχε μόλις αρχίσει να λειτουργεί το 1912 και διέθετε ακόμα και λότζες, δηλαδή θεωρεία, ντυμένα μάλιστα με βελούδο. Ο Φιλήντας, πάντα με έξοδα των μαθητών και φίλων του, ήταν από τους τακτικότερους θαμώνες αυτών των χώρων και εκδήλωνε ζωηρά τον ενθουσιασμό του ιδίως για τις όμορφες αρτίστες. Μετά από κάποιο διάστημα άρχισαν να κυκλοφορούν στην πόλη κάποια επικριτικά σχόλια για την ανάρμοστη συμπεριφορά του δασκάλου, στον οποίο οι γονείς εμπιστεύονταν τα παιδιά τους. Η Σχολική Εφορία του έκανε συστάσεις να είναι πιο σοβαρός και ευπρεπής, εκείνος όμως όχι μόνο δε συμμορφώθηκε αλλά στο τέλος ερωτεύτηκε μια Ιταλίδα σαντέζα, την Ελβίρα, που επισκέφτηκε τη Μερσίνα στη διάρκεια μιας τουρνέ. Η κατάσταση είχε εξελιχτεί πια σε σκάνδαλο, το οποίο κορυφώθηκε τη βραδιά που η «καλλιτέχνιδα» έδωσε την αποχαιρετιστήρια παράστασή της στο κινηματοθέατρο. Ο Φιλήντας, καθισμένος στις πρώτες θέσεις ανάμεσα στους φίλους του, μεταξύ των οποίων και ο Μίλτης, χειροκροτούσε μανιωδώς. Κάποια στιγμή ανέβηκε σε ένα κάθισμα και απάγγειλε ένα μικρό ποίημα, από το οποίο ο Μίλτης θυμόταν μόνο τον «κορυφαίο», κατά τη γνώμη του, στίχο: «*Ελβίρα , σε αγάπησα, όσο κρατούν οι μενεξέδες*»[10]! Στο τέλος εξαπέλυσε και δυο λευκά περιστέρια, το ένα στολισμένο με πράσινες και κόκκινες κορδέλες και το άλλο με γαλάζιες. Στην αίθουσα φυσικά έγινε πανζουρλισμός.

Η προτομή του Μένου Φιλήντα στη Νέα Ιωνία.

Το ποτήρι δυστυχώς είχε πια ξεχειλίσει. Ήλθε η ώρα που ο Φιλήντας έπρεπε να φύγει όχι μόνον από τη Μερσίνα αλλά και από τη Μικρασία. Έτσι, την ίδια χρονιά, ο «Ασιάτης λόγιος, ποιητής, πεζογράφος, γλωσσολόγος, δάσκαλος και μαλλιαρός, ο Μένος Φιλήντας ή Φιλανθίδης, όπως τον γράφανε τα επίσημα κιτάπια»[11] κατέφτασε οικογενειακά στην Αθήνα και μετά από λίγο διορίστηκε δάσκαλος στην Αίγινα. Στη συνέχεια μετατέθηκε στην πρωτεύουσα και εγκαταστάθηκε σε ένα άθλιο δωμάτιο μιας αθηναϊκής αυλής στη Δεξαμενή, στο Κολονάκι. Όπως στη Μερσίνα έτσι και εδώ, στο γειτονικό καφενείο του Αργυρόπουλου, ξανάρχισε να μαζεύει γύρω του κόσμο, στον οποίο έλεγε χωρατά και διηγιότανε τις παράδοξες περιπέτειές του[12].

Όσο όμως περνούσε ο καιρός, ο Φιλήντας γινόταν όλο και πιο φρόνιμος και μετρημένος. Κόντευε πια τα πενήντα και άρχισε να έχει αρκετά προβλήματα υγείας[13]. Τα οικονομικά του πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο και η διδασκαλία στο σχολείο τον κούραζε όλο και περισσότερο.

Αρχές του 1924 , ο Φώτης Φωτιάδης μίλησε για το Φιλήντα στο Γληνό και το Δελμούζο , οι οποίοι μετά την επανάσταση του 1922 είχαν γυρίσει στο Υπουργείο Παιδείας και στη δημόσια εκπαίδευση. Αυτοί φρόντισαν να τοποθετηθεί ο ιδιοφυής Μικρασιάτης λόγιος σε κάποια διοικητική θέση, ώστε να έχει περισσότερες δυνάμεις και πιο πολύ χρόνο να ασχολείται με τις γλωσσολογικές του μελέτες και το γράψιμο. Ταυτόχρονα φίλοι και θαυμαστές του, μεταξύ των οποίων πιθανόν και η Πηνελόπη Δέλτα, πέτυχαν να του παραχωρηθεί με χαμηλό ενοίκιο ο πρώτος όροφος ενός καλοφτιαγμένου και υγιεινού προσφυγικού σπιτιού στη Νέα Ιωνία , στην οδό Μικράς Ασίας, τη σημερινή Ελ Αλαμέιν .

Από τότε αρχίζει η τελευταία φάση της ζωής του σπουδαίου Κυζικινού γλωσσολόγου δημοτικιστή και λογοτέχνη Μενέλαου-Μένου Φιλανθίδη-Φιλήντα, που τερματίζεται με το θάνατό του στις 27 Ιουλίου 1934 και για την οποία έχουμε γράψει σε προηγούμενο τεύχος του περιοδικού του ΚΕΜΙΠΟ[14].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Φιλήντας Μένος (1921) , *Οχτάβες ,* Αθήνα : Εκδόσεις Αγκύρας , Οχτάβα XXIV . Αυτή η ποιητική συλλογή είναι η μόνη που εξέδωσε ο Φιλήντας.
2. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Μεσολογγίτης Αντώνης Τραυλαντώνης που , μόλις αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή , διορίστηκε το Γενάρη του 1897 ως φιλόλογος στη Μερσίνα .
3. Οι Τούρκοι επανειλημμένα τον ανέκριναν , τον δικάσανε και τον φυλάκισαν στην Προύσα δυο τουλάχιστον φορές (Παπακώστας Γιάννης , 1985 , *Ο Φώτης Φωτιάδης και το Αδερφάτο της Εθνικής Γλώσσας . Η Αλληλογραφία .* Αθήνα : Ε.Λ.Ι.Α., σ.σ.128,131,135,143, 184, 491-493, 496 κ.α.). Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης (1960, *Δημοτικισμός και Αντίδραση,* Αθήνα, σελ. 208, σημ.1) γράφει πως οι Τούρκοι συλλάβανε το Φιλήντα από παρεξήγηση , γιατί ο δημοτικιστής Πετροκόκκινος του είχε στείλει γράμμα , στο οποίο έκανε λόγο για την Ιδέα, δηλαδή το Δημοτικισμό . Η αστυνομία που λογόκρινε την επιστολή νόμισε ότι πρόκειται για τη Μεγάλη Ιδέα και τον κάλεσε για ανάκριση .
4. Πριν να διοριστεί στη Μερσίνα , είχε δουλέψει στην πατρίδα του την Αρτάκη , στην Πάνορμο , στο Χαράκι και πιθανόν στην Αφτόνη και στην Τσατάλτζα (Παπακώστας , Γιάννης , ό.π. , σ.σ. 124 , 132 , 162 , 384 , 483) .
5. Ο Φιλήντας είχε νικήσει σε ένα λογοτεχνικό και δύο γλωσσικούς διαγωνισμούς που είχε προκηρύξει ο Ψυχάρης . Ήταν αυτοδίδακτος αλλά εξαιρετικά προικισμένος γλωσσολόγος . Είχε τελειώσει μόνο το Διδασκαλείο της Θεσσαλονίκης και δε φοίτησε ποτέ στο Πανεπιστήμιο.
6. «…κεφαλάκι όμοιο με κυδώνι ή με γυαλιστερό πόμολο απάνου σε τρούλλο» (Βάρναλης , Κώστας , 1990 , *Άνθρωποι ,* Αθήνα : Κέδρος , σ. 25) .
7. Επιστολή Φιλήντα από Πάνορμο, το Σεπτέμβρη του 1902 (Παπακώστας Γιάννης, ό.π., σ.σ. 131, 132). "*Αι νήσσαι διαιτώνται εις τα τενάγη*": Οι πάπιες ζουν στους βάλτους .
8. Έχει σωθεί σωρεία επιστολών του Φιλήντα, στις οποίες ζητούσε χρηματική βοήθεια από τον Φωτιάδη, τον Πάλλη, τον Πετροκόκκινο κ.ά. (Παπακώστας, Γιάννης (1985), ό.π., passim) .
9. «Παλικάρι της Ιδέας» τον αποκαλούσε ο Α. Πάλλης (Βάρναλης Κ., ό.π., σ. 27). Ο χαρακτηρισμός «πελώριο γλωσσολογικό τάνκς» είναι του Κωστή Μπαστιά το 1925 στο άρθρο του «Οι Μεγάλοι Αγωνισταί. Λίγες Ώρες με τον Ψυχάρη» στην *εφημ. Δημοκρατία ,* στις 2 Ιουλίου 1925 .
10. Το ποιηματάκι αυτό , δημοσιεύτηκε στο Νουμά το 1913 (σ. 137) , χρονολογημένο στη Μερσίνα την ίδια χρονιά (μαρτυρία Χριστόφορου Χρηστίδη).
11. Βάρναλης Κ., ό.π., σ. 25. Το κανονικό του όνομα ήταν Μενέλαος Φιλανθίδης και είχε πατέρα το σπουδαίο γνώστη της Βυζαντινής μουσικής Πέτρο Φιλανθίδη, παπποί του Ντίνου Χριστιανόπουλου (Χρονάς, Γιώργος, 2003, *Μια συνομιλία με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο,* Αθήνα: Εκδόσεις Οδός Πανός). Ο Νίκος Μηλιώρης (1972) υποστηρίζει ότι το *Φιλήντας* ήταν το πραγματικό επώνυμο της οικογενείας και προερχόταν από την τουρκική λέξη *filinta* που σημαίνει *καραμπίνα* . Ο ελληνιστής πατέρας του Μένου το άλλαξε σε *Φιλανθίδης* (Σαπουντζάκης Χάρης, 2013, Τρεις λόγιοι της Ανατολής σε μια συνοικία ξεριζωμένων, *περ. Λυχνάρι,* τεύχος 52, Σεπτέμβριος 2013, σ. 9) .
12. Βάρναλης Κ. , ό.π. , σ. 28.
13. Γιαλούρης Μαν. (1919), Μια επίσκεψη στο «Μαύρο Γάτο», *περ. Ο Λόγος,* Κωνσταντινούπολη: χρόνος Α΄, τεύχ. 9, Ιούλιος 1919, σ. 357 .
14. Γαβριήλ Αρχάγγελος (2014), Μένος Φιλήντας, δημότης Ν. Ιωνίας Αττικής. Ν. Ιωνία : *περ. ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.*,αρ. φ. 18, σ.4 –6.

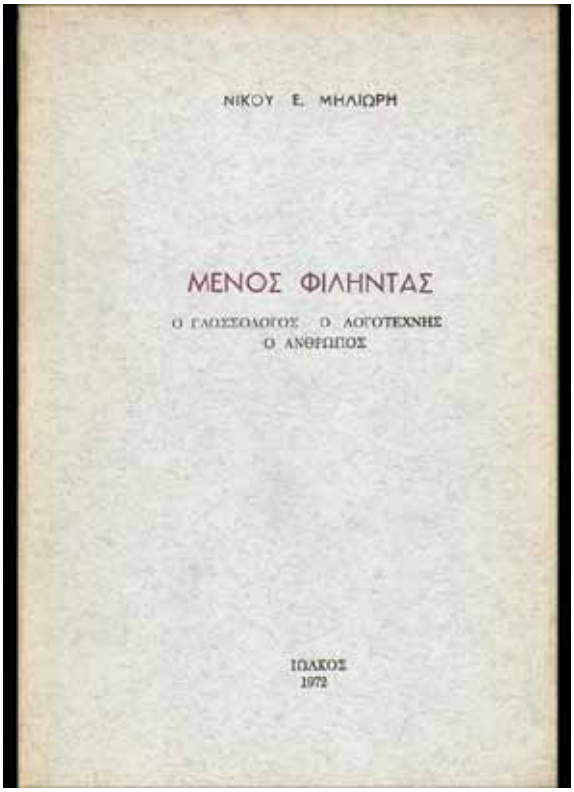

Βιογραφία του Μένου Φιλήντα από τον Νίκο Μηλιώρη. Εκδόσεις ΙΩΛΚΟΣ 1972.

Ο Σμυρνιός ζωγράφος Γεώργιος Προκοπίου

Επιμέλεια κειμένου: Μάκης Λυκούδης.

Ο **Γεώργιος Προκοπίου** (1876-1940) ήταν σημαντικός ζωγράφος, φωτογράφος και κινηματογραφιστής.

Γεννήθηκε στον Μπουρνόβα της Σμύρνης το 1876. Από νεαρή ηλικία εκδήλωσε την κλίση του προς τη ζωγραφική και πήρε τα πρώτα του μαθήματα στο σχέδιο από μια Αγγλίδα ζωγράφο που ζούσε στη Σμύρνη. Από το 1895 ως το 1901 σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών κοντά στον Νικηφόρο Λύτρα και τον Γεώργιο Ροϊλό. Μετά την αποφοίτησή του επέστρεψε στη Σμύρνη, όπου οργάνωσε τις πρώτες του εκθέσεις. Αργότερα συνέχισε τις σπουδές του σε Παρίσι, Βιέννη και Μόναχο

Ο Γεώργιος Προκοπίου το 1907.

Το 1903 πραγματοποίησε ταξίδι στην Αίγυπτο όπου γνώρισε τον Παύλο Μελά, ο οποίος έμελλε να αποδειχθεί ο άνθρωπος που θα του άλλαζε τη ζωή. Ο Π. Μελάς τον σύστησε σε έναν Αβησσυνό στρατηγό και αυτός τον κάλεσε στην αυλή του αυτοκράτορα της χώρας Μενελίκ, ο οποίος αναζητούσε τον κατάλληλο ζωγράφο για να φιλοτεχνήσει την προσωπογραφία του. Στήθηκε ένα ατελιέ αλλά προτού ποζάρει ο αυτοκράτορας, ο έλληνας ζωγράφος χρειάστηκε να δοκιμαστεί ζωγραφίζοντας τον εξάδελφό του Ντετράς Ντεσσάμα και τον Ελβετό σύμβουλό του Αλφρέδο Ιλγκ. Φωνάζοντας με ενθουσιασμό την ντόπια έκφραση επιδοκιμασίας *«βάι γουτ, βάι γουτ, καρά καράκαρά!»* ο Μενελίκ «έχρισε» ουσιαστικά τον Προκοπίου ζωγράφο του και ζωγράφο της Αυλής και έλαβε τιμητικές διακρίσεις με τα παράσημα του *Λέοντα*, του *Σολομώντα* και του *Αιθιοπικού Αστέρα* .

Το πορτρέτο του αυτοκράτορα Μενελίκ.

Στην αφρικανική χώρα άφησε πίσω του μια πλούσια συλλογή έργων του με πορτρέτα της βασιλικής Αυλής αλλά και ανώνυμων πολιτών. Παράλληλα απαθανάτισε φωτογραφικά στιγμιότυπα της εκεί καθημερινότητας, καθώς πλάι στην αγάπη του για τη ζωγραφική είχε προστεθεί και το ενδιαφέρον του για τη φωτογραφία. Παρέμεινε εκεί ως το 1906 και έπειτα έζησε μεταξύ Αθήνας και Σμύρνης, ερχόμενος ενδιάμεσα σε επαφή με τους χώρους της φωτογραφίας και της κινηματογράφησης.

Στους Βαλκανικούς Πολέμους παρακολούθησε και απεικόνισε διάφορες μάχες σε πίνακες. Ανάλογη ήταν η δράση του και κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία, έπειτα από παραγγελία του στρατηγού Λεωνίδα Παρασκευόπουλου, ανέλαβε να απαθανατίσει από την πρώτη γραμμή τα γεγονότα του πολέμου μέσω της ζωγραφικής του, της φωτογραφίας και της κινηματογράφησης. Σημαντική θεωρείται η κινηματογράφηση από τον ίδιο της καταστροφής της Σμύρνης. Μετά την κατάρρευση του μετώπου στη Μικρά Ασία το 1922, συνελήφθη αιχμάλωτος και καταδικάστηκε σε θάνατο από τουρκικό στρατοδικείο, κατάφερε όμως να αποδράσει με τη βοήθεια του πρόξενου της Γαλλίας και να βρει καταφύγιο στην Αθήνα όπου εγκαταστάθηκε οριστικά. Τον επόμενο χρόνο παρουσίασε στις αίθουσες της Σχολής Καλών Τεχνών τους 70 περίπου πίνακες που έφερε από το μέτωπο, ενώ το 1924 η ελληνική κυβέρνηση του απένειμε για τις υπηρεσίες του το μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας. Σύντομα έγινε περιζήτητος ενώ οι εκθέσεις του σηματοδοτούν παράλληλα και κοσμικά γεγονότα.

Έγραφε το «Ελεύθερον Βήμα» στις 28 Δεκεμβρίου 1928:

«Χθες το απόγευμα ο πρόεδρος της κυβερνήσεως κ. Βενιζέλος συνοδευόμενος υπό των υπουργών κ.κ. Γόντικα και Βουρλούμη, των υφυπουργών Παπαδάτου και Δοξιάδου και άλλων πολιτικών προσώπων επεσκέφθη την έκθεσιν του ζωγράφου κ. Γ. Προκοπίου εις την αίθουσα "Παρνασσός". Ο κ. Πρόεδρος παρέμεινε αρκετήν ώραν εν τη αιθούση της εκθέσεως περιεργαζόμενος με πολύ ενδιαφέρον τους πίνακας του σμυρναίου καλλιτέχνου και αφού τον συνεχάρη θερμότατα διά το πολυσύνθετον ιστορικόν έργον του, διά τ΄ αρχαία και θαυμαστά μνημεία, τα τοπία της Ελλάδος και τα επιτυχή πορτραίτα, ηγόρασε εν τέλει τον "Σαλπιγκτή" από την σειράν των ιστορικών έργων, ως ανάμνησιν της εξαιρετικής αυτής εργασίας, η οποία τιμά την ελληνικήν τέχνην και ψυχήν». Ο Προκοπίου είχε φιλοτεχνήσει το 1919, μετά την απελευθέρωση της Σμύρνης από τον ελληνικό Στρατό, μεγάλη προσωπογραφία του Βενιζέλου σε μετάξι, η οποία και είχε τοποθετηθεί στην προκυμαία της Σμύρνης.

Ανάμεσα στους φίλους του συγκαταλέγονται προσωπικότητες όπως ο Σπύρος Μερκούρης, που ήταν και παράνυμφος στον γάμο του το 1906 με τη Λούλα, το γένος Αγγέλου Φασιλή - με την οποία απέκτησε δύο γιους, τον Ανδρέα και τον Άγγελο -, ο τραπεζίτης Γιώργος Ζερβουδάκης, με τον οποίο είχαν κοινές επιχειρηματικές δραστηριότητες, οι ζωγράφοι Σπυρίδων Βικάτος και Γεώργιος Ιακωβίδης, ο διακεκριμένος γιατρός και ακαδημαϊκός Μαρίνος Γερουλάνος κ.ά. Οι εκθέσεις του ομαδικές και ατομικές ήσαν πολλές, ενώ συμμετείχε στην ίδρυση της Ομάδας Ελλήνων Ακαδημαϊκών Ζωγράφων.

Το 1940 με το ξέσπασμα του ελληνοϊταλικού πολέμου παρά το προχωρημένο της ηλικίας του και το σοβαρό πρόβλημα υγείας που τον ταλαιπωρούσε (έπασχε από βρογχικά), κίνησε γη και ουρανό για να τον αφήσουν να πάει στο μέτωπο. Έτρεχε στα υπουργεία και στα επιτελεία, παρακαλούσε γνωστούς και ξένους.

Στον ίδιο τον πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά έστειλε τη εξής επιστολή:

«Αθήναι τη 18η Νοεμβρίου 1940

Σεβαστέ μου κ. Πρόεδρε,

Τα δύο παιδιά μου είναι στρατιώτες εις τον ιερόν αγώνα της Πατρίδος μας, τον πιο ιερόν από όλους όσους διεξήναγεν έως τώρα εις την ένδοξη και πολυκύμαντη ιστορία της. Εγώ αισθάνομαι ντροπή να μένω εδώ τη στιγμή που τα παιδιά της Ελλάδος γράφουν με το αίμα των τέτοιες άφθαστου ηρωισμού εποποιίες. Αισθάνομαι να κοχλάζη μέσα μου νεανικό αίμα. Την 28η Οκτωβρίου εκάματε κι αυτό το θαύμα. Μας ξαναδώσατε τα 25 μας χρόνια με όλον τον ενθουσιασμό και την ελληνική παλικαριά τους.

Γι' αυτό λοιπόν παρακαλώ να διατάξητε να μου επιτραπή να πάω κι εγώ στο μέτωπο για να απαθανατίσω με τον χρωστήρα μου και τον ενθουσιασμό μου κάτι από την ηρωική εποποιία που γράφεται εκεί ψηλά στα δοξασμένα και αιματόβρεκτα βουνά της Ηπείρου και της Μακεδονίας. Είχα την ευτυχία να παρακολουθήσω από το 1912 τους εθνικούς μας αγώνας ως πολεμικός ζωγράφος και να βάλω με την Τέχνη μου και το χρωστήρα μου και εγώ μια πετρίτσα στο προαιώνιο οικοδόμημα της Ελλάδος.

Μη μου αρνηθήτε, κ. Πρόεδρε, αυτήν την ευτυχία και τώρα.

Γ. Προκοπίου Στρατιωτικός ζωγράφος. Μετάλλιον Στρατιωτικής Αξίας Πολεμικός Σταυρός».

Ο Γεώργιος Προκοπίου στο εργαστήριό του το 1940.

Εννέα ημέρες αργότερα ήρθε θετική απάντηση στην αίτησή του για μετάβαση στο μέτωπο.

«ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Προς τους Διοικητάς Μεγάλων Μονάδων,

Παρακαλουμένους όπως διευκολύνωσι εις το έργον του τον ζωγράφον Κύριον Γεώργιον Προκοπίου ον συνιστώ ενθέρμως.

Εν Αθήναις, τη 27.11.1940

Ο αρχιστράτηγος ΑΛ. ΠΑΠΑΓΟΣ».

Πράγματι αφού πήρε την ειδική άδεια πήγε στο μέτωπο για να απεικονίσει τις μάχες. Μας άφησε σκίτσα, φωτογραφίες και την τελευταία ημιτελή ελαιογραφία του Αργυροκάστρου, μαζί με ένα γράμμα – το τελευταίο και αυτό- στη γυναίκα του, από το αντίσκηνό του, σε θερμοκρασία 20 υπό το μηδέν. Πέθανε από συγκοπή καρδιάς στις 20 Δεκεμβρίου 1940 κοντά στο Τεπελένι, εξαντλημένος από τις κακουχίες των επιχειρήσεων και τις αντίξοες κλιματολογικές συνθήκες. Στη συνέχεια το άψυχο σώμα του μεταφέρθηκε στην Αθήνα όπου πραγματοποιήθηκε η κηδεία του με τιμές εν ενεργεία συνταγματάρχη.

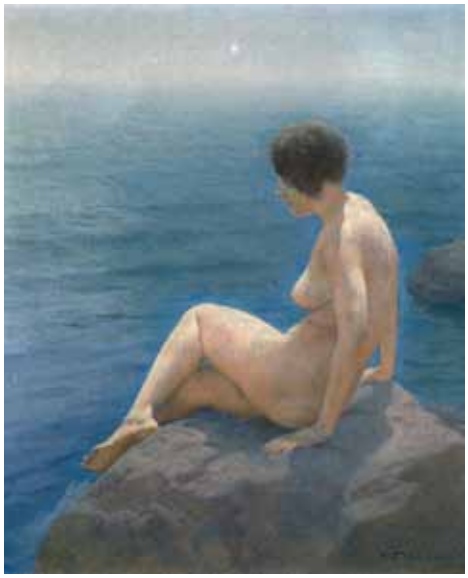

Μελέτη γυμνού στην ύπαιθρο, 1928.

Το ζωγραφικό έργο του Προκοπίου χαρακτηρίζεται ως ακαδημαϊκό και ρεαλιστικό. Περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο πολεμικές σκηνές, τις οποίες αποδίδει με διηγηματική διάθεση. Ασχολήθηκε επίσης σε μικρότερη κλίμακα με τις προσωπογραφίες και την τοπιογραφία, προσδίδοντας μεγάλη έμφαση στον χρωματισμό. Καλύπτοντας την επιφάνεια με ένα θαμπό στρώμα, δημιουργούσε ονειρική ατμόσφαιρα..

Το πλούσιο έργο του Γιώργου Προκοπίου πέρασε από πολλά στάδια: ρεαλισμός, ρομαντισμός, εμπρεσιονισμός. Μέσα από τις προσωπογραφίες και τα πορτρέτα, τους τόπους και τα τοπία, τις σκηνές της μάχης ο Προκοπίου παρέμεινε δάσκαλος και ζωγράφος της νεοελληνικής τέχνης. Η τέχνη του παρακολουθεί τις αλλαγές της Ιστορίας, ενώ η καλλιτεχνική καταγραφή της Αφρικής, σε εποχές όπου τα ταξίδια ήταν εξαιρετικά δύσκολα, προσέθεσαν σε αυτόν τον ιδιαίτερο ζωγράφο μια εξωτική διάσταση, πλάι σε έναν εξίσου ιδιαίτερο πατριωτισμό, ξεκινώντας από τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, συνεχίζοντας με τη Σμύρνη πριν από την καταστροφή και φθάνοντας ως την Αθήνα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Πηγές: Εθνική Πινακοθήκη, http://www.nationalgallery.gr. Το Βήμα, http://www.tovima.gr, Λοβέρδου Μυρτώ, 2010. Βικιπαίδεια, el.wikipedia.org . http://www.pemptousia.gr

Πέτρου Δ. Καρφοπούλου Αυτοβιογραφία.

Της Όλγας Καρφοπούλου - Φτούλη

….Κατά Αύγουστον – Σεπτέμβριον του 1922 η αφόρητος αύτη κατάστασις έλαβε πέρας δια της εν Μικρά Ασία επελθούσης καταστροφής του Ελλ. στρατού, όστις κατόπιν της σφοδράς των Τούρκων επιθέσεως συντετριμμένος και εγκαταλείπων τα πάντα εις τον εχθρόν επανήρχετω εις την Ελλάδα συμπαρασύρας και άπαντα τον εν ταις υπ' αυτού το πρότερον κατεχομέναις χώραις Ελλ. πληθυσμόν γυμνόν και εκτετραχηλισμένον. Τούτων τους μη προλαβόντας να διαφύγωσι την επιδρομήν του μανιώδους εχθρού προλαμβάνοντες οι Τούρκοι, άλλους μεν κατέσφαζον, άλλους δε απέστελλον εις το εσωτερικόν ως αιχαμλώτους και τους πλείστους τούτων αποθνήσκοντας εκ των κακουχιών και των στερήσεων.

Οι εν ταις Κεμαλοκρατουμέναις χώραις Έλληνες από στιγμής εις στιγμήν ανεμένομεν την κακήν κακώς εκδίωξίν μας, όπως διεκήρυττον οι Τούρκοι αρχής γενομένης από τους μακράν της γενέτειράς των εκτοπισμένους, οίτινες απεδιώκοντο εκτός των ορίων της Τουρκίας. Αλλ' η επακολουθήσασα την 30 Ιανουαρίου 1923 σύμβασις εν Λωζάνη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας περί ανταλλαγής των Ελλήνων της Τουρκίας και των Τούρκων της Ελλάδος έθεσε τέρμα εις την κατάστασιν και μας έδωκε προθεσμίαν προς αναχώρησιν.

Μετά την Μικρασιατικήν Καταστροφήν οι μεταξύ των ενδιαφερομένων κυβερνήσεων σύναψις συμβάσεως περί ανταλλαγής του εν Τουρκία εναπολειφθέντος Ελλ. πληθυσμού ήτο μια επιτυχία της Ελλ. Κυβερνήσεως οφειλομένη εις τον αείμνηστον Βενιζέλον, διότι ημείς ως ζήσαντες καθ' όλον το διάστημα της εμπολέμου καταστάσεως εν τω κέντρω της Τουρκίας είμεθα απολύτως πεπεισμένοι ότι ήτο αδύνατον εις τους Τούρκους να μας αφήσουν εις τον τόπον της γεννήσεως ημών, την δε ανέκκλητον ταύτην απόφασιν ημείς αυτοί ηκούσαμεν από του στόματος πλείστων δυναμένων ως εκ της θέσεώς των να γνωρίζωσιν επακριβώς τα εις βάρος μας βυσσοδομούμενα, αφού άλλως τε ευθύς εξ αρχής ήρξαντο εκδιώκοντες, ως είπομεν, τους εκτοπισμένους, τους οποίους αναμφιβόλως θα ηκολούθημεν. Είνε ευεργέται του εις την διάθεσιν των Κεμαλικών διατελούντος Ελλ. λαού οι πολιτικοί εκείνοι, οίτινες εξεκόλλαψαν και επραγματοποίησαν την περί ανταλλαγής σύμβασιν, καθ' ην υποχρεούτο ο ανταλλάξιμος να αναχωρήση εκ Τουρκίας εντός διετίας ακινδύνως και μετά της κινητής αυτιού περιουσίας. Η σύμβασις αύτη υπήρξε κατά τοσούτον σωτήριος, καθόσον άνευ ταύτης ο πληθυσμός ούτος θα απεδιώκετο κακήν κακώς, γυμνός και τετραχηλισμένος, υφιστάμενος όλας τας συνεπείας των μακρών οδοιποριών, κακουχιών και στερήσεων και των εκ τούτων ασθενειών, εστερημένος δε απάσης της περιουσίας αυτού, πάσχων εν γένει όσα άλλοτε έπαθον οι δυστυχείς Αρμένιοι.

Και ποίος θα ετόλμα να παρατηρήση τι εις την αγέρωχον Κεμαλικήν Τουρκίαν; Η Ελλάς; Αλλ' αύτη έκειτο οικτρόν ερείπιον της διχονοίας της……

….Την 9ην λοιπόν Οκτωβρίου όλοι σχεδόν οι Μαλακοπήται εκτός ολίγων οικογενειών προαναχωρησάντων επεβιβάσθημεν του φορτηγού ατμοπλοίου «Θράκη» της εταιρίας Γιαννουλάτου, όπερ απήρε την επιούσαν από του λιμένος της Μερσίνης και μετά αδιάκοπον πλούν 5 ημερών προσωρμίσθη εις την ως λοιμοκαθαρτήριον χρησιμοποιουμένην μικράν νησίδα του Σαρωνικού κόλπου, «Άγιος Γεώργιος». Μετά τριών ημερών εν τω ατμοπλοίω παραμονήν αργά πλέον προς το εσπέρας της 18 Οκτωβρίου απεβιβάσθημεν δια μαούνας είς το λοιμοκαθαρτήριον και μετά τας σχετικάς περί καθάρσεως διατυπώσεις κατεσκηνώσαμεν 14 ημέρας. Εν τω λοιμοκαθαρτηρίω λόγω της περιόδου των βροχών και της εκ τούτων υγρασίας διανυκτερεύοντες ανευ επαρκών στρωμνών και κλινοσκεπασμάτων ευρισκομένων εν ταις αποθήκες του ατμοπλοίου και μη παραδιδομένων ημίν υπέστημεν πολλά δεινά. Εταλαιπωρούμεθα διαρκώς μεταφέροντες τας αποσκευάς ημών από πλοίον εις πλοίον, πολλών πατριωτών μου αποβιωσάντων εκ δυσεντερίας και άλλων ασθενειών. Επί τέλους την 2 Νοεμβρίου έληξαν τα εν τω λοιμοκαθαρτηρίω δεινά μας και δια δύο πλοίων απεπλεύσαμεν διευθυνόμενοι εις Πειραιά.

Κατά το διάστημα της εν λοιμοκαθαρτηρίω διαμονής ημών Επιτροπή τις εκ Μαλακοπητών διαμενόντων εν Αθήναις και Πειραιεί εν αναμονή των οικογενειών των, εν οις οι Θεόδωρος Τρελλίδης και Παύλος Μαυρόπουλος κατόπιν συγκαταθέσεως των ενδιαφερομένων ενεργήσασα παρά τη τότε Κυβερνήσει επέτυχε την άδειαν της μεταφοράς των Μαλακοπητών εις προσωρινάς εγκαταστάσεις του Χαρμάνκιοϊ της Θεσσαλονίκης, ίνα εκείθεν κατά το έαρ εγκατασταθώσιν εις Όμπαρ τοποθεσίαν κατάφυτον και περίρρυτον παρά τους πρόποδας του όρους Παΐκου εν τη περιφερεία Γιαννιτσών. Εκεί ήδη είχον εγκατασταθή εις παραπήγματα πρόσφυγες εξ Αραβισσού της περιφερείας Νέβσεχιρ και εξ Ενεχίλ της Νίγδης.

Εγώ αναλογιζόμενος το επισφαλές της υγείας μου λόγω των αλλεπαλλήλων κόπων και κακουχιών και της εν σκηνή διαβιώσεως απεφάσισα να μη ακολουθήσω το γε νυν τους συμπατριώτας μου και αποβιβασθείς εις την ακτή Τζελέπη Πειραιώς και διήμερον εν υπαίθρω αυτόθι διαμείνας, φροντίδι του εκ Κων/πόλεως από τινος αφιχθέντος υιού μου Αγαθοκλέους εγκατεστάθην οικογενειακώς εις Ποδαράδες (Νέαν Ιωνίαν) εν σκηνή αγορασθείσης παρ' ημών εκ Πειραιώς αντί 650 δραχμών.

Ούτω την 5 Νοεμβρίου 1924 πρόσφυγες ημείς ενεκατεστάθημεν είς την νέαν μας κατοικίαν αποτελουμένην από μίαν σκηνήν στηθείσαν πλησίον της σιδηροδρομικής γραμμής παρά την στάσιν Πευκάκια της Ν. Ιωνίας. Φαντάζεσθε την θέσιν οικογενείας εξ εννέα ατόμων εξ ων ο πενθερός μου γέρων αόμματος και σχεδόν παράλυτος, η δε μήτηρ μου φιλάσθενος γραία 72 ετών, διαβιούντων μετά των αποσκευών των εντός μίας σκηνής εν πλήρει χειμώνι. Άμεσος αποκατάστασις εν οικία της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) ήτο προς το παρόν αδύνατος λόγω της πληθώρας των αφικνουμένων προσφύγων· έδει λοιπόν να αναμείνωμεν την σειράν μας επί μακρόν, όπως τύχωμεν του ευεργετήματος τούτου.

Κλονισθείσης τότε περισσότερο της υγείας μου υπεβλήθην είς δίαιταν και ανάπαυσιν εν τη σκηνή επί 15 ημέρας διακόψας οριστικώς και το κάπνισμα από τις 13 Νοεμβρίου και χάριτι θεία ανέλαβον και εξήλθον της σκηνής του μαρτηρίου. Εν τω μεταξύ χάρις εις τας ενεργείας του αειμνήστου Ιωάννου Ανανιάδου, τότε ανθυπασπιστού, υιού της οικογενείας των αναδόχων μου, εδόθη παρά της αστυνομίας μία σκηνή και ούτως ηραιώσαμεν κάπως.

Τότε υπέβαλον εις το Υπουργείον της Παιδείας αίτησην περί διορισμού μου εις τινα θέσιν των Σχολείων Μέσης Εκπαιδεύσεως και την 24 Ιανουαρίου 1925 υπεγράφη το έγγραφον του διορισμού μου εις το Ημιγυμνάσιον Γιαννιτσών…….

*Ο παππούς μου **Πέτρος Καρφόπουλος** ήταν δάσκαλος στην Καππαδοκία και μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών δίδαξε στα Γιαννιτσά και τη Νιγρίτα Σερρών.*

Τα αποσπάσματα που διαβάσατε από την αυτοβιογραφία του (γεμάτη από ιστορικά και προσωπικά στοιχεία) υστερούν του αρμόζοντος τονισμού των λέξεων, λόγω της αδυναμίας του υπολογιστή, κρατήθηκε όμως κατά την αντιγραφή πιστά η ορθογραφία.

Εκτός από το χειρόγραφο αυτό που βρίσκεται στην κατοχή μου ο Π. Κ. κατέγραψε αναλυτικά σε διάφορους κώδικες την ιστορία της πατρίδας του (ήθη, έθιμα, νόμους, μαθητολόγια, μουσική, τραγούδια, λεξιλόγιο, οικογενειακά, θρησκευτικά και οικονομικά έγγραφα κλπ.) που όλα μαζί αποτελούν τη βίβλο των Μαλακοπητών. Ελπίζω και εύχομαι σύντομα να βρουν τη θέση που τους αξίζει στη Μικρασιατική Ιστορία.

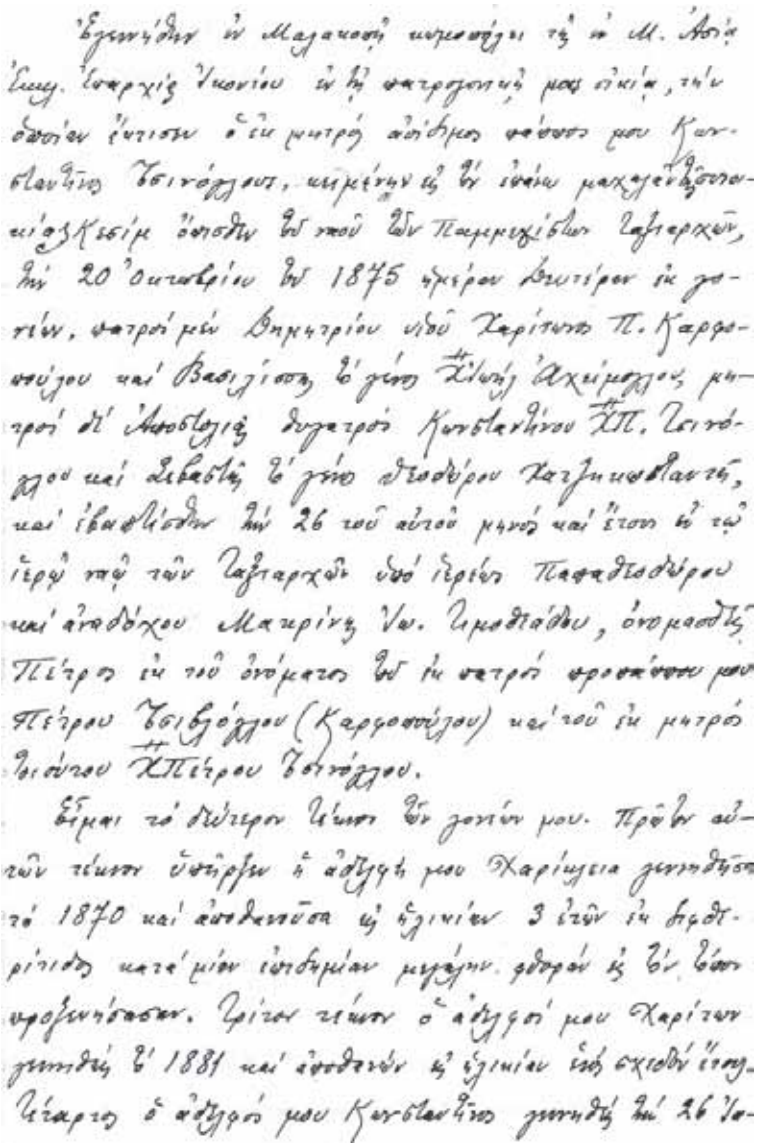

Ἐγεννήθην ἐν Μαλακοπῇ κωμοπόλει τῆς ἀ. Μ. Ἀσίας Ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου ἐν ᾗ πατροπαρόικῳ μου οἰκίᾳ, τὴν ὁποίαν ἔκτισεν ὁ ἐν μητρῷ ἀοίδιμος πάππος μου Κωνσταντῖνος Τσιτόρρας, κληρικὸς ὢν ἐπὶ μακροτάτῃ ὁσονεὶ ἐξ ἔτη ἱερεὺς ὢν τοῦ Παμμεγίστου Ἱεραρχῶν, τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ 1875 ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ ἐν γονεῖς, πατρὸς μὲν Δημητρίου υἱοῦ Χαρίτωνος Π. Καρφοπούλου καὶ Βασιλίσσης θ' γένους Ἱερωμ. Ἀλκιμόρρας μητρὸς δὲ Ἀποστολιᾶς θυγατρὸς Κωνσταντίνου Ἱερ. Τσιτόρρου καὶ Σεβαστῆς θ' γένους Θεοδώρου Καζαμπαλάκη, καὶ ἐβαπτίσθην τῇ 26 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους ἐν τῷ ἱερῷ τῆς τῶν Ἱεραρχῶν ὑπὸ ἱερέως Παναγιοθόρου καὶ ἀναδόχου Μαρίνης Ἰω. Ἰωαννίδου, ὀνομασθὲν Πέτρος ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐν πατρὶ προσκόπου μου Πέτρου Τσιτόρρου (Καρφοπούλου) καὶ τοῦ ἐν μητρὶ θείου Ἱερ. Πέτρου Τσιτόρρου.

Εἶμαι τὸ δεύτερον τέκνον τῶν γονέων μου. Πρὸ τῶν αὐτῶν τέκνων ὑπῆρξε ἡ ἀδελφή μου Χαρίκλεια γεννηθεῖσα τὸ 1870 καὶ ἀποθανοῦσα ἐξ ἡλικίας 3 ἐτῶν ἐν Βρετηρίνῃ κατὰ μίαν ἐπιδημίαν μεγάλην φθορᾶς ἐξ ὧν ἔθνη προβιβάσασαν. Τρίτον τέκνον ὁ ἀδελφός μου Χαρίτων γεννηθεὶς τὸ 1881 καὶ ἀποθανὼν ἐξ ἡλικίας ἑπτὰ ἐτῶν. Τέταρτος ὁ ἀδελφός μου Κωνσταντῖνος γεννηθεὶς τῇ 26 Ἰα-

Ο ΚΟΥΖΑΡΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΟΓΡΕΖΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ
ΜΙΚΡΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Του Τάσου Κούζη, φιλόλογου, καραγκιοζοπαίκτη, γιου του αείμνηστου Κούζαρου.

Η εφημερίδα «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ» την 1η Αυγούστου 1933 ημέρα Τρίτη, σε άρθρο της υπό τον τίτλο «Οι συνοικισμοί που φθίνουν» και το οποίο υπογράφει ο Δημοσιογράφος Θ. Τσακιρίδης- διεκτραγωδεί την ζωή των κατοίκων της Καλογρέζας:

«Ανεργία, φτώχεια και επιδημίαι εις Καλογρέζαν. Πρόκειται περί συνοικισμού ο οποίος αριθμεί περί τους 5.000 κατοίκους κατά το πλείστον εργάτας, οι οποίοι περιμένουν να ζήσουν από τα ολίγα μεροκάματα, τα οποία μόλις κατορθώνουν να κάμουν εις διάστημα ενός μηνός. Από τους 1.200 περίπου εργάτας της Καλογρέζας οι 550 είναι εντελώς άνεργοι ….. με τις τσάπες και τα φτυάρια στους ώμους … βγαίνουν από τα σπίτια των και ….πηγαίνουν πεζή εις τον συνοικισμόν της Νέας Ιωνίας δια να βρουν δουλειά. Οι βρύσες μόλις τρέχουν και αυτό με το σταγονόμετρο ….. ο φωτισμός: ενώ άλλοτε είχαν μερικές λάμπες οι οποίες εφώτιζαν τους κυριωτέρους δρόμους, τώρα έσβησαν κι αυτές. Η Καλογρέζα βυθίζεται από τας πρώτας ώρας μετά την δύσιν του ηλίου είς το σκότος και η έξοδος των κατοίκων είς το έρημον εκείνο μέρος καθίσταται προβληματική …. Η συγκοινωνία συνίσταται εις ένα ή δύο λεωφορεία τα οποία εκτελούν το δρομολόγιο κάθε μία ώρα μόνο όταν ο καιρός είναι καλός…… υπάρχουν δε και πέντε-έξι αποχωρητήρια χωρίς πόρτες και οροφή….».

Μέσα σε αυτές τις άθλιες βιοτικές συνθήκες που επικρατούσαν στο συνοικισμό ένα μόνο φως, το αμυδρό φως των μπερντέδων του Καραγκιόζη, φώτιζε τα μάτια και τις ψυχές μικρών και μεγάλων παρηγορώντας και ψυχαγωγώντας τους, και ιδιαιτέρως το φως της σκηνής του νεαρού τότε Καραγκιοζοπαίκτη Σπύρου Κούζαρου.

Να τι μαρτυρεί ο ίδιος στα αυτοβιογραφικά του σημειώματα:

«Το 1933 στην Καλογρέζα ήρθαν 5-6 Καραγκιοζοπαίκτες να με συναγωνιστούν. Σε μια πλατεία επαίζαμε 6 «Καραγκιόζηδες», μα εκείνο το βράδυ δεν έπαιξε κανείς τους! Μόνο εγώ έπαιξα!! Κι αυτό γιατί, εκτός των άλλων, είπα στον κ° Μόλλα, που του εζωγράφιζα τις φιγούρες και τις ρεκλάμες, και μου έδωσε τις δερμάτινες φιγούρες από καμηλόδερμα, την άλλη μέρα στο Δημοτικό Θέατρο, όπου εσυχνάζαμε όλοι οι εκλεκτοί τότε Καραγκιοζοπαίκτες. Ο Δεδούσαρος, που έπαιζε στο Πασσαλιμάνι, ο Μανωλόπουλος στο Μεταξουργείο, ο Ιωάννης Ιατρίδης, συμπαίκτης του Σωτήρη Σπαθάρη, ο Μόλλας στις στήλες του Ολυμπίου Διός και ο εκλεκτότερος Ντίνος Θεοδωρόπουλος και μάστοράς μου. Εκεί που εκαθόμαστε έρχεται ο μεγάλος τότε ¨Γέρο-Ξυδιάς¨ ή ¨Μπάρμπα Νικόλας¨, σπουδαίος καλλιτέχνης και μαθητής του Παγκάλου και Μπέκου (11 σχεδόν χρόνια πριν ο Ξυδιάς έπαιζε ήδη τον Ιούλιο του 1924 στην Ξάνθη, στο Θέατρο «Δημοκρατία» με το ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΛΟΥ ΓΕΛΙΑ) και λέει ενώπιον όλων των Καραγκιοζοπαικτών: ¨Είδες, καλέ κυρ-Αντώνη Μόλλα, επήγα να παίξω στην Καλογρέζα και δεν πάτησε κανείς. Όλος ο κόσμος επήγε στον Κούζαρο. Αυτός ο Κούζαρος ποιος είναι;¨ ¨Να ο Σπυρέτος είναι!¨ είπε ο Μόλλας.»

Παραβρίσκονταν και ο σπουδαίος Γεώργιος Κουτσούρης, ο Νικόλαος Κουλουφάκος, ο Ιωάννης Μουστάκας ο συγγραφέας του Καραγκιόζη. Ήταν η πρώτη το 1933-34 μα όχι και η τελευταία φορά που ο Κούζαρος άσκησε την τέχνη του προς ψυχαγωγία των κατοίκων της Καλογρέζας και της ευρύτερης περιοχής της Νέας Ιωνίας – Νέας Φιλαδέλφειας – Περισσού – Νέου Ηρακλείου.

Επανεμφανίζεται το 1934, το 1938 και μεταπολεμικά το 1944. Το 1948, στην Καλογρέζα στο καφενείο του Στεφάνου Βουτσινά από 1η έως 31 Σεπτεμβρίου του 48 και στον Περισσό της Ν. Ιωνίας στο καφενείο του Γεράσιμου Βαλλιάνου, από 18 – 31 Δεκεμβρίου 1948 και από 1η – 31 Νοεμβρίου 1949.

Το 1950 στήνει θέατρο στην Καλογρέζα στην οδό Σμύρνης 53 στη μάντρα του Κωνσταντίνου Νιαροπέτρου, από 17 Ιουλίου 1950 – 3 Σεπτεμβρίου 1951 και από 20 Μαΐου του 1952 έως και το Φεβρουάριο του 1953, με τα έργα «Ας τον κρίνει ο Θεός», «Ο Σκαλτσοδήμος, Διάκος» «Ο Βλάχος Λόρδος, Ο Σκαλτσοδήμος», «Ο Αρκουδόγιαννης», «Ο Αστραπόγιαννος», «Ο Κολοκοτρώνης». «Ο Θησεύς», «Ο Οιδίπους», «Η Πενταγιώτισσα», «Οι Δεινόσαυροι», «Η αρπαγή της Βεζυροπούλας».

Ο Κούζαρος επανακάμπτει στην περιοχή όταν πραγματοποίησε με μεγάλη επιτυχία παραστάσεις στους θερινούς Κινηματογράφους Αθηνών, προαστείων και περιχώρων από το 1965 έως το 1973.

Τη Δευτέρα 27/9/1965 παρουσιάζει στον Κινηματογράφο ΒΙΟΛΕΤΕΡΑ της Νέας Ιωνίας το έργο «Ο Καραγκιόζης και ο Λυκάνθρωπος» σε δύο παραστάσεις.

Την Κυριακή 28/1/1966 στον Κινηματογράφο ΡΙΟ της Καλογρέζας (Σμύρνης 50 & Κων/πόλεως) το έργο «Ο Καραγκιόζης Σταρ και η πανωλεθρία του Μπαρμπαγιώργου», Θεατρώνης ο Ευστάθιος, καθώς και στις 4/3 της ίδιας χρονιάς.

Ο Κινηματογράφος ΑΣΤΕΡΙΑ της Καλογρέζας φιλοξενεί το έργο «Ο Καραγκιόζης και το αίνιγμα της Τουρκοπούλας»,την Τρίτη 26/7/1966**.** Η χρονιά κλείνει με το «Ο Καραγκιόζης πράκτορας» και το « Ο Ιπτάμενος Γορίλλας» πάλι στο ΡΙΟ την Πέμπτη 29/12/1966.

Το 1967 δίδεται στα ΑΣΤΕΡΙΑ «Ο Καραγκιόζης Μάγος» την Τρίτη 5/9/1967. Το 1968 στις 31 Οκτωβρίου ημέρα Πέμπτη παίζεται η ηρωική παράσταση «Ο Γέρος του Μωρία Θεόδωρος Κολοκοτρώνης», «Η καταστροφή του Μαχμούτ Πασσά Δράμαλη στα Δερβενάκια», «Η Μεγάλη Μάχη και ο Τουρκοφάγος Νικηταράς».

Τέλος στις 20 Ιουλίου 1972 δίδει παράσταση στον Κινηματογράφο ΜΑΡΙΤΤΑ μαζί με το γιό του Τάσο**.**

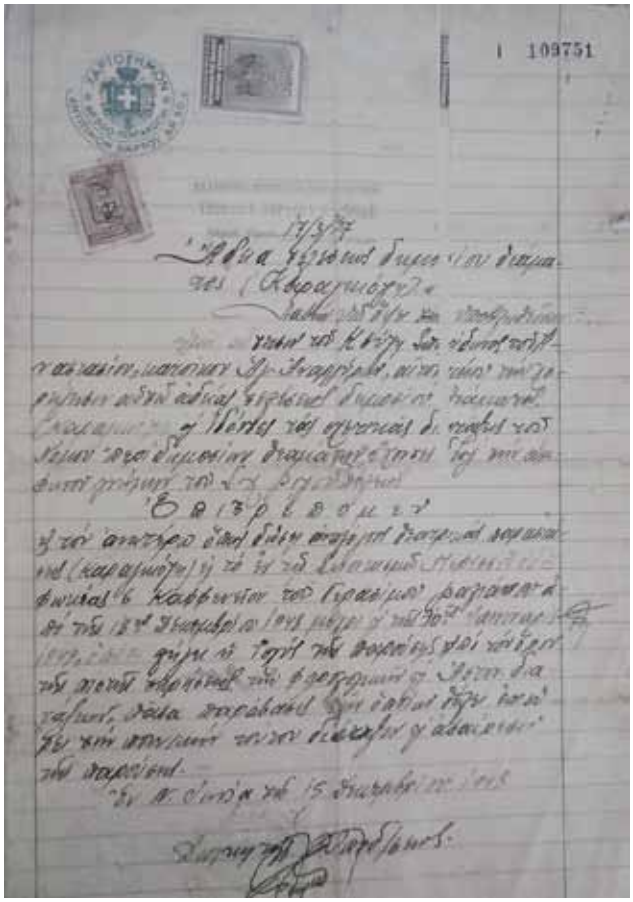

Από τα ανωτέρω καταδεικνύεται πως ο Καραγκιόζης του Κούζαρου θεάτρισε συστηματικά το κοινό της ευρύτερης περιοχής και όχι μόνο, την περίοδο 1933 – 1968, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε για να παραλάβει τη σκυτάλη ο τότε «μικρότερος Καραγκιοζοπαίκτης του κόσμου» Τάσος Κούζαρος, στις καλοκαιρινές εκδηλώσεις στο άλσος της Νέας Φιλαδέλφειας 1969-1971.

Αλάγια, Άη Γιώργης, Δοξαστικά έθιμα

Του Γιώργου Νουβέλογλου, Προέδρου Αλαγιωτών Ν.Ιωνίας Αττικής & Περιχώρων

Ο θρύλος

Άγιος Γεώργιος ο Τροπαιοφόρος.

Σύμφωνα με την παράδοση, όταν ο Άη Γιώργης σκότωσε το θεριό, τ' άλογό του, με τρεις τεράστιους διασκελισμούς, πέταξε απ΄ τη θάλασσα ψηλά στο κάστρο. Στο πέταγμά του έκανε τρεις στάσεις. Όπου πατούσε το πέταλο τ' αλόγου του, εκεί κι ανέβλυζε νερό, εκεί το αγίασμα του τόπου.

Όταν ο Άγιος, το θεριό τ' ανήμερο δίπλα στον πύργο, σκότωσε μ' ένα απ' τ' αλόγου πάτημα, ανοίγει μια πηγή και ρέει το αγίασμα μπροστά στα μάτια όλων.

Πατάει δυο, ως να βρεθεί μες το χωριό και δεύτερό του πάτημα πηγή νερού ανοίγει.

Πατάει τρεις και στο βουνό με πάτημα τ' αλόγου εκεί ανοίγει κρήνη και μες τους χρόνους άσβεστη τ' Αγίου η μνήμη ας μείνει.

Το νερό που έτρεξε από το πάτημα τ΄ αλόγου του Αγίου συμβόλιζε την κάθαρση μέσω του υγρού στοιχείου. Απ' το νερό που είχε πια ευλογηθεί και είχε γίνει κρυστάλλινο και καθαρό μετά το πάτημα, μπορούσαν οι κάτοικοι να πιούν, να ευλογηθούν.

Η δρακοκτονία αποτελεί μια συμβολική πράξη για τη χριστιανική μας πίστη, γιατί η καθαρή νίκη του αγαθού πάνω στο κακό γίνεται στο φως. Γιατί είναι το φως που επικρατεί πάνω στο σκοτάδι, είναι το φως του Χριστιανισμού εκείνο που νικάει.

Το Προσκύνημα στη Χάρη Του

Η εκκλησιά του Άη Γιώργη στην Αλάγια

Επηρεασμένοι από τους μύθους και τους θρύλους της περιοχής, αλλά και από την βαθιά τους πίστη, οι Αλαγιώτες έχτισαν εκκλησιά προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου ψηλά, στο βουνό. Έφτιαξαν και κρήνες με καθαρό νερό στα πατήματα του αλόγου Του. Κι όταν πλησίαζε η χάρη Του, έκαναν προσκύνημα και λειτουργία στην εκκλησιά Του.

Έτσι, κάθε χρόνο, λίγο πριν τις 23 του Απρίλη κι άλλοτε, πριν την Λαμπροδευτέρα, οι νοικοκυρές άρχιζαν τις ετοιμασίες: άσπριζαν τα σπίτια και τους δρόμους.

Τουρκάλες και Ελληνίδες μαζί, έφτιαχναν τσουρέκια, κουλούρια και κουλούρες, με σταυρό στη μέση και κόκκινο αυγό, άρτους, κι όλα τα καλούδια ανάβοντας κεριά, λαμπάδες. Ετοίμαζαν ρακί έφτιαχναν πιλαβούνα, έβαφαν αυγά – αν ήταν κοντά το Πάσχα- και ετοιμάζονταν να πάνε να μείνουνε ψηλά στο Κάστρο.

Το πρωί της παραμονής κινούσαν για το βουνό, στην εκκλησιά του Αγίου. Ετοίμαζαν οι Αλαγιώτες τους αραμπάδες, τ'άλογα και τις καμήλες τους με γιορτινά υφαντά στη σέλα και οι νοικοκυρές από μέρες είχανε καμωμένους, μπόγους και στρωσίδια για το διήμερο προσκύνημα.

Είχαν μαζί τους εργόχειρα θαυμαστά για του Αγίου την εικόνα, στεφάνια της Πρωτομαγιάς, κόκκινα αυγά, να τα μοιράσουν στη γιορτή Του.

Αυτοί που έμεναν πίσω είχαν έτοιμα χαλιά, υφαντά, στρωσίδια, για να τα στρώσουν να περάσει από πάνω ο Άγιος, ευλογία να δώσει και ίαση στους ασθενείς, ν' ακούσουν το χλιμίντρισμα του αλόγου, ακόμα και τον ήχο του πετάλου του.

Άφηναν πίσω τις ψηλές τις πύλες του κάστρου και μετά από περπάτημα δυόμισι ωρών στο δρόμο τον φιδίσιο, περνώντας μέσα από φοίνικες, φραγκοσυκιές, ροδιές, πολλά οπωροφόρα, έφταναν στην πέτρινη τη μάντρα του Ναού. Κάθε φαμίλια έπιανε τον τόπο της, αντάμα γύρω από τη βρύση-αγίασμα με Τούρκους από το βουνό, μαζεύοντας λουλούδια για του Αγίου τη Χάρη.

Κατά το απόγευμα της παραμονής της γιορτής του Αγίου αντάμωναν ξανά στην εκκλησία του Άη Γιώργη.

Μόλις έφταναν στον περίβολο της εκκλησιάς τ' Αη Γιώργη, επιβλητική ορθωνόταν η δίφυλλη καμαρωτή ατσαλένια πόρτα, η στολισμένη με φοίνικες. Εντοιχισμένη πάνω της η μαρμάρινη με καραμαλίδικη γραφή, επιγραφή του 1873, που αναγράφει τους κτίτορες και το έτος: δαπάνη ξενιτεμένου εξ Αιγύπτου. Τριγύρω, τα ψηλά, καμαρωτά του παραθύρια με τις χοντρές τις σιδεριές και τα κοκκινόχρωμα τα κεραμίδια.

Σαν τη διάβαιναν προσκύναγαν τον Άγιο με τ' ασημένιο δόρυ, το φωτοστέφανο στα μαλλιά που 'χαν στολίσει από νωρίς κοπέλες σαν τα κρύα τα νερά, με μαργαρίτες και λουλούδια του βουνού και του μπαξέ. Εκεί κρεμούσαν σωρό τα τάματα από λίρες, νομίσματα, κοσμήματα για την υγειά τους, Τούρκοι και Ρωμιοί.

Στέκονταν κάτω από τον μπρούτζινο πολυέλαιο που σκόρπιζε δέος, φωτίζοντας τα πρόσωπα των αγίων στους τοίχους και τ' ασημένια τα καντήλια, τα σκαλιστά με φύλλα ροδιάς – το σύμβολο της πόλης- αντίκρυ από το ξυλόγλυπτο το τέμπλο και την ωραία πύλη με το πορφυρό βελούδινο παραπέτασμα και τον σταυρό των Κομνηνών. Ανέβαιναν τη σκάλα τη ξύλινη του γυναικωνίτη, κρεμούσαν τάματα και στεφάνια και από μια ξύλινη πόρτα μικρή, έφταναν στο μονοπάτι της κρήνης του αγιάσματος στην αυλή της εκκλησιάς, κει που βρισκόταν μια πέτρα με το πάτημα του πετάλου του Αγίου, εκεί όπου ο θρύλος λέει πως ο Άγιος ένα Τούρκο βέβηλο τιμώρησε.

Το βράδυ, έφτιαχναν στο σάσι πίτες, περιχυμένες με μέλι, πετιμέζι, για ν' αναπαυθούν οι ψυχές των πεθαμένων και μοιράζανε κουλούρες, χουρμάδες και εδέσματα.

Ένα βράδυ, μέσα στον ναό, ανάμεσα στο πλήθος των πιστών που κοιμόντουσαν, μια αλαγιώτισα μάνα κοίμισε το μωρό της επάνω σε στρωσίδια. Σαν ξημέρωσε και το μωρό της ξύπνησε, με τρόμο και με έκπληξη κάτω από τα ρούχα η μάνα, φίδι κουλούρα, είδε. Φωνή μεγάλη έβαλε και τ' όνομα τ' Αγίου είπε. Με μιας το φίδι έφυγε με χάρη του Αγίου.

Το πρωί ανήμερα, τους έβρισκε στη λειτουργία, ντυμένους με τα καλά τους. Κοινωνούσαν απ' το χέρι του Παπα-Κώστα από τ' ασημένιο, σκαλιστό με τους Αποστόλους δισκοπότηρο, ευλογούσαν τους άρτους και κοφίνια με τα φρούτα και τους ξηρούς καρπούς, τάματα των γεωργών για καλή σοδειά. Τα μοίραζαν μαζί με ρακί, σας μπουρέκ, πιλαβούνα, γλυκά, λίγο πριν ξεκινήσει το γλέντι με το ούτι και τους ανατολίτικους σκοπούς.

Το απόγευμα ανηφόριζαν για το αγίασμα με την ψηλή, καμαρωτή την κρήνη, με τη σκαλιστή εικόνα του καβαλάρη: στο τρίτο πάτημα του θρύλου.

Έπαιρναν αγίασμα, Τούρκοι και Ρωμιοί, ευλογία για τα σπίτια τους.

Την άλλη μέρα το πρωί, ξεκινούσαν όλοι για την περιφορά της εικόνας μ' επιστροφή στην καστροπολιτεία, όπου αναλάμβανε κάθε χρόνο μια οικογένεια για τάμα. Αυτή θα είχε και την φροντίδα της φύλαξής της, για 40 μέρες, στο βυζαντινό ξωκλήσι στην κορυφή του Κάστρου, μέχρι να επιστρέψει πάλι στο βουνό.

Η εικόνα έμπαινε από την μεσιανή, την ψηλή την Πύλη του Κάστρου περνώντας μέσα από δρόμους και στενά σοκάκια, στρωμένα με υφαντά, νυφιάτικα στρωσίδια, λουλούδια, ρόδια. Οι τρεις ιερείς, ο παπα-Κώστας, ο παπα-Γιώργης, ο παπα-Στέφανος ευλογούσαν και ράντιζαν με αγίασμα τους προσκυνητές ολόγυρα.

Η περιφορά κατηφόριζε στον Ναό των Αρχαγγέλων – στο γιοκαρί μαχαλά- δίπλα από το αρρεναγωγείο, στον Άγιο Κωνσταντίνο κοντά στο παρθεναγωγείο – τον ασαγί μαχαλά- για δοξολογία και από κει τραβούσαν για το δεύτερο πάτημα, ρίχνοντας αγιασμό σε όλη τη διαδρομή. Στο τέλος, έφταναν στο μόλο να ευλογήσουν τα εμπορικά και τα ψαροκάικα, τους ψαράδες και τα δίχτυα τους, τα μαγαζιά της παραλίας, φτάνοντας έτσι στο πρώτο πάτημα- αγίασμα στον Κόκκινο τον Πύργο. Οι Αλαγιώτες γιόρταζαν τη Χάρη Του μέχρι τις 8 Οκτωβρίου του 1922.

Το τέλος και η νέα αρχή

Οικογένεια Αλαγιωτών

Το τέλος, ήρθε με το φιρμάνι που ΄λεγε:

-«Σε μέρες εννιά τα πλοία να γεμίσουν, να φύγετε από δω, Ρωμιοί και Χριστιανοί σαν είστε».

Και πώς ν' αφήσουν πίσω τους σπίτια, προγόνους, εκκλησιές, που είχανε για αιώνες; Και τα καράβια κίνησαν γεμάτα Αλαγιώτες για Κύπρο, Σπέτσες, Πειραιά. Κι αρχές του '23 στους Ποδαράδες βρέθηκαν, όπου το '25 τον Άγιο θεμελίωσαν με άλλους Ιωνιώτες και από τότε, προσκυνούν τη Χάρη Του με τα έθιμα εκείνα.

Επιμέλεια κειμένων: Κωνσταντίνα Σόγια, Εκπαιδευτικός-Αφηγήτρια.

Ο σιδηρόδρομος «το θηρίο» και οι κινητοποιήσεις των κατοίκων της Ν. Ιωνίας για την ηλεκτροκίνησή του

Του Λουκά Χριστοδούλου, Προέδρου ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Στα τέλη του 1923 οι μετακινήσεις των μικρασιατών προσφύγων που είχαν εγκατασταθεί στους βόρειους συνοικισμούς της Αθήνας (Ποδαράδες, Ηράκλειο, Μαρούσι) ήταν πολύ δύσκολες με τα αυτοκίνητα ή λεωφορεία και γίνονταν συνήθως με τον σιδηρόδρομο, το λεγόμενο «Θηρίο». Στον συνοικισμό Ποδαράδες (Ν. Ιωνία) υπήρχε τότε μόνο ο σταθμός της Ιωνίας, (μεταξύ των σταθμών Πευκακίων και Περισσού σήμερα) από τον οποίον εξυπηρετούνταν οι κάτοικοί της. Αλλά αντί να βελτιωνόταν η κατάσταση, με την δρομολόγηση και άλλων συρμών, αντιθέτως υπήρχαν προβλήματα.

Οι πρόσφυγες για να αντιμετωπίσουν τα διάφορα προβλήματα: αποζημιώσεις, χρέη, αποκατάσταση, μεταφορικά μέσα, προσπαθούσαν να τα λύσουν δημιουργώντας αντίστοιχες επιτροπές, συνδέσμους, συλλόγους κλπ.

Έτσι την Κυριακή **19 Οκτωβρίου 1924,** γίνεται το μεγάλο Συλλαλητήριο στους Ποδαράδες με την υποστήριξη και των φορέων της Κηφισιάς και του Αμαρουσίου. Από την Εφημερίδα «ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΦΩΝΗ» της 26.10.1924, πληροφορούμαστε την αποστολή του κατωτέρω ψηφίσματος που προήλθε από τους αγανακτισμένους πρόσφυγες στην Κυβέρνηση :

1924. Ο παλαιός σταθμός Νέας Ιωνίας, μεταξύ Πευκακίων και Περισσού.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Ο Λαός του Προσφυγικού Συνοικισμού Νέας Ιωνίας κατοικουμένης από 30.000 κατοίκων, λαβών γνώσιν του χειμερινού δρομολογίου των Σιδηροδρόμων Αττικής δια του οποίου κατόπιν της προμηθείας Νέων ατμομηχανών διπλασιάζεται σχεδόν η συγκοινωνία πάντων των επί της γραμμής προαστίων εκτός του ημετέρου, του οποίου απεναντίας ελαττούται, αφαιρουμένων τριών συρμών, εκ των σημερινών, έχων υπ΄ όψει ότι άνω των 6.000 επιβατών ημερησίως ταξιδεύουν δια του Σιδηροδρόμου εκ των κατοίκων μας και ότι εν ω διέρχονται τόσαι αμαξοστοιχίαι δια μέσου του συνοικισμού μας, ουδεμία εξ αυτών σταθμεύει εκτός των ελαχίστων τοπικών μη δυνάμενων να εξυπηρετήσουν τας ανάγκας χιλιάδων ταξειδιωτών του Συνοικισμού μας, θεωρών δε ως περιφρονητικόν προς πόλιν ολόκληρον, ως κατέστη ο Συνοικισμός μας και άδικον την τοιαύτην στάσιν της Εταιρίας, όχι αδικαιολόγητον δια την μελετωμένην τρομακτικήν αύξησιν των εισιτηρίων, ην δεν δύναται να υποστή ο κατεστραμμένος προσφυγικός κόσμος, συνήλθε πρωτοβουλία της Πανιωνίου Οργανώσεως Προσφύγων Ν. Ιωνίας, σήμερον Κυριακήν 19^{ην} Οκτωβρίου και ώραν 6^{ην} μ.μ. εις την πλατείαν Ιωνίας εις πάνδημον συγκέντρωσιν και ψηφίζει δια βοής τα εξής:

1. *Διαμαρτύρεται εντόνως προς την Εθνοσυνέλευσιν και την Κυβέρνησιν της χώρας δια το άδικον και μεροληπτικόν ως προς τους κατοίκους Ν. Ιωνίας, νέον δρομολόγιον της Εταιρίας Σ.Α. και γενικώς δια την αθλίαν κατάστασιν και πλήρη ανεπάρκειαν της Συγκοινωνίας*
2. *Ζητεί όπως επέμβη η Σ/τή Κυβέρνησις να ρυθμισθή οριστικώς πλέον το ζήτημα της συγκοινωνίας μας δια της σταθμεύσεως καθημερινώς πασών των διερχομένων δια του Συνοικισμού μας αμαξοστοιχιών και δια της ανεγέρσεως Σταθμού εις το κέντρον της πόλεως δεδομένου ότι υστερεί των άλλων σταθμών αλλά υπερτερεί μάλιστα τούτων.*
3. *Ζητεί όπως επέμβη η Σ/τή Κυβέρνησις ίνα θεσπισθή και δια τους ταξειδιώτας Νέας Ιωνίας ο θεσμός των διαρκών εισιτηρίων όπως συμβαίνει δια τους κατοίκους Κηφισσίας και Αμαρουσίου.*
4. *Να καθιερωθούν ημερησίως μία ή δύο εργατικαί αμαξοστοιχίαι.*
5. *Να μην επιβληθή ουδεμία αύξησις επί των εισιτηρίων ως τελείως αστήρικτος και αδικαιολόγητος και*
6. *Συνιστά πενταμελή επιτροπήν εκ των κατοίκων εις ους αναθέτει όπως επιδώσουν το παρόν ψήφισμα εις την Εθνοσυνέλευσιν, τον Πρωθυπουργόν, τους Υπουργούς της Συγκοινωνίας και Εσωτερικών και παρακαλέσουν τον τύπον όπως το δημοσιεύση.*

Εν Νέα Ιωνία τη 19 Οκτωβρίου 1924

Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Ν. ΙΩΝΙΑΣ
Α. Διακάκης – Ν. Χρυσοχόου – Σ. Ουλκέρογλου – Λ. Αναστασιάδης – Ν. Οικονόμου
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΗΦΙΣΣΙΑΣ
Α. Πράτσικας – Κ. Δήμας – Κ. Δημητρακόπουλος – Ε. Βυθινός
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
Ν. Κούτσος (Πρόεδρος της Κοινότητος) - Α. Μόρφης – Μιχ. Κοτσουρός – Σ.Θ. Λέκκας

1933.
Σφραγίδα Συνδέσμου Κατοίκων για την ηλεκτροκίνηση.

Το ψήφισμα ανέλαβε να επιδώσει στην Κυβέρνηση, την Εθνοσυνέλευση και το Υπουργείο της Συγκοινωνίας, ειδική επιτροπή εκλεγείσα επί τόπου. Δυστυχώς όλες οι προσπάθειες για τη βελτίωση των δρομολογίων, απέβησαν άκαρπες, όπως και οι αντίστοιχες για τη μείωση των εισιτηρίων.

Ο εν λόγω σιδηρόδρομος Κηφισιάς – Πειραιάς, από το 1932, είχε αποφασιστεί να ηλεκτροδοτηθεί. Τα κεφάλαια που απαιτούνταν ήταν τεράστια και τα βλέμματα όλων ήταν πάλι στραμμένα στο εξωτερικό. Οι κάτοικοι των βορείων προαστίων της Αθήνας, αδημονούντες να δουν την ηλεκτροκίνηση του σιδηρόδρομου, ιδρύουν τον **Σύνδεσμο Κατοίκων των Προαστίων (Αμαρουσίου, Κηφισιάς, Ηρακλείου, Νέας Κηφισιάς, Ερυθραίας, Εκάλης, Ρέας, Ν. Ιωνίας, Περισσού και Ριζόπολης)** με τον τίτλο, **«Η Ηλεκτροκίνησις Σιδηροδρόμου Κηφισιάς»,** με έδρα το

Μαρούσι (Οδός Απόλλωνος 24). Στο Διοικ. Συμβούλιο, Πρόεδρος είναι ο Μιχ. Κατσουρός από το Μαρούσι, ενώ συμμετέχουν μεταξύ άλλων ως σύμβουλοι και οι Ιωνιώτες : Αντώνιος Βίζυος, Γεώργιος Φελέκης, Βρασίδας Νικολαΐδης και Ιωάννης Δούμπας.

Συσκέφτονται, διαμαρτύρονται και στις 6 Αυγούστου, πραγματοποιούν συλλαλητήρια σε όλα τα παραπάνω προάστια

Ακολούθησαν πολλές συσκέψεις και ανταλλαγές απόψεων, ενώ μία σύσκεψη του εν λόγω συνδέσμου πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη **21 Δεκεμβρίου 1933**, στο Δημοτικό Σχολείο Ελευθερούπολης.

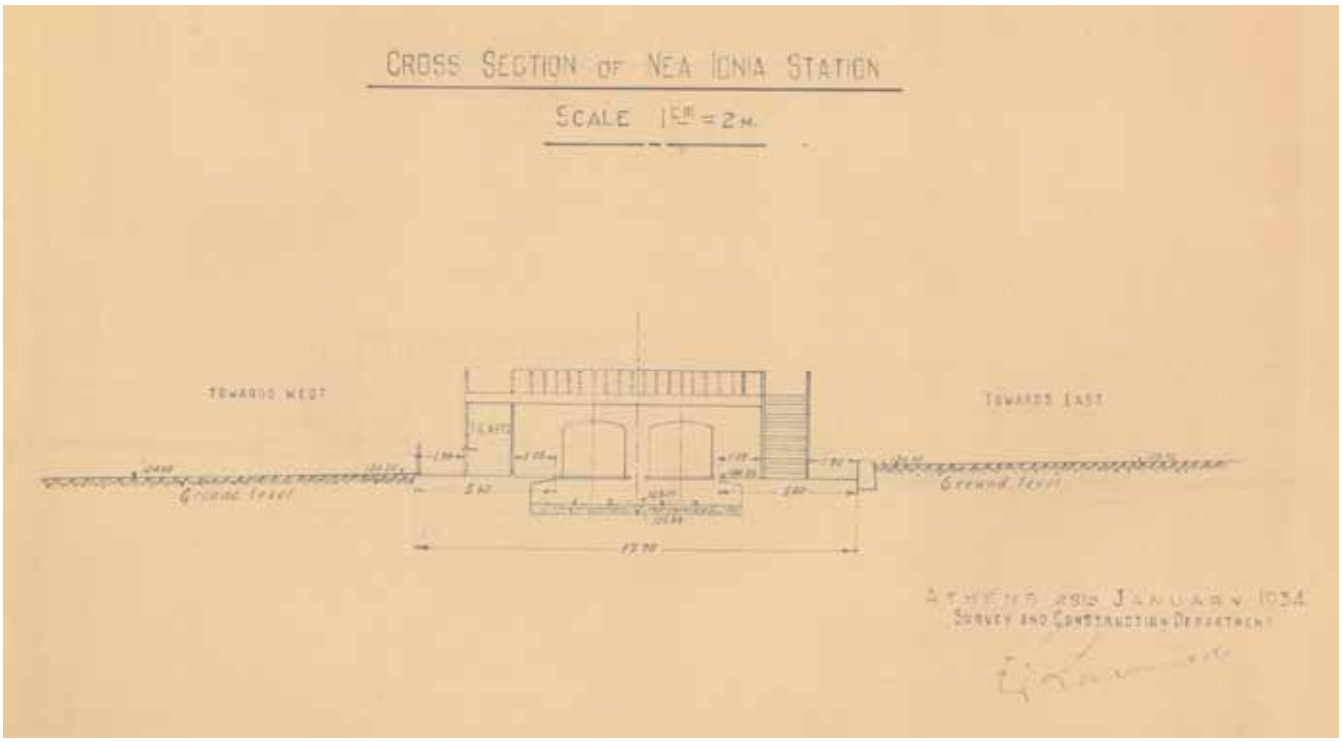

1934. Σχέδιο γέφυρας στο σταθμό Ν. Ιωνίας (από το αρχείο της ΣΤΑ. ΣΥ. Α.Ε.).

Οι μελέτες και τα σχέδια του νέου ηλεκτρικού ήταν έτοιμα από το 1934, αλλά κανείς δεν αποφασίζει. Η επένδυση τεράστια. Μεσολαβεί και η πολιτική αστάθεια (1932-1936) και ξαφνικά ο Ιωάννης Μεταξάς, ορκίζεται Πρωθυπουργός από τον Βασιλέα Γεώργιο Β΄, μετά το θάνατο του Πρωθυπουργού Κων. Δεμερτζή στις 13 Απριλίου 1936.

Οι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας, Ηρακλείου, Αμαρουσίου και Κηφισιάς, την ίδια χρονιά, δεν μένουν αδρανείς, κινητοποιούνται. Από τις **5 Απριλίου 1936**, έχουν αναθέσει σε Προσωρινή Επιτροπή αποτελούμενη από τους Δημ. Μπανούση (Ν. Ιωνία), Γ. Μήλλα (Αμαρούσιο), Γ. Παπαμιχαήλ (Κηφισιά) και Α. Βενιέρη (Ηρακλείου) να ειδοποιήσουν όλα τα σωματεία και συλλόγους των προαστίων Ν. Ιωνίας, Ν. Φιλαδέλφειας, Αμαρουσίου, Κηφισίας, Ηρακλείου, Καλογρέζας, Ν. Ερυθραίας και Ριζοπόλεως, να παραστούν σε σύσκεψη στις **26 Απριλίου 1936**, στις 10 το πρωί στην αίθουσα του νέου σχολείου Αμαρουσίου, με θέμα «Την μελέτη του όλου ζητήματος και την εκλογή μεγάλης Επιτροπής Αγώνος».

Ο Ιωάν. Μεταξάς το 1937 ξαναφέρνει το θέμα της ηλεκτροδότησης του σιδηροδρόμου στην …….επικαιρότητα, κάτι που «…υποχρεώνει» το Δημοτικό Συμβούλιο Ν. Ιωνίας να συνέλθει, για τις δέουσες τιμές :

Στις **30 Ιουλίου 1937,** το Δημοτικό Συμβούλιο Ν. Ιωνίας, αποφασίζει με εισήγηση του Δημάρχου Γ. Φελέκη, να εκδώσει ψήφισμα και :

Α ν α κ η ρ ύ τ τ ε ι

Τον Εθνικόν Κυβερνήτην Κύριον Ιωάννην Μεταξάν, Μέγαν Ευεργέτην του Λαού του Δήμου Ν. Ιωνίας δια το εκτελεσθέν ιστορικόν έργον της ηλεκτροκινήσεως του Σιδηροδρόμου Κηφισιάς όπερ θέλει εξασφαλίση την πρόοδον και την εκπολιτιστικήν ανάπτυξιν των προαστείων της πρωτευούσης.

Επίσης: **Α ν α κ η ρ ύ τ τ ε ι**

Τον αξιότιμον Υπουργόν των Σιδηροδρόμων Κύριον Γεώργιον Σπυρίδωνος, Επίτιμον Δημότην Νέας Ιωνίας, εις ένδειξιν ευγνωμοσύνης δια την πολύτιμον συμβολήν αυτού προς επίλυσιν του ζητήματος της ηλεκτροκινήσεως των Σιδηροδρόμων Κηφισιάς, δι΄ ης θέλει εξασφαλισθή η πρόοδος και η εκπολιτιστική ανάπτυξη των προαστείων.

Και 2 μέρες μετά «ανηφορίζουν» στην Κηφισιά για να τιμήσουν τον Ιωάννη Μεταξά και «δια ζώσης στο σπίτι του» στη συγκέντρωση της 1ης Αυγούστου 1937. Οι κάτοικοι των Δήμων Ν. Ιωνίας και των Κοινοτήτων Κηφισιάς, Ηρακλείου, Αμαρουσίου και Ν. Ερυθραίας θέλοντας να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους στον αρχηγό του Κράτους για τη λύση των επί έτη εκκρεμούντος ζητήματος της ηλεκτροκίνησης του σιδηροδρόμου Κηφισιάς, ετοιμάζουν μεγάλη συγκέντρωση στη Κηφισιά όπου τον Πρωθυπουργό θα προσφωνήσουν ο Δήμαρχος Ν. Ιωνίας και ο πρόεδρος της Κοινότητας Αμαρουσίου Χαϊμαντάς.

Στο Κεφαλάρι που θα γινόταν η συγκέντρωση είχε στηθεί μεγάλη εξέδρα, ενώ τεράστιοι προβολείς είχαν στηθεί σε διάφορα σημεία και φώτιζαν με άπλετο φως τον χώρο. Η Κοινότητα Κηφισιάς είχε σημαιοστολιστεί,. Μεγάφωνα είχαν στηθεί παντού ενώ υπήρχαν φωτεινά τόξα και αψίδες που έδιναν μεγαλοπρέπεια στον χώρο.

Στις 7.30΄ το βράδυ τον Πρωθυπουργό (Κυβερνήτη) Ιωάν. Μεταξά υποδέχθηκαν στην εξέδρα, ο Μητροπολίτης Αττικής Ιάκωβος, ο Δήμαρχος Ν. Ιωνίας Γεώργ. Φελέκης και οι Πρόεδροι των γύρω Κοινοτήτων. Μετά την άφιξη του Πρωθυπουργού ομίλησε ο Πρόεδρος της Κοινότητος Αμαρουσίου Χαϊμαντάς και ο Πρόεδρος του Συνδέσμου «Ηλεκτροκινήσεως Σιδηροδρόμου Κηφισιάς» Ν. Κατσουρός εκφράζοντας την ευγνωμοσύνη τους για τη λύση του επίμαχου ζητήματος. (Αγνοήθηκε αν και είχε προγραμματιστεί να μιλήσει ο Δήμαρχος Ν. Ιωνίας Γ. Φελέκης)

Ακολούθως ομίλησε ο Ιωάν. Μεταξάς, λέγοντας μεταξύ άλλων :

«….Και δημιουργείται έτσι ο ηθικός πολιτισμός, η αλληλεγγύη μεταξύ των πολιτών, η αφοσίωσις προς τον Βασιλέα, η αφοσίωσις προς το κράτος και η πειθαρχία προς αυτό το κράτος. Η υποταγή των πολιτών εις τους νόμους της ηθικής. Η ανάπτυξις της νεολαίας μας με υπερηφάνειαν και χαράν διότι είνε ελληνική….

……..Χαίρω πολύ, Έλληνες πολίται, διότι συναισθάνεσθε βαθύτατα αυτά τα οποία σας λέγω. Χαίρω πολύ διότι τα αισθάνεσθε τόσον βαθειά ώστε να τα βλέπω μέσα εις τα ζευγάρια των ματιών σας που είνε προσηλωμένα επάνω μου. Και σας εκφράζω όλην την βαθείαν μου ικανοποίησιν και χαράν και ευγνωμοσύνην δια την πρόθυμον συγκέντρωσιν σας εις τον τόπον αυτόν δια να εορτάσωμεν μαζί με πλήρην πίστιν εις τα ελληνικά μας ιδανικά και το έργον αυτού του υλικού πολιτισμού του τόπου μας…..»

1955. Εργασίες προετοιμασίας γραμμών λίγο πριν τον σταθμό Ν. Ιωνίας (αριστερά) και Πευκακίων (δεξιά).

Μετά την τελετή ακολούθησε η καύση πυροτεχνημάτων με πρωτοβουλία του κοινοτάρχη Κηφισιάς Βαρουξάκη.

Το τελευταίο δρομολόγιο, το «θηρίο της Κηφισιάς» το πραγματοποίησε στις 8 Αυγούστου 1938, γιατί ακολούθως θα άρχιζαν οι εργασίες ηλεκτροδότησής του και δόθηκε μεγάλη επισημότητα.

Την περίοδο 1938-1940 εκτελούνται από την Ηλεκτρική Εταιρεία Μεταφορών (Η.Ε.Μ.) τα πρώτα έργα υποδομής (γέφυρες, ορύγματα, σταθμοί) για το νέον Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο Αθηνών (Πλ. Αττικής) - Κηφισιάς, τα οποία όμως διακόπτονται την περίοδο της Κατοχής, ενώ αργότερα δεν υπήρχαν κεφάλαια για χρηματοδότηση του έργου.

Έτσι από το 1938 έως το 1956 (για 18 χρόνια) δεν υπήρχε σιδηροδρομική σύνδεση της Ν. Ιωνίας με την Αθήνα (Ομόνοια). Η σύνδεση γινόταν με τα λεωφορεία που υποκατέστησαν τον σιδηρόδρομο, αφού η τεχνολογία είχε αλματώδη ανάπτυξη στην αυτοκινητοβιομηχανία.

Άργησε αλλά τελικά έφτασε το τρένο στο σταθμό της Ν. Ιωνίας, 18 χρόνια αργότερα. Ο σιδηρόδρομος θα επιστρέψει ως «ηλεκτρικός». Τον Φεβρουάριο του 1956, θα φτάσει στα Άνω Πατήσια και το Μάρτιο του 1956 στη Ν. Ιωνία.

Στις 14 Μαρτίου 1956, θα γίνονταν "τα εγκαίνια" των Σταθμών Ν. Ιωνίας και Περισσού και την 5 Ιουλίου1956, του Σταθμού Πευκακίων. Στα εγκαίνια είχε προσκληθεί και ο Βασιλιάς Παύλος, αλλά ποτέ δεν έγινε επίσημη τελετή γιατί ο Δήμαρχος Ν. Ιωνίας Κυρ. Κιοφτερτζής, αρνήθηκε να παραστεί με το Δημοτικό Συμβούλιο, γιατί αντιδίκησε με τον Στρατή Ανδρεάδη (ιδιοκτήτη του Ηλεκτρικού) ως προς το ύψος των εισιτηρίων που αφορούσε τους κατοίκους Ν. Ιωνίας. Το πληροφορήθηκε ο Βασιλιάς Παύλος και δήλωσε «ότι δεν θα παραστεί». Εγκαίνια χωρίς επισήμους, δεν είχε νόημα να πραγματοποιηθούν, κάτι που έφερε βαρέως ο μεγαλοβιομήχανος Στρατής Ανδρεάδης, με αποτέλεσμα όταν λίγο αργότερα συναντηθεί με τον Κυρ. Κιοφτερτζή στους διαδρόμους Υπουργείου, να ανταλλάξουν “αρκετά γαλλικά” που ακούστηκαν και έξω από αυτό.

Ο Ηλεκτρικός έφτασε στη Ν. Ιωνία, αλλά τώρα αρχίζουν τα προβλήματα. Η πόλη έχει διχοτομηθεί στα δύο και το μεγάλο πρόβλημα είναι οι μετακινήσεις πεζών και οι κινήσεις των αυτοκινήτων… Ένας νέος αγώνας αρχίζει.

1956. Ο σταθμός Περισσού (αριστερά) και Πευκακίων (δεξιά).

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Τη **Δευτέρα, 22 του Μάη**, το βράδυ το Συνεδριακό Κέντρο του Δήμου Ν. Ιωνίας γνώρισε πρωτοφανή κοσμοσυρροή! Θα έλεγε κανείς ότι είχε καταληφθεί εξ εφόδου από Λεσβίους και Αϊβαλιώτες, που είχαν σπεύσει να παρακολουθήσουν την παρουσίαση του βραβευθέντος από το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. του Δήμου βιβλίου της κ. **Ειρήνης Βεκρή, με τον τίτλο: «Ο άνθρωπος που έκανε τις Κυδωνίες ν' ανθίσουν»**.

Ποτέ άλλοτε η παρουσίαση ενός βιβλίου και μάλιστα μη συμπολίτη μας, είχε τόσο παλμό κι ενθουσιασμό! Επρόκειτο συγκεκριμένα για μια εξαιρετικά γραμμένη μυθιστορηματική βιογραφία, του ιερέα του Αϊβαλιού Ιωάννη Δημητρακέλλη, Οικονόμου, που επέτυχε κάτι το ανεπανάληπτο: να καταστήσει με σουλτανικό φιρμάνι το Αϊβαλί, τις Κυδωνίες δηλαδή, «άβατο» για τους μουσουλμάνους και να το οδηγήσει χάρη στα ηγετικά του προσόντα σε μιαν ανεπανάληπτη οικονομική άνθιση και μια πληθυσμιακή έκρηξη, μιαν μοναδική ελληνόπολη δηλαδή στην Αιολία!

Ο 4^{ος} διαγωνισμός λογοτεχνίας του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. με αντικείμενο πάντα μέσα από την Ιστορία και τον Πολιτισμό των αξέχαστων πατρίδων της καθ' ημάς Ανατολής, είχε πετύχει διάνα καθώς καταλήγοντας με την απόφαση της 4/μελούς Κριτικής Επιτροπής (Χ. Σαπουντζάκης, Κ. Στεργιάδου Αρχ. Γαβριήλ, Ζ. Καραβά) στην απονομή του Α΄ βραβείου στην κ. Ειρήνη Βεκρή για την λογοτεχνική βιογραφία της : « Ο άνθρωπος που έκανε τις Κυδωνίες ν' ανθίσουν», με την υποχρέωση της έκδοσης και δωρεάν διάθεσης του βιβλίου, είχε προκαλέσει τόσο μεγάλο ενδιαφέρον και είχε κερδίσει τη γενική αποδοχή και παραδοχή!

Η εκδήλωση άνοιξε με χαιρετισμό από τον αντιπρόεδρο του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ, δημοτικό σύμβουλο κ. **Χρήστο Χατζηϊωάννου**, που κάλεσε τον πρόεδρο κ. **Λουκά Χριστοδούλου** να μιλήσει για τη βράβευση και για το πρόγραμμα της βραδιάς. Ο κ. Χριστοδούλου, αφού συγχάρηκε την κ. Βεκρή για την επιτυχία της, ευχαρίστησε αφενός μεν τα μέλη της Κριτικής Επιτροπής για την αρκετά επίπονη και υπεύθυνη δουλειά τους (μελέτησαν και αξιολόγησαν συνολικά επτά πολυσέλιδα έργα), αφετέρου τους τρεις ομιλητές της βραδιάς και το μουσικό συγκρότημα **«Δυτικά από το Αϊβαλί».**

Για την λογοτέχνιδα, μέλος της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς και άλλων οργανισμών, κ. Βεκρή και το βιβλίο, μίλησαν, με τη σειρά: **ο ιερέας Αθανάσιος Γιουσμάς**, Θεολόγος, συγγραφέας και προϊστάμενος του Ι. Ναού Αγίου Θεράποντος Μυτιλήνης, ο οποίος μάλιστα παρουσίασε με υπόκρουση από τραγούδι του Πορτοκάλογλου μια ολόκληρη σειρά σημερινών εικόνων του Αϊβαλιού, όπου παρά την πάροδο τόσων χρόνων, φαίνεται ότι εξακολουθεί να διαχέεται η μεγάλη του λάμψη μέσα από τους ναούς, τα σχολειά κ.λ.π. που σώζονται, η **αντιδήμαρχος Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης** του Δήμου Λέσβου κ. **Αναστασία Αντωνέλλη**, η οποία με τρόπο γλαφυρό περιέγραψε την πνευματικότητα που αποπνέει στο διάβα των αιώνων η Λέσβος, καθώς πάντα βρισκόταν στενά συνδεδεμένη με την απέναντι πολιτεία του Αϊβαλιού και η κ. **Αγλαΐα Αρχοντίδου – Αργύρη**, **αρχαιολόγος**, δ/ντρια του Μουσείου της πόλεως των Αθηνών, η οποία σε αδρές γραμμές παρουσίασε το μύθο, την πλοκή του βιβλίου, για να κλείσει η κ. **Ειρήνη Βεκρή** ευχαριστώντας όλους εκείνους που την βοήθησαν με τον έναν ή άλλον τρόπο, στην συγγραφή του έργου της.

Όμως η εκδήλωση δεν τελείωσε εδώ. Σειρά είχε το μουσικό συγκρότημα: «**Δυτικά απ' το Αϊβαλί**», που εξετέλεσε ένα πρόγραμμα μιας περίπου ώρας προξενώντας έκρηξη κεφιού στο ακροατήριο το οποίο εν τω μεταξύ είχε γευθεί νοστιμιές της Λέσβου και είχε τιμήσει το τόσο φημισμένο ούζο της!

Στην εκδήλωση ήταν βέβαια παρών και ο **Δήμαρχος Νέας Ιωνίας κ. Ηρακλής Γκότσης**, η επικεφαλής της παράταξης "Δύναμη Προοπτικής" κα Δέσποινα Θωμαΐδου, με την δημοτική σύμβουλο Βέτα Γεωργιάδου, οι δημοτικοί σύμβουλοι Όλγα Ακιανίδου και Μιλτ. Κανναβός, πολλοί πρόεδροι και μέλη Ιωνιώτικων σωματείων αλλά και προσωπικότητες των γραμμάτων και των Τεχνών, που είχαν έρθει ειδικά για τη βραδιά, από τη Λέσβο.

Το ταβερνάκι του "Μπίλια" και οι τοιχογραφίες του

Του Κώστα Στουμπιάδη

Ήταν γύρω στα 1980, ένα ταβερνάκι στην Καλογρέζα δίπλα στην εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής είχε γίνει τότε το στέκι μας. Όταν ξαναπήγα μετά από καιρό, στο ταβερνάκι που βρισκόταν δίπλα από την τότε ξύλινη εκκλησία των προσφύγων, δεν πήγα για να δοκιμάσω τους πολίτικους μεζέδες της ταβέρνας, άλλα για να ξανά θυμηθώ και να θαυμάσω τις υπέροχες τοιχογραφίες αυτής της ταπεινής και μικρής ταβέρνας προσφύγων και ανθρακωρύχων.

Και οι δυο της τοίχοι ήταν απ' άκρη σε άκρη μια τεράστια τοιχογραφία, πιθανά κάποιος μερακλής πρόσφυγας, ίσως και κάποιος περαστικός καλλιτέχνης, τις ζωγράφισε με αντίτιμο το φαγητό του και το βραδινό του κρασάκι, θέλοντας και ο ίδιος να κρατήσει τις εικόνες από την Πόλη που άφησε πίσω του και τις χαμένες πατρίδες, ζωγράφισε περισσότερο με την καρδιά του και ολιγότερο με το πινέλο του όλον τον Κεράτιο κόλπο και την Αγιά Σοφιά, τον Ιππόδρομο και όλα τα παραλιακά μέγαρα της εποχής του, όπως εκείνος τα είχε στο μυαλό του, έτσι που να τα βλέπουν οι άλλοι πρόσφυγες και να θυμούνται τι άφησαν πίσω τους.

Όταν τις είχα πρωτοδεί είχα εντυπωσιαστεί, ερασιτέχνης φωτογράφος εκείνο τον καιρό και μονίμως εραστής της τέχνης, είχα πει αυθόρμητα ότι κάποια μέρα θα επέστρεφα να τις φωτογραφίσω, την υπόσχεσή μου την είχα σχεδόν ξεχάσει….. έτσι εκείνη την ημέρα απλά πήγα με σκοπό να ξαναδώ αυτήν την ταπεινή ταβέρνα, να πιω ένα καφεδάκι και να ξαναδώ τις τοιχογραφίες, πλησιάζοντας όμως είδα συνεργεία να βγάζουν πράγματα, μπάζα παντού, εργάτες να πηγαίνουν και να έρχονται! Μπήκα μέσα και είδα δύο τεχνίτες με λινάτσες στα χέρια τους, τις οποίες κολλούσαν πάνω στις τοιχογραφίες με σκοπό να τις αποκολλήσουν από τον τοίχο της ταβέρνας, να τις πάρουν πριν κατεδαφίσουν το ταβερνάκι, απ' ό,τι μου είπαν ήταν από τον Δήμο Νέας Ιωνίας, είχαν αναλάβει λέει να ξεκολλήσουν τους σοφάδες που ήταν επάνω οι τοιχογραφίες και να τις μεταφέρουν στο Δήμο, χωρίς να γνωρίζουν και οι ίδιοι την τύχη των τοιχογραφιών.

Εκείνη την στιγμή σκέφτηκα, ήρθε η ώρα να κάνω πράξη την υπόσχεση μου, να φωτογραφίσω τις τοιχογραφίες, λίγο πριν τις βγάλουν, λίγο πριν τις ξηλώσουν από τους τοίχους, εκεί που ήταν και στέκονταν για πάνω από 60 χρόνια, εκεί που τις είχαν δει χιλιάδες μάτια προσφύγων, και σίγουρα κατανάλωσαν πολλά κιλά κρασί για να σβήσουν των πόνο τους βλέποντας τες. Με τα φωτογραφικά μέσα που διέθετα εκείνο των καιρό χωρίς ιδιαίτερους φωτισμούς παρά μόνο τον φυσικό φωτισμό της άδειας ταβέρνας που κατεδαφιζόταν, τράβηξα αυτές τις φωτογραφίες που βλέπετε.

Εκείνο τον καιρό δεν υποψιαζόμουν καθόλου την πιθανή εξέλιξη τους, δεν πέρναγε τότε από το νεανικό μου μυαλό τι πορεία θα είχαν αυτές οι τοιχογραφίες, το που θα αποθηκεύονταν, αν θα τύγχαναν της ανάλογης φροντίδας που τους έπρεπε, ή ακόμη αν θα καταχωνιάζονταν σε κάποιο υπόγειο και δεν θα τις ξανά έβλεπε κανένας. Αυτό που δεν μου πέρασε καθόλου από το μυαλό ήταν πώς αυτός ο καλλιτεχνικός λαϊκός πλούτος που στέκονταν εκεί και τον θαύμαζαν όλοι οι πρόσφυγες που πέρναγαν από την ταβέρνα έστω και για λίγο, θα μπορούσε να χανόταν, η και να κατέληγε σε κάποια ιδιωτική συλλογή κάποιου βαθύπλουτου, με τον πιο παράνομο τρόπο και να μην μπορούσε κανείς να τον ξανά δει.

Το ψάξιμο αρχίζει

Ειδικοί άνθρωποι σκέφτηκα είναι, ξέρουν τη δουλειά τους, θα τα αναδείξουν σε ένα μουσείο, σε κάποια αίθουσα του Δήμου, και έτσι θα τα απολαμβάνουν όλοι οι πολίτες! Θα πείτε υπερβολική αισιοδοξία, αφέλεια; νεανικότητα; άγνοια; έχω ακόμα ενοχές γι' αυτό, μα έτσι έχουν τα πράγματα. Έχουν περάσει 35 χρόνια από τότε, το λέω και το ξανά λέω στους φίλους μου για μια ταβέρνα που πέρναγαν τις ελεύθερες ώρες τους οι πρόσφυγες της Καλογρέζας και κανείς δεν ξέρει τίποτα, έχουν αρχίσει όλοι να ξεχνούν, μόνο μερικοί κάτοικοι της γύρω περιοχής θυμούνται το ταβερνάκι του "Μπίλια" έτσι έλεγαν το ταβερνάκι με τις τοιχογραφίες δίπλα στην Εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής.

Φίλοι και γνωστοί φωνάζουν!! να βγάλουμε τις φωτογραφίες στην επιφάνεια, να αρχίσουμε να ψάχνουμε, τι έγιναν οι τοιχογραφίες από το ταβερνάκι του Μπίλια; που τις έχει ο Δήμος καταχωνιάσει; γιατί δεν τις έχουμε δει πουθενά τόσα χρόνια;

Μία πρώτη σκέψη ήταν να ανοιχτεί το θέμα σε «Δικτυακούς» φίλους και γνωστούς, στο «Facebook» έτσι ώστε οι νεώτεροι να μάθουν την ιστορία, να δουν τις φωτογραφίες, να αρχίσει ένας διάλογος για το εάν γνώριζε κάποιος άλλος τίποτε για την ταβέρνα του «Μπίλια» και τις τοιχογραφίες της. Φίλοι και παιδιά προσφύγων συμμετέχοντας στον δικτυακό διάλογο, έγραψαν πώς οι παππούδες τους συμμετείχαν στο κτίσιμο τις εκκλησίας της Ζωοδόχου Πηγής, σύμφωνα με τα γραφόμενα τους ήταν ακόμη παιδιά όταν οι γονείς τους τούς πήγαιναν στην ταβέρνα του Μπίλια και θυμούνται και αυτοί τις τοιχογραφίες, μόνο που κανείς τους δεν είχε βγάλει ούτε μια φωτογραφία εκείνη την εποχή.

Επόμενη στάση τις προσωπικής μου έρευνας ήταν στους εναπομείναντες πρόσφυγες προχωρημένης ηλικίας , ο κυρ Κυριάκος και η κυρία Βούλα μου έδειξε το σπίτι των παιδιών του Μπίλια, είχε δυο, μόνο που το ένα μας άφησε χρόνους και το άλλο έφυγε για να κάνει πατρίδα του την Κέρκυρα.

Μου ήρθαν στο μυαλό οι φωτογράφοι τις περιοχής, πώς δεν τους είχα σκεφτεί; Όμως οι φωτογράφοι εκείνης της εποχής είτε είχαν πεθάνει είτε είχαν συνταξιοδοτηθεί, το φωτογραφείο το έχουν αναλάβει τα παιδιά τους, έτσι η πρώτη μου στάση ήταν στη πλατεία αναπήρων, το διάσημο καλογρεζιώτικο φωτογραφείο το «ΦΩΤΟ ΠΑΛΛΑΣ» όπως λέγεται. Ένα ψηλό και γεροδεμένο παλικάρι μου τόνισε πως ο κύκλος εργασιών του δεν συμπεριελάμβανε την περιοχή της Ζωοδόχου Πηγής, τότε σκέφτηκα ότι ίσως ο «Ναυπλιώτης» θα γνώριζε περισσότερα!

Όμως και το φωτογραφείο του κυρίου Ναυπλιώτη τα ίδια, ο γιος έχει αναλάβει το φωτογραφείο και δεν ξέρει τίποτα, άλλα και ο πατέρας που τον βρήκα στο διπλανό καφέ να συζητά με τους φίλους του, μου δήλωσε ότι το μόνο που δεν είχε σκεφτεί ήταν να φωτογραφίσει το ταβερνάκι του Μπίλια και τις τοιχογραφίες που είχε μέσα και πως το μόνο που είχε φωτογραφίσει ήταν η παλιά εκκλησία λίγο πριν την γκρεμίσουν, τίποτε άλλο από γάμους και πάλι γάμους.

Μία επίσκεψη στο Δήμο κρίνεται απαραίτητη

Στην είσοδο του Δημοτικού Μεγάρου στις πληροφορίες υποβλήθηκα στο τυπικό έλεγχο, Τι να περιγράψεις; Για ταβέρνες ξεχασμένες; Τι να πρώτο εξηγήσω; Ευτυχώς έπεσα επάνω σ' έναν συνομήλικο που είχαμε κοινές εμπειρίες και βιώματα, "ναι το θυμάμαι το ταβερνάκι και τις τοιχογραφίες του, θυμάμαι πως ο Δήμος έστειλε συνεργεία και πήραν της τοιχογραφίες, μόνο που δεν ξέρω εάν ήταν από τον Δήμο η από άλλη υπηρεσία, πιθανά από το Υπουργείο Πολιτισμού".

Χαίρομαι που βρίσκω έναν άνθρωπο που γνωρίζει λεπτομέρειες και ας μην είναι σε διοικητική θέση. Τον ρώτησα πώς τα γνώριζε όλα αυτά και εκείνος μου απάντησε ότι ήταν από την περιοχή και επί πλέον τύγχανε να τα γνωρίζει λόγο της πολυετής του σχέσης με τον Δήμο. Και ο ίδιος αναρωτιόταν μαζί μου για την τύχη των τοιχογραφιών, μου πρότεινε να πάω στον αντιδήμαρχο Πολιτισμού στο κτήριο επί της Ηρακλείου.

Η επίσκεψη στο γραφείο του Αντιδημάρχου των πολιτιστικών θεμάτων ήταν περισσότερο κατατοπιστική για τον Αντιδήμαρχο και ολιγότερο για μένα, είναι αλήθεια πώς την καλή πρόθεση της Δημοτικής αρχής και των εκπροσώπων της κανείς δεν μπορεί να την αμφισβητήσει και προσωπικά δεν αμφιβάλω πώς θα κάνει ότι μπορεί ώστε να μάθουμε όλοι μας για την τύχη των συγκεκριμένων τοιχογραφιών της ταβέρνας του Μπίλια, προσωπικά μου υποσχέθηκε ότι θα με ενημερώσει μόλις θα έχει πληροφορίες για την τελική τους τύχη.

ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Η συμβουλή ενός φίλου ήταν να απευθυνθώ στο ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ, Όμως τι είναι το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.; Είναι το Κέντρο Ανάδειξης του Μικρασιατικού Πολιτισμού. Με την προτροπή του φίλου βρέθηκα στα γραφεία του να συζητώ, να ενημερώνομαι και παράλληλα να ενημερώνω για το υλικό των φωτογραφιών και για τις πληροφορίες που είχα συγκεντρώσει γύρω από το θέμα των τοιχογραφιών.

Θεωρώ πια πως είναι καιρός να μοιραστώ όλες τις πληροφορίες, φωτογραφίες και μνήμες, που έχω συγκεντρώσει και φυλάξει, όχι μόνο με τους δικτυακούς μου φίλους, αλλά και με ανθρώπους που έχουν μια βαθύτερη γνώση γύρω από τα ζητήματα του Μικρασιατικού πολιτισμού και ασχολούνται συστηματικά με την έρευνα και την ανάδειξη τέτοιων ζητημάτων. Αυτό που ζητώ εγώ προσωπικά και νομίζω και όσοι ασχολούνται με τα ζητήματα της ιστορικής μνήμης είναι, αφενός να γίνουν ευρύτερα γνωστές οι φωτογραφίες αυτών των ξηλωμένων τοιχογραφιών και αφετέρου να προσπαθήσουμε όλοι μαζί για την εύρεση τους, να μάθουμε για την τύχη τους, πού μπορεί να εκτίθενται σήμερα, με σκοπό να τις επισκεφθούμε και να τις ξαναδούμε, όχι μόνο εμείς που ενδιαφερόμαστε αλλά και όλοι οι πολίτες των ευρύτερων περιοχών….. παιδιά προσφύγων και μη.

Από τις εκδηλώσεις μας .....

18-9-2016. Από την ημερίδα Henry Morgenthaou
(Χ. Σαπουντζάκης) και Asa Jennings (Νικ. Τόμπρος).

25-9-2016. Αγώνας δρόμου
«Στις γειτονιές των Μικρασιατών Προσφύγων»

16-11-2016. Παρουσίαση Βιβλίου
«Οι εκλογές στη Νέα Ιωνία 1923- 1975»

4 -1-2017. Κοπή Πρωτοχρονιάτικης Πίτας
και απονομή τιμητικών διακρίσεων λογοτεχνικού διαγωνισμού.

5-2-2017. Ομιλία για τον Δημ. Βυζάντιο, από την κα Αθηνά Κοβάνη.

6-3 2017. Ο Μεν. Χαραλαμπίδης στις εκδηλώσεις
για το Μπλόκο της Καλογρέζας.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΜΑΣ

Εκπ. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, 25 Σεπτεμβρίου 2016.

1^{ο} Γυμνάσιο Νέας Ιωνίας, 13 Φεβρουαρίου 2017.

3^{ο} Λύκειο Αγίων Αναργύρων, 16 Φεβρουαρίου 2017.

4^{ο} Λύκειο Γαλατσίου, 22 Φεβρουαρίου 2017.

5^{ο} Γυμνάσιο Νέας Ιωνίας, 1 Μαρτίου 2017.

19^{ο} Λύκειο Αθηνών, 5 Απριλίου 2017.

Το Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.) αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 203 του Π.Δ. 410/95 (Δ.Κ.Κ.). Η ίδρυσή του δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. αρ. 646 / τ. 2 / 2003, όπου παρατίθεται η σχετική Συστατική Πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου Νέας Ιωνίας Αττικής (113/03). Με την υπ' αριθμ. 36281/ 04.08.2011 Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Β΄ 1765/5.8.2011) το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. εξαιρέθηκε της συγχώνευσης κι εξακολουθεί να λειτουργεί ως αυτονόμο Ν.Π.Δ.Δ. Για την επίτευξη των σκοπών του, το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. μπορεί να συνεργάζεται με τις υπηρεσίες του Δήμου και των Νομικών Προσώπων του, με τους Ο.Τ.Α. γενικότερα, με Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., και με πολίτες.

Στο πλαίσιο των δράσεων του Κέντρου περιλαμβάνονται η έρευνα, μελέτη και εκπόνηση προγραμμάτων, η ίδρυση και λειτουργία εξειδικευμένης βιβλιοθήκης, οι εκδόσεις, η προκήρυξη υποτροφιών, η καταγραφή στοιχείων του μουσικού και ορχηστρικού πολιτισμού, η διδασκαλία παραδοσιακών τεχνών, η λειτουργία μουσείων, η διεξαγωγή εκθέσεων και η οργάνωση εκδηλώσεων και συνεδρίων.

Οι πόροι του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. προέρχονται από το Δήμο Ν. Ιωνίας. Παράλληλα, ενίσχυση προσφέρουν οι δωρεές και χορηγίες φορέων και φυσικών προσώπων.

Το Κέντρο στεγάζεται σε ανακαινισμένους χώρους του συγκροτήματος κτιρίων του Δήμου Νέας Ιωνίας που βρίσκονται στην οδό Πατρ. Ιωακείμ 4, πολύ κοντά στον ομώνυμο σταθμό των Η.Σ.Α.Π.

Σε καθημερινή βάση, υποδεχόμαστε το κοινό από τις 08:30 έως τις 13:00.
Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να καλούν στο τηλ. 210 27 95 012.

Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Λουκάς Χριστοδούλου, Οικονομολόγος
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ : Χρήστος Χατζηιωάννου, Δημοτικός Σύμβουλος
ΜΕΛΗ : Όλγα Ακιανίδου, Δημοτικός Σύμβουλος
Χάρης Σαπουντζάκης, Ιστορικός, Συγγραφέας
Λαμπρινή Σπανοπούλου, Γ. Γραμ. "Σωματείου Ινεπολιτών-Κασταμονιτών"
Κώστας Τσοπανάκης, Ταμίας "Συνδέσμου Αλαγιωτών"
Αρχάγγελος Γαβριήλ, τ. Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων
Χρυσάνθη Αθηνάκη, Φιλόλογος, Πρόεδρος "Συλλόγου Σμυρναίων Ν. Ιωνίας"
Καλλιόπη Στεριάδου, Δρ. Παντείου Πανεπιστημίου, Συγγραφέας
Γιώργος Νουβέλογλου, Πρόεδρος "Συνδέσμου Αλαγιωτών"
Γεράσιμος Λυκούδης, Ζωγράφος, Αγιογράφος
Αγγελική (Γκέλυ) Σακαλόγου, Αντιπρόεδρος "Συνδέσμου Αλαγιωτών"
Νίκος Κεχαγιόγλου, Τοπογράφος – Πολεοδόμος Μηχανικός
Δημήτριος Κωστιδάκης, Καραγκιοζοπαίχτης
Νίκος Τσερπάνης, Δικηγόρος

Αναπληρωματικά μέλη

ΠΡΟΕΔΡΟΥ : Ζαχαρούλα Καραβά, Δρ. Πανεπιστημίου Αθηνών
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ : Αντώνης Βουδούρης, Δημοτικός Σύμβουλος
ΜΕΛΗ : Φιλίππα Αθυμαρίτου, Δημοτικός Σύμβουλος
Ηλίας Μωραλόγλου, Πολιτικός Μηχανικός
Γιάν. Καραγιαννίδης, Αντιπρ. "Σωματείου Ινεπολιτών-Κασταμονιτών"
Δέσποινα Μαλάτου, Φιλόλογος
Κούλα Μπρόλιου, Πρόεδρος Συλλόγου Μικρασιατών "Η Καππαδοκία"
Έλσα Ανθρακίδου, Μέλος Δ.Σ. "Συλλόγου Σμυρναίων Ν. Ιωνίας"
Όλγα Φτούλη, Βιβλιοπώλης
Ευστάθιος Νουβέλογλου του Γεωργ., Βιοτέχνης
Ουρανία Κουτούλα, Συνταξιούχος ΔΕΗ, Απόφοιτος Γαλλικής Φιλολογίας
Σταμάτης Γλιγλίνος, Συνταξιούχος Τεχνικός ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.
Ιωάννης Πέτσης, Υπάλληλος
Αναστασία Δημητσάνου, Δημοτικός Σύμβουλος
Σοφία Μιχαηλίδου

Εκδότης: **ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.**
Γραφεία: Πατρ. Ιωακείμ 4, Ν. Ιωνία 14234
Τηλ.: 210 27 95 012 Fax.: 210 27 90 775
Ιστοχώρος: www.dimosneasionias.gr/ kemipo.htm
Ηλεκτρ.διεύθ.: kemipo@otenet.gr
Επιμέλεια έκδοσης - Εξώφυλλο : Μάκης Λυκούδης
Παραγωγή: Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία : "Κ. Πλέτσας – Ζ. Κάρδαρη Ο.Ε."
Γραφικές Τέχνες – Εκτυπώσεις Offset
Χαρ. Τρικούπη 107, 114 73 Αθήνα, τηλ & fax 210 38 20 148

* Η αναδημοσίευση κειμένων ή φωτογραφιών επιτρέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις της κειμένης νομοθεσίας και μετά από έγγραφη άδεια από το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.
* Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν απόψεις και θέσεις των συγγραφέων τους.
* Η αρμόδια για την έκδοση του περιοδικού επιτροπή του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. φέρει την ευθύνη για την επιμέλεια και την άρτια παρουσίασή τους μόνον.